

Gürsel Korat

Yine Doğdu Tanyıldızı

ROMAN

YİNE DOĞDU TANYILDIZI

Gürsel Korat 1960'ta doğdu. Çocukluğu ve ilkgençliği Kayseri'de geçti. Yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi'nde tamamladı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazilar yayımladı. Bazı film projelerinde senarist olarak yer aldı, çeşitli üniversitelerde dersler verdi. *Kalenderiye* adlı romanıyla Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü'nü (2009), *Yine Doğu Tanyıldızı* adlı romanıyla Ankara Üniversitesi Edebiyat Ödülü'nü (2015), *Unutkan Ayna* adlı romanıyla da Orhan Kemal Roman Armağanı Ödülü'nü aldı (2017).

Kitapları: *Zaman Yeli* (Roman, 1995), *Çizgili Sarı Defter* (Öykü, 1996), *Sokakların Ölümü* (İnceleme, 1997), *Ay Şarkısı* (Roman 1998), *Güvercine Ağıt* (Roman, 1999), *Kristal Bahçe* (Deneme, 2003), *Taş Kapıdan Taçkapıya: Kapadokya* (İnceleme, 2003), *Gölgenin Canı* (Öykü, 2004), *Dil, Edebiyat ve İletişim* (İnceleme 2008), *Kalenderiye* (Roman, 2008), *Rüya Körü* (Roman, 2010), *Pofkuyruk* (Çocuk Öyküsü, 2012), *Yine Doğu Tanyıldızı* (Roman, 2014), *Bir Ayı Ne İster?* (Çocuk Öyküsü, 2016) *Unutkan Ayna* (Roman, 2016), *Kunday/Gölger Çağı* (İlkgençlik Romanı, 2017), *Dalgın Dağlar* (Öykü, 2017).

Tiyatro oyunları ve senaryolar: *Yol Ayrımları* (Oyun, 2006), *Yedi Kocalı Hürmüz* (Senaryo, 2009, Yönetmen: Ezel Akay), *Yiinium Sultan ve Yedi İbiş* (Çocuk Oyunu, 2010), *1984* (Oyun, 2012, G. Orwell Uyarlaması).

*Gürsel Korat'in
YKY'deki kitapları*

Yine Doğu Tanyıldızı (2014)

Zaman Yeli (2015)

Rüya Körü (2015)

Unutkan Ayna (2016)

Güvercine Ağıt (2016)

Kalenderiye (2017)

Dalgın Dağlar - Çizgili Sarı Defter ~ Gölgenin Canı (2017)

Doğan Kardeş

Pof Kuyruk (2013)

Bir Ayı Ne İster? (2016)

Kundai/Gölgeler Çağı (2017)

GÜRSEL KORAT

Yine Doğdu Tanyıldızı

Roman

Yapı Kredi Yayınları - 4241
Edebiyat - 1197

Yine Doğdu Tanyıldızı / Gürsel Korat

Kitap editörü: Filiz Özdem
Düzeltiler: Fulya Tükel

Kapak tasarımları: Nahide Dikel

Baskı: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1. Cad. No: 16 Ümraniye-İstanbul
Tel: 444 44 03 • Fax: (0216) 365 99 07-08 • www.bilnet.net.tr
Sertifika No: 31345

1. baskısı: İstanbul, Ekim 2014
2. baskısı: İstanbul, Mart 2018
ISBN 978-975-08-3060-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Baba	Kargaşa
I • 9	I • 119
II • 11	II • 133
III • 15	III • 138
IV • 21	IV • 149
V • 22	V • 152
Oğullar	Fazıla
I • 29	I • 159
II • 35	II • 163
III • 41	
IV • 50	Yıkım
	I • 171
Şeyh Mahmud	II • 175
I • 63	III • 181
II • 68	IV • 185
III • 74	V • 191
IV • 77	VI • 200
İshak	
I • 83	
II • 89	
III • 95	

BABA

I

Koca konağın gölgesinde uzun kirpikli, gülümseyerek başkan develer dinleniyor. Bakışlarında iyimser yaşlı kadınların şirinliği var. Bunlardan biri, sanki geviş getirmiyor da yanındakine, "Niğde Kuyumcuları Ocağı şeyhi Nizamüddin Dârâ'nın evi de ne ev canım!" diyor.

Develer öyle demez biliyorum, öyle demişler gibi düşünmeni istiyorum, anlatışma karışma da yaz sen.

O sırada, ayağım bir taş oyuğuna giriyor, canım acıyor, develerden birinin semerine tutunarak ayağımın altına bakıyorum. Topallaya topallaya yürüyerek meydanı geçiyorum. Şeyhin evi hana böyle girersen tam arkanda kalır biliyorsun; meydanlık ve çeşme de.

Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın evi onun sarraflıktan gelen zenginliğine uygun, on odalı, üç katlı taş konaktır. Cümle kapısı taş döşeli sokağa açılır, meydanda ise suyu az olsa da görkemli bir çeşme vardır.

Şeyh, tez canlı ve duyguludur; coşkunluğu göç mevsimindeki kuşların dalga dalga kanat çırpmasına benzer. İyice bak, yakına gel söyle, onun beyaz sakalında, aceleye büzdüğü ağzında, kırışık göz kenarlarında, sevilme heyecanlarının izleri durur, görüyor musun? Bunu yaz işte. Şeyh hep sevilmiş, sevginin büyük acılarıyla hiç kırılmamıştır; bunu da yaz ve en azından bu nedenle onun şimdiden

ki halini aklında iyi tut: Olaylar bu adamın bahtını bir ay içinde gözünün yaşına bakmadan değiştirecek. Şeyh, yaşamaktan mutluluk duyduğu şu zamanı, tehlikeden habersiz yaşadığı şu halleri hep özleyecek!

Nizamüddin Dârâ'nın yürüyüşü, sözünün dinleneceğini bilenlerin yürüyüşüdür. Ellisini yeni bulmuş, dinç, güclü bir adamdır. Uzağı bulanık görse de yakını pırıl pırıl görür ve bunu Allah'ın "kuyumculuk işine devam et" anlamına gelen bir işaretti sayar. Dârâ ağızıyla gülenlerdendir, gözünde pek bir değişiklik olmaz. Konuşurken başkalarının gözünün içinde kendi sözlerinin yankısını arar. Kibrin kötü olduğunu söyleyenlerin kibriyle insanları azarladığı da olmuştur; sevgi duymadığı insanlara "Allah sevgisi"nden söz ettiği de. "Allahım!" derken elini kaldırışından anlaşılır ki Allah en çok onun sesini işitir, gözlerini göge diktı mı, sanırsın ki o Allah'ı aracısız görmektedir.

"Gör" diyordum değil mi, bak da gör: Şeyh uykuda. Ağızı çarpılıyor, küçük bir inleme işitiyorsun: Kaşları kalkıyor şeyhin, hiçkârıga benzer bir sesle uyanıyor. Bir an ne rede olduğunu düşünenlerin bakışı dolaşıyor kaşlarının altında, iç çekiyor ve yüksek sesle dua okuyarak uyandığını bildirenlerin azametiyle "Lââ ilâhe..." diyerek doğruluyor, devamını getirmesine gerek yok: Şeyhin uyandığını herkes anlamıştır nasıl olsa.

Başucundaki su maşrapasının kulağı andırır kıvrımlı sapına iki parmağını geçirirken oturup düşünüyor şeyh; bildiği bir şeyi anımsayan kişinin bakışlarıyla suyunu yudumluyor:

Düşünde hamur kıvamında, elle yoğrulabilen, kıvrılabilen bir altın burgusunu örüyordu. Bu örgü, ansızın çözülmeye ve savrulan saçların esnekliğiyle ilmeklerinden kurtulmaya başladı, evlatlığı Fazla'nın saçları oldu ve genç kızın omuzlarına döküldü. Şeyh bu dökülüsten sakındı, sıçradı ve düste olduğunu anladı.

II

Şeyh korkuya uyandı. Düşünde saçları örgülü bir genç kız görmüştü; onun saçlarını savuruşundan korktu.

Şüphesiz dehset verici şeyler görüldüğü halde korku uyandırmayan düşler vardır. İnsan zaten o tür düşler yüzünden değil de saçma sapan şeylerden korkarak uyanır.

Şeyh düşünde gördüğü kızın Fazila olduğunu biliyordu, nereden biliyorsa. Halbuki Fazila'nın altına benzer sarı saçları yoktu ve böyle örgülü de değildi. Düşündeki örgülü belikler ışıl ışıl, tel teldi. Dokunsan bir saça değil de tele, sert ve soğuk bir cisme dokunuyordun. Ölenin kaskatı kesilişini düşünür ya insan, bu saça bakınca da ölümle saçın kaskatı kesilişi arasında bir ilişki kuruyordun, ödünlüyorlandı.

Şeyh başka bir zaman olsa hemen din açısından düşünü yorumlamaya girişirdi fakat bu düşü görür görmez onun başka bir açıklaması olduğunu apaçık anladı. Belki de Şeyh Dârâ'ya öyle görünüyordu. Çünkü bazı düşlerden uyanışımız, bir şeyi anlayıp doğrularak olur.

Şeyh Nizamüddin Dârâ, Fazila'nın parlak bir aklı olduğunu düşünüyordu uzun zamandır; "Boyle söyleye söyleye parlaklığını düşüme getirdim de kızın saçlarını altın çevirdim" dedi. Ne var ki kızın saçlarının altından olması

düşüne kaygı eklemiştir, kızın kafasını çalacaklar diye deliye dönmüştü, ona uyanınca gülünç gelen bu ayrıntı düşününde yüreğini yarmıştı.

İki yıl önce, insanı sündürerek esen bir rüzgârin önündede adeta sürüklenerek Niğde'ye gelen Fazila'ya bak. Böyle bir güzellik var mıdır? Şeyh korkmasın da ne yapsın? Bazı insanların çok sayıda insandan sakınılmış bütün güzellikleri kendi bedeninde toplamaları nasıl bir adalettir bilinmez ama bu kızda fazladan bir de akıl vardır. Bunu bakmakla göremezsin, anlatacağım.

İki yıl önce. Tozlu rüzgâr done done göklere yükseliyor. Fazila'yı ve yanındaki diğer esir kadınları kale içindeki hana getiren esir tüccarı, Nizamüddin Dârâ'nın dükkânına geliyor. Anımsadığım şeyleri gör. Hava tozlu ama güneş de var. Böyle rezil bir havada insan gözlerini kısmadan neye bakabilir? Şeyh uzayıp giden handa altın bilezik döverken kapıda beliren esir tüccarı, "Şeyhim, elimde durmadan ağlayıp duran bir kız var, gerçek bir inci tanesidir, bu kız senden başkasına yaramaz, bir gör istersen" diyor.

Esir tüccarı, kimin neyi alacağını iyi bilir. Nasıl ki altınla uğraşan altından, toprakla uğraşan topraktan anlar, tüccar da esir nedir ondan anlar. Bu nedenle Nizamüddin Dârâ "Kızı bir göreyim" bile demiyor, gözlerini kısarak başını kaldırıyor, dışarıdaki rüzgârin uğultusunu dinliyor ve "Kaç para?" diyor.

Fazila'yı tozları done done göge savuran bozkır tufanı geçip de hava bulutlarla kaplanırken görmelisin. İşte bak, güneşli havada göz cukurları kara gölgeler içinde kaybolmuş. Güneş buluta girer girmez badem gözler kışılmaktan kurtulacak. Sıcaktan ve kuru havadan çatlamış dudaklar, köşeli ve kayaklı bir yüz görüyorsun. Esirci, seyhin evinin cümle kapısından içeri girip kurumuş, erken yaşında yol yol kırışmış yüzüyle üzgün kadınlar gibi bakan kâhyaya

Fazila'yı gösteriyor ve "Mihri Ağa! Bu kızın parasını aldım, varın iyiliklerini görün" dese de bir yere gidemiyor çünkü o toz fırtınasını izleyen yaz yağmuru amansız iniyor. Yağmurun kuru toprağa inişiyle yükselen toprak kokusu baş döndürücü; bu koku nemli bir sıcaklık içinde yükseliyor. İri yağmur taneleri toprağa öyle bir çarpiyor ki, her bir damlanın sesi öbür damlaya eklenecek şekilde irileşiyor ve bu dev su korosu insana uyku veren bir tedbüzilik içinde toprağı dövüyor. Yerler ıslanıp küçük göller oluştuğça yağmuranın sesi keskin ve tiz bir hal alıyor, yer yavaş yavaş soğuyor, iri damlalar suları halka halka ürpertiyor, çamurlu sular üstünde oluşup patlayan kabarcıklar telaş içinde akan başka sulara karışarak ilerliyor. Bir yere yetişecekler sanki. Konusur gibiler. Havada duvarları, sokakları ve kapıları sersemeye çeviren dağdan inme bir serinlik dalgalanıyor. Fazila üzüntü dolu gözlerle esirciye bakıyor, esirci de olsa, tanıldığı birinden ayrılmadan endişesini yaşadığı belli. Nasıl bir yere gelmiştir, ne olacaktır, bundan sonraki ömrünü nasıl geçirecektir?

On beş yaşındaydı yağmuranın yağışını izlediği o gün; ışıl ışıl bir tazelik içinde keder dolu bir gülümseyışı vardı. Gözleri yuvarlacık, kirpikleri uzundu; gülünce yanlığında gamze beliriyordu, saçları gürdü. Annesini arayan bir körpe ceylan gibi ne yöne gideceğini bilemiyordu ama gövdesi doğurmaya hazır bir kısağı andırıyordu. Adı Sophia'ydı; Romi dili konuşuyordu, denizasrı bir yerlerden kaçırılıp getirilmişti, iyi bir ailede yetiştiği belliydi.

Şeyh Nizamüddin Dârâ bu kızla karşılaşınca bir melekle karşılaşğını düşünüp çarpılacak. Ona bilmaya doyamayacak. Sophia'nın yüzündeki acılı güzellik, onun üzerinde merhamet doğuracak. Sophia'yı tanıdığı anda bir odalık değil, bir evlatlık aldığı anlayacak. Adını soracak, Sophia olduğunu öğrenince Şeyh Nizamüddin Dârâ iyi

bildiği Romi diliyle bundan sonra adının Fazila olduğunu, zaten aynı anlama geldiğini söyleyecek. Neden sonra ona çocuklarını tanıtacak, "İşte bu Çilli oğlum, böyle çirkin olduğuna bakma, iyidir. Baksana şu yaramazlar onun kızları. Bu da küçük oğlum Nureddin."

O sırada torunlardan küçük olanı poposunu havaya dikmiş iki yaşında bir velet, başını yere koymuş, bacaklarının arasından Fazila'ya bakarken onun bakışlarına yakalanıp utanacak. Büyüüğü ise gülerek sağına soluna sallanacak. Eşlerini gösterecek Şeyh Efendi; odalıkları, cariyeleri, kâhyayı... Sonra torunlarından küçük olanı –utanan keçi kılıklıyi- kucağına alacak.

Fazila gözünü ondan ayıramayan Nureddin'e pek ısnamıyor, görüyor musun? Çünkü o puslu aynalarda izlediği kadarıyla, kendine oldum olası söyle uzun boylu, badem gözlü, sert bakışlı bir adam yakıştırmıştır. Nureddin ne uzun boylu ne de badem gözlü; sert bakışlı da değil fakat doğrusu Eyüp'ün güzel oğlu Yusuf'u akla getirecek kadar güzel bir çocuk. Yalanım varsa sen söyle. Fazila, kadınlık-tan tiksindiği gemi yolculuklarından ötürü erkeğe, erkek bedenine ait hiçbir şeyi beğeneyecek durumda değil ama zamanla Nureddin'in güzelliğini anlayacak. Nureddin'le karşılaşan genç bir kadının önünde sonunda aklı karışır; bir de onunla aynı evde yaşarsa başkasını düşünemez olur. Bunu sen de kabul etmelisin ey kıskanç!

III

Şeyh Nizamüddin Dârâ korkuya uyandı, demiştim ya, sonra ne oldu, ona bir bakalm.

İnsan, ruhundaki eksikliği görüyor ama onu neyin dolduracağını bilemiyorsa azaptadır: Şeyh azapta. Aklından ömrü boyunca hiçbir yapının övülmemiş olduğu geçiyor fakat bu düşünce suda hızla kayan bir balık gibi ansızın görünüp kayboluyor.

Şeyhin altın ustalığındaki ünü büyük olsaydı Konya'daki Tatar Sultan onu rahat bırakmazdı. "Madem bu kadar yeteneklisin, gel bakalım biraz da bizim için çalış" diyeerek onu tutar Hanbalık'a gönderir, Niğde'de, koca konakta mutluluklar içinde akıp giden bu tatlı yaşam hayal olurdu.

Şeyhin birkaç yıl öncesine kadar dört karısı vardı, çocukların anası olan, kardeşçe bir sevgiyle bağlı olduğu Gülizar, mekânı cennet olsun, iyi kadındı: Konuşurken hemen ağlayacak sanırdın, öyleydi. "Aman nasıl da sıcak bastı!" demiş, terini silerken uyun gibi kalmış. Onun böyle ölmesine çok şaşırdık, hayatın gelgeçliği zorumuza gitti. Sonra alıştık, ölümün kesin, yaşamın rastlantı oluşu kısa sürede aklımızdan çıktı.

Şeyhin yaşayan üç karısı genç sayılır: En genci yirmi beş, onun büyüğü otuz iki, onun da büyüğü otuz yedi ya-

şında. Kırk yaşında bir kadın bile bulamayanlara diyeceğim söz yok, fakat şeyh o kadınlara aldırmaz haldedir, bilesin. Onlara çok seyrek ilişir: Kadınların bu nedenle pek öfkeli olduğunu düşünürüm, birbirlerini yerler. Birinin dediğine öbürü kanmaz; onların sıkıntısını konaktaki herkes çeker. Üstelik çocukları da olmadığından evde çocuk şenliği azdır: Her şey çok ağırkanlıdır, torunlar da. Konuşmalar duaya benzer. Şeyh her şeyin farkındadır ama ne yaparsa yapsın yeni bir çocuğu olmadığı için gayreti boşlamıştır. İki çocuklu bir babanın zaman ilerledikçe kısır kalması aslında dedikodu nedenidir. Bunu bildiği için şeyh bile bazen "Aca-ba..." der gülerek, "bu çocuklar benden olmamış mıdır?"

Şeyh, kadı makamından pek çıkmaz, evin yanındaki küçük pencereli düz damlı yapı var ya, orada hak ve hukuk işlerine kendini verir. Kadılıkta ve vaizlikte baba gibi konuşur; kimse onun neden babalık tasladığını bilemez, kendi bile. Ben nereden biliyorum, doğrusu bazı şeyleri daha önce düşünerek biliyor değilim, söyleken aklıma geliyor. Ara sıra, "Bakın yavrularım..." deyişinden çıkardım cemaate babalık tasladığını. Onun cuma hutbelerini çok dinledim ve şeyhi hep etkileyici buldum, sen de bilirsin.

Şeyh Nizam'ın güzel günlerinin sona ereceğini bildiren haber hiç de öyle kötü bir haber gibi gelmedi. Hatta Şeyh Hazretleri büyük, güzel ve benzersiz günler yaşayacağı haberini aldığı sanarak mutlu oldu: Çünkü Zembilli İshak, Şeyh Nizam'ı görmeye geliyordu.

Aslında sen de haberin nasıl geldiğini bilmediğin için, onu birazdan öğrendiğinde şeyh nasıl sevinmişse öyle sevineceksin. Senin farkın şu ki sevindiğin için sana bir şey olmayacak. Oysa Şeyh Dârâ'nın sevinci onun felakete doğru ilk adımı olacak.

Hiç unutmam, güneşli bir bahar sabahiydi: Niğde'nin yüzünü çevirdiği o kel dağ, tozu dumanı savurmayı bı-

rakmış kendi halinde dinleniyordu. Kediler –tüyleri diken diken– damlarda geziyor ve birbirlerini tırmalayarak nesillerini çoğaltıyorlardı. Köpeklerin geceleri neşeye dolmuştu, belki de bu yüzden gündüzleri üstünde yattıkları kuru toprak onlara çayır çimen kadar huzur veriyordu.

Niğde'nin sultانı, Emir Ziyneddin işte öyle günlerden birinde şeyhin kadı makamına, küçük düz damlı taş binaya yani; şeyhin evinin bitişliğinde olan yer var ya, oraya geldi. Kadı makamında yiyecek bir şey bulamam diye yeni yemek yemişti, sofradan kalkanların ağız hareketlerine ne dersin bilmem, ben sevmem, emir o ağız yüz hareketlerini yapıyor, dişlerine daldırdığı çöpten zevk alarak etrafına bakıyordu. Boğazına düskündü Emir Hazretleri, iştahını engelleyemiyordu. Şişmanlık yaşı fazla gösterir, ölümü de erken zamana çağırır. Emir Ziyneddin, gözünün önünde işte bak, Şeyh Nizamüddin Dârâ'dan genç olmasına karşın daha yaşlı durmuyor mu? Neden şeyhin karşısında kendi göbeğini yerdigini, iştahından ve yemeklerden sıkâyet ettiğini anlamak hiç de zor değil: Şakaya vurursak kendi kötülüklere katlanabiliriz.

Emir Hazretleri, iri gövdesini ihlayarak sedire yayıyor. Emir ve şeyh mutlulukla bakışıyorlar bir an. O anda ne mutsuzluk dolu gelecek ne de yağlı gövdelerde yavaş yavaş ölümü hazırlayan dertler akıllarına geliyor. Şehrin hâkimi ve efendisi ile şehrin kadısı ne zaman birbirlerini görseler mutlu olurlar. Birlikte çok şey yaşamış, çok şey paylaşmışlardır, hiç konuşmasalar da onlar akıllarına gelir, yüzlerini gülümsetir. Şeyh Nizamüddin Dârâ'yı yüksek zümreden insanların sevmesine sakın şaşırma. Zenginler birbirini sever, bu şüphesiz iki zenginin bir yoksul hakkında konuştuğu yerde açıkça belli olur.

"Zembilli İshak" dedi ve durdu emir, şeyhin yüzüne baktı. Bu bakışta şeyhin, adamı tanıyip tanımadığını anla-

mak isteyen bir sorgulama gizliydi. "Baldırıcıplağın biri!" dedi. Bu söze emir de şeyh de alayçı alayçı gülümsemi. Onlar için altınla uğraşıp yoksul kalmak akıl kârı değildi. Emir Ziyneddin, "Bu adam, namaza meyletmez, melamet hırkasıyla gezer" dedikten sonra gözüyle görmüş gibi anlatmaya başladı:

"İçki içtiği yetmez, bir de gittiği her yerde gözünü heriflere diker..."

Emir Ziyneddin durakladı. Sözünün devamını getirmedi ki şeyh bunun üzerinde düşünsün ve bir karşılık versin. Şeyh karşılık vermedi. Emirin derdi Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın erkeklerle ilgisi kalmış mı kalmamış mı, bunu anlamaktı. Dârâ oralı değildi; sanki "parlaklar" için hiç kıvrınmamış, "tüysüz"ler için hiç şiir yazmamıştı. Emir Ziyneddin erseven erlerin bundan kolay kolay vazgeçmeyeceğini bildiğinden başka bir şey düşünür gibi yaparak şeyhi tartıyordu. Şeyhin evindeki kâhya aklına geldi. Gerçi Mihri yaşılmıştı ama şeyhin karılarından çok onun sözünü dinlediği söylenirdi. Bu elbette boş bir dedikoduuydu. Görenler Şeyh Dârâ'nın Mihri'ye sokulmadığını şıp diye anlardı. Çünkü erkek dediğin yatıp da "işini bitirdiği" kişiyi aşağılar, yatamadığının ayaklarına kapanır. Hele "isi bitirilen" oğlansa var git onun hayrını gör.

Emir Ziyneddin'in Zembilli İshak'a ateş püskürdüğünde bakma! Göbeği yüzünden kırıdayamaz oldu ama belinin altındaki heves çoğaldı! Oğlanlara yanaşmak ona daha kolay geliyor artık. Gerçi *erseven* erkekler için Züleyha'yı sevmek zaten önemsizdir, asıl aşkı Yusuf'un güzelliğine tutulan bilir. Bir erkek kadından üstün gördüğü öylesi bir erkeğe tutuldu mu felegini şaşırır. Aşk her biçimde aşktır. Kadına tutulan kadın için de, herife tutulan ve onun altında büzüşmek isteyen killi bir herif için de durum değişmez. Aşk varsa yeryüzü bütün aşklardaki kadar koyu

renklere bürünür; dağlar, tepeler ve vadiler bütün derinlikleriyle görünür. Otlar değişik kokar, derelerin sesi işitilmemiş miriltilar edinir.

“Emir Ziyneddin İshak’ı niye istemiyor?” dersen Tatarlar o köceğin peşine düştüğü içindir. İlboğa Han’ın İshak’ı köşe bucak aradığı haberi gelmese Emir Ziyneddin Niğde’ye bir parlak civan geliyor diye endişe duymaz, hem de şeyhin ayağına kadar gelip bu olayı haber vermezdi.

İşte bak, Emir Ziyneddin, Şeyh Nizamüddin Dârâ’nın felaketi olacak şeyi haber veriyor. Burnunun üstünde minik minik ter noktaları var, gözlerinin mor halkası koyu:

“Zembilli İshak sana selam söylemiş. Bunu duyar duyamaz hemen geldim, istedim ki benden duyasın.”

Doğrusu, haber bu kadarla kalsa dert değil. Emir Hazretleri çenesini kaçırdı, önce kıçının bir yarısını, sonra ötekini öne doğru çekerek sedirin kenarına oturdu: “Olmazda zembiliyle gezen, kibirli bir herif bu” dedi. “Şems-i Tebrizi’nin yeniden dirildiği bir bedende yaşadığını söyler, Celal’imi arıyorum, diyerek o köy senin bu şehir benim dolaşır.”

Emir, şeyhin gözlerine dik dik baktı:

“İlboğa bir adamın peşine adam takmışsa, o adamı kovalıyorsa, ona bulaşan herkesin başı belaya girer şeyhim.”

Mevlevilerin saklayıp başlarına bela ettiği bu adamdan sakınmak gerektiğini söyleyen emir haksız değil; çünkü Tatar’ın kovaladığı kişi belasını da sürükleyp yanında getirir.

Ey yazıcı, dalma! Dikkatle bak: “Kader var mı” diye sanan, bundan Mutezilîler gibi şüpheye düştüysen anla, bak işte burada kader söyleniyor: Zembilli İshak, “Benim kutsalım, Şeyh Nizamüddin Dârâ’dır. Onun bir sözü için her yokluğa hazırlım, güneşim odur, ışığım odur” diyesiymiş.

Namı dünyaları tutmuş bir dilberden onu hiç ummayan birine selam gelirse yer yerinden oynar. Kişioglu'nun

ayağının altındaki toprak kayar, tepesindeki ışık kararır, üstündeki karanlık derinleşir, başı döner. Düşünde bile göremeyeceğin birini düşün, sana selam yollasın, ne hale gelirsin!

Nizamüddin Dârâ'nın yüreği o an tökezleyen bir ata benzedi. Dârâ, ünү dünyayı tutmuş ama tanımadığı o adamın (yaşını bile tahmin edemiyordu henüz) arzu dolu bakışlarını düşünerek sarsıldı. Fakat Emir Ziyneddin'i yataştırmak için bir şeyle söylemesi gerektiğinin farkındaydı, Arapça bir ayet okudu:

"Sağlam kaleler içinde olsanız da size ölüm yetişecek, diyor Allah. Kâfir, Allah onu şaşırttıkça kendi kazdığı çukuru bile göremez. Benim onun bunun selamından bir korkum yok. Bırakalım, isterse buraya gelsin..."

Emir Ziyneddin'in gövdesi gibi aklı da büyüktü. Şeyhin kızarışı gözünden kaçmamıştı, civan sevmenin ne demek olduğunu iyi bildiği için kaygılanırdı:

"Kayseri ve Konya kadılarına yaz da onları uyar şeyhim" dedi. "Bu adamın kaçtığı haberleri çok iştilir oldu. Ben Tatar'ın onun peşinden gelmesini istemem. Adamlar bir gelir, pir gelir. Şehrin kale kapısından bir Tatar atlısı bile girmemeli. Hele onlar noyanın göz dikip de elinden kaçırıldığı birini arayarak gelmişse."

"Hay hay" dedi şeyh, "yazarım."

IV

Konya'nın doğusunda, uçsuz bucaksız bozkırın büyülüünü anlatır gibi minicik görünen koca hana uzaktan bakalım. Sol tarafta uzaklarda ipildeyen gölün yansımaları, sağ tarafta tozlu bozkırın sonu gelmez, göz alabildiğine geniş ufku var. Tepede arsız bir güneş. Han adamaklı büyük. Kesme taşları güneşten çatlayacak kadar ısınmış; bir kenarda develer dinleniyor, hancının köpeği bayın uyuyor. Gri çizgili bir tekir kedi duvar dibinde beliriyor ve temkinli adımlarla, insanlardan sakınarak ama bir yan dan da onlardan bir şeyle umarak çatal kapıdan giriyor. Burası serin. Yaz geldi mi kişlik bölümde yalnızca insanlar konaklar. Hayvanlar hanın dışında, çayırlığın ortasındaki çitledir. Epeyce insan olsa da handa gürültü yapan kimse yok. Ayakta durana da pek rastlanmıyor. Herkes öğle sığacının uyuşukluğunu yatarak atlatmaya çalışıyor. Uzun boylu, badem gözlü, sert bakışlı bir adam görüyorum. Hisirdayıp duran hasırın üstüne uzanmış düşünüyor. Bakışlarında gelecek arzusu ve umut var ama aynı bakışlar geçmiş söndürmek istediği bir yangın yeri olarak görüyor.

Zembilli İshak işte bu adam. Sakalları seyrek, otuz larını yeni sürüyor. Dikkatli bakışları zekâ ve tutku dolu. Bedeni kıvrak; başında Şems-i Tebrizi'nin keçe külahından

var. Tebrizi gibi yorumları aşırı: Namaz kılmıyor, Allah'a duyduğu sevginin ve bağlılığın hiçbir ibadetle temsil edilemeyeceğini düşünüyor. Ona göre namaz kılmak, Allah'a bağlılığından sık sık şüpheye düşen, eğitimsiz kişiler için. Oruç tutmuyor, yalnızca kuru ekmek, birkaç zeytin, bulurسا pilav ve meyve yiyor: Sürekli oruçta. Altınla uğraşan kişinin içine sindiremeyeceği kadar yoksul; bunu seçmiş. Et yemiyor. Et yerine ekmek, kan yerine şarap. Hıristiyanca ama kesinlikle kalender tarikatlarına göre. İslamin hiçbir şartını yerine getirmiyor fakat ezberindeki Kur'an'ı içinden sürekli okuduğuna şüphe yok. Kaldığı yeri bilerek hem de. Kırmızı bir iple ayırmış da bırakmış gibi zihindeki sayfayı açıyor ve kaldığı yerden devam ediyor.

Zembilli İshak hep omzunda sepetle gezdiği için böyle anlıyor. Bir omuz heybesinin içinde iki küçük hasır sepet taşır, görüyor musun? O sepetlerde altın veya yiyecek arayanlar yanılır. Sepette usturlap, gönye, keski, fırça, körük, mürekkep ve çekiç vardır, hiçbir yerde uzun süre kalaman, Konya'daki noyanın, sultanın ve vezirlerin aradığı, Şems kolundan kalenderlerin üstüne titrediği, dillere des- tan İshak işte bu adamdır.

İshak, önündeki uzun yolun sıkıntısını içinde duyarak, akşam serinliğinde yola çıkacak olan kervanı bekliyor. Bu, yollarda tek başına gitmek istemediği için böyle. Kalabalığa karışmadan ve göze çarpmadan Niğde'ye gitmek istiyor, "Bir haftalık yol" diyor dişlerini sıkarak.

Şeyh Nizamüddin Dârâ'yasgiñmak için yolladığı selamin yerini bulduğunu biliyor. Böyle birkaç şeyhe biat ettiği dedikodusu çıktı ve onu izleyenleri şaşırttı. İshak'ı bulmak isteyenler en az altı yedi yere gitmek ve aramak zorundalar. E, onlar gelene kadar bulur bir çıkar yol, uza-nır başka bir diyara doğru.

"Şeyh nasıl bir adam acaba?" sorusunu çok aklından

geçirdi. Biliyordu ki böyle arzu dolu dilber selamı yollanan şeyhler utangaç çıkar; hem şefkat dolu olurlar hem de pek sokulamazlar. İshak, Nizamüddin Dârâ'ya kedinin fareye ettiği şeyleri yapacak, bunları tasarlıyor.

Fakat doğruya doğru: Eğer şeyh koynuna girebileceği kadar çekici ve sevgi dolu bir adamsa gerektiğini yapacaktır. Bu Zembilli dervişin koynuna giremeyeceği kimse yoktur. Genç kadına da yanaşır, adama da; yalnızca hayvanlara ilişmez, bunu ruhların derecelerini böülümlere ayırarak, Fisagor'dan söz ederek uzun uzun anlatır ama doğrusu o kısmını anlamak zordur.

V

Emir Ziyneddin'e Kayseri, Konya ve hatta Sivas kadılarına mektup yazacağına söz veren, hatta bu sözü verirken o mektupları yazacağından zerrece şüphe etmeyen Nizamüddin Dârâ günlerce o mektubun ilk satırlarını içinde taşıdı: "Kadı Hazretleri, bir felakete yol açacağından emin olduğum kötü ruhlu ve kaçak Zembilli İshak'ın..."

Yazamayacaktı, hayır. Hamurla oynar gibi altınla oynayan, büyük sırlara sahip olduğu söylenen Zembilli İshak'ı gammazlayamazdı. Onu daha görmeden arzulamıştı. Değil Şems-i Perende'nin yolundan gitmesi, putperest bir zalim olması halinde bile İshak'ın cezalandırılmasına karşıydı. Zembilli İshak'ın övülmeyi ve yüceltilmeyi hak eden, dillere destan, büyük bir sanatı vardı. Şeyh Nizamüddin Dârâ, İshak'ın başarılarını kıskanmıyordu, İshak'ı kıskanıyordu. Onu başkalarından çekip almak ve yanında tutmak! "Benim ışığım Nizamüddin Dârâ'dır" demesi ne büyük lütfu! Şeyh, birden şiir yazma hevesine kapıldı, emir gittikten hemen sonra Melevilerin *şuttar neşesi* dedikleri çılgınlıkla tepindi, kendi eksenin etrafında topuk vura vura döndü ve oturup hemen birkaç beyit çiziktirdi.

Yazdığı mesnevide Şeyh Nizamüddin başarısız kuyumcunun ibret dolu hikâyesini anlatıyordu. Bu Farsça di-

zelerde “Allah’ı aklına getirmeden hiçbir şey yapılamaz” diyordu ama İshak’ı arzularken o anda Allah’ı düşündüğü söylenemezdi. Neşesi yerinde olduğu için şiirini küçümsemedi, ne var ki şiirinin de sarraflığı kadar gösterişiz, basit ve yetersiz olduğunun farkındaydı.

‘İyi bir insanım ben’ dedi, ‘neden başarısız olayım? Allah bana hak ettiğim ödülü vermedi mi? Bu şehrin kadısıyım, baş imamıyım ve bir ocağın şeyhiyim. Şüphesiz malim mülküm de yerinde. Daha ne isterim?’

Fakat o anda içinde kıvrılarak dolaşan o yılan, kıskançlık belirdi. Bunların zügürt tesellisi olduğunu düşündü ve iyi bir insan olduğu halde Allah’ın kendisine şu Zembilli aside olan yeteneği vermeyişini hiç de adaletli bulmadı. ‘Allah kendine karşı çıkan kimselere bazen daha cömert davranışlı’ düşüncesi zihninde bir kandil gibi ışıyordu. Salavat getirerek doğruldu, miriltalarını yükselterek kendine sabır telkin etti ve dua okuyarak ruhunu ferahlattı.

Emir Ziyneddin çoktan gitti, gün akşamı dönüyor. Şeyh Dârâ, tespihini çevirerek düşünüyor, kaşları çatık, yüzünde derin bir başkalık. Biz de gidelim yavaş yavaş. Hadi! Ha, ne demiştim aklında mı? Şeyh, büyük acılar çektiği bir sevginin heyecanıyla hiç kırılmadı. Onun şimdiki halini aklında iyi tut. Olaylar bu adamın bahtını gözünün yaşına bakmadan, her şeyi bir ay içinde değiştirecek. Şeyh yaşamaktan mutluluk duyduğu şu zamanı, tehlikeden habersiz yaşadığı şu halleri hep özleyecek!

OGULLAR

I

İşittim ki Nizamüddin Dârâ'nın iki oğlundan büyük olanı Mesud, benim ne anlatış biçimimi ne de anlattığım şeyle ri beğenirmiş. "Şeyh Nizamüddin Dârâ'yı anlatmak kimin haddine?" der, yeleğini savurarak esip gürlermiş.

"E Çilli Mesudum" derdim orada olsaydım, "sen ker-vansarayda, hamamda yahut ağaç gölgesinde laflayan in-sanların ne konuştuğuna nasıl karışırsın, herkes her şeyi kendine göre anlatır. Elin ağızı torba değil ki büzesin!"

Aval aval bakma yüzüme ey şaşkın yazıcı, burayı böy-le yaz. Sonra yararını görürsün. İnan ki ne yaptığımı bili-yorum ben. Hadi! Beni ayıplama, başını sağa sola sallama. Mesud'un içli, kırgın ama iyi bir insan olduğunu da yaz. Bir de felaket sırtlanmış bir adamın yola çıkmış, Niğde'ye doğ-ru geldiğini yaz! Hem de, "Niğde Kuyumcular Ocağı'nın halifesi Çilli Mesud, öyle bir babanın oğlu olmasa kuşak bağlayamaz, orada oturamazdı; hatta ocağa çırak bile ola-mazdı" sözünü söyleken görüyorum onu. O sırada Obruk Hanı'nda, yaz rüzgârı bozkırın tozunu döndüre döndüre havaya kaldırıyor. Handa bir eşek anırıyor; pısrık, gri çiz-gili tekir kedi görüyorum, bir köpek bayın uyuyor. Uzak-larda bir kervan, sıcakın altında, yansımalarıyla çoğalarak yürüyor. Oysa orada su yok, her yer ova, her yer dümdüz,

her yer toprak. Felaket taşıyan o adam arsızca yineliyor: "Mesud, yalnızca şanssız bir köpektir."

Bak bu doğru. Şeyh Nizam, oğlu Mesud'a "şuracıkta öl" dese Mesud ölü; yemin ederim ki öyle. Köpekliğinden dir. Fakat Şeyh Nizamüddin bu bağlılığa aldırmaz. Şeyh, oğlunun kölece sevgisine, bütün kölece sevgilere yaptığımızı yaparak rahatça ihanet eder ve yüreğindeki sevgiyi, bazen onu hiç hak etmeyenler için bol keseden savurur.

Ama ne var ki o savurgan şeyh, "Ölüyorum, su verin" diyerek yere yıkılsa, o anda yanında küçük oğlu Nureddin'den başkası olmasa, şüphen olmasın, o hayırsız evlat, testiyi bilerek yere düşürecek ve babasının dilinin damağının kuruyuşunu zevkle izleyecektir. Nureddin, babasının izinden gitmemiştir. Bebekken babasını göründce ağladığına, biraz büyüğünde de babasını taşladığına taniğım. Nureddin'in bu hallerine annesi omzunu kısararak gülerdi, şeyh de bu gülüse katılır, oğlanın aksılığını okumayı yazmayı sökemeyeşine bağlar, ona sabırla bir şeyler öğretirdi. Büyük oğlu Mesud'un en ufak yanlığında onun kulağını koparır gibi çeken şeyh, nedense küçüğün önünde köpekleşirdi. Nureddin'e "oğlum, oğulcuk, yavrum" diyerek seslenir, Çilli Mesud'u bir kere bile sevgiyle kucaklamazdı. İşin daha da kötüsü, şeyh, kocaman bir adam haline geldiği halde, bugün bile, Mesud'a daima "Çilli" diyerek seslenir, onun bu niteleme önünde utançla boyun eğisini görmezden gelir.

Belki de Mesud bir gün sevileceğini düşleye düşleye yalancının biri oldu. Şaşın değil mi defteri dürülesice? Dur, aklını iyice karıştırıymam senin. Ne dedim: "Mesud, sevilmeyi çok istediği için yalan söyledi." Bununla kalmadı mı, hayır. Yalanı açığa çıktıktan sonra daha büyük yalanlar söyleyerek önceki yalanını korudu. Şunu anlamıştı: Yalan söyleyen kişi yalan söyleyip kurtulmaz, tam tersine yalancı

yalanını iyi bilmelidir. Yalan söylemenin güzelliği bütün yalanları yan yana dizip onları gözü gibi korumak ve bir-birine karıştırmamaktır.

Mesud baktı ki yalan söyledikçe herkes onu ilgiyle dinliyor, öyle ustalıkla yalanlar söylemeye başladı ki, dinleyenler yalanı anlasalar da meraka döştüler. Herkes Mesud'un zaman zaman böbürlendiğini, kendini tutamayıp coştuğunu bildi ama asla onu küçük düşürmeye kalkmadı. Onu dinlemek zevkliydi. Mesud yalancılığının bilindiğini herkes kadar biliyordu. Fakat onun üstünlüğü, yalan söyleye söyleye, yalanların içine doğruları katmayı öğrenmekti. Bilir misin, yalanı yalan oluşundan değil, bizi ürperten bilgileri ruhumuza işleyişinden tanırız. Yalan söylemek değil de yalan dinlemek bir öğrenme yoludur.

Herkese yalanlarıyla bir şeyler öğreten Mesud babasının karşısındakekeme bir çocuğa dönüşür, yere bakar, her sözünü şaşırır. Sevilmediğinin farkındadır ve şunu çok iyi bilir: Bir babanın çocuğundan nefret etmesi için, çocuğun suçu ya da kusurlu olması gerekmez.

Ey dürüst adam, belki sen de yaşamını gözden geçirdiğinde fark etmişsindir, çoğu haksızlık, karşılıksız kalır. Anlayacağın şu ki, Mesud'un babası yüzünden çektiği acılar teselli bulmadı, uğradığı her haksızlık karşılıksız kaldı. Babasına bağlıydı ama bu bağlılık, şeyhin küçük kardeşine, yani Nureddin'e sevgisine tosluyor ve işe yaramıyordu.

Mesud, Nureddin'den nefret etmeyecekti de ne yapacaktı, Şeyh Dârâ küçük oğlunun sevgisini kazanabilmek için, "Seni ocağın şeyhi yapacağım" diyerek ona yalvardıkça, Çilli Mesud bunları işitiyordu. Bak şu tırnaklarına Mesud'un; yakından bak, görüyorsun ya, işte hep böyle kıskançlıkla tırnaklarını yedi o. Akı başında biri olsa tırnaklarını kemireceğine, "Nureddin istemiyor, demek ki ben şeyh olacağım" diyerek sevinirdi. Hayır! Babası üzüldüğü

ince üzülenlerdendi Mesud; Nureddin inat ederek sarraflığı sevmediğini söylediğe kardeşine kızıyor, babasının yapmadığını yaparak Nureddin'i kıyıda köşede dövüyordu. Böyle şeyler yaptığı için kaç kere sopa yedi o başka!

Nureddin büyündükçe baba düşmanlığını saklanmaz hale geldi. Hiç kimse bir oğlun baba nefretine şaşırmasın. Herkes oğulların baba nefretini *Allah'ın gazabı* olarak düşünür. Oysa bu nefret babaların kusurlarını bütün benlikleriyle hissedeni çocukların gazabıdır. Derin, acıticı bir yerden çıkan baba nefreti çoğu adamda Nureddin'de olduğu kadar açıkça gözlenemez. Bazı oğullar evlatlarından hincini çıkarır, bazıları haydut olup yol keser. Dikkatinden kaçmışsa söyleyeyim, yeniyetmelerin *yetişkinlere* meydan okuması da baba nefretindendir. Daha da ileri gideyim: Erkeklerin diğer erkeklerle karşı kıyıcılıkları da baba düşmanlığından çıkar. Bir baba oğlunu sevmediğini anlarsa olsa olsa içinde bir yer sizler; fakat bir oğul babasını sevmediğini fark ederse, acıma duygusunu yitirir.

Hayırsız evlat Nureddin, Şeyh Nizamüddin'in amansız rakibi Dericiler Ocağı Şeyhi Mahmud'a çırak durarak babasını can evinden vurdu. Ne acı! Bir oğlun var, onu çok seviyorsun ama o gidip senin düşmanına çırak oluyor! Böyle bir olayın hiçbir babanın başına gelmesini dilemem. Şeyh Nizamüddin Dârâ adeta yıkıldı. Zayıf, kırışık elleri o zamanlar biraz daha pürüzsüzdü, yüzünü kapatarak çok düşündü. Bir kez de bana bakarak ne diyeceğimi sordu ama kem küm edip oradan sıvıştım.

Şeyh o kadar sarsıldı ki, nur içinde yatsın, karısı Güllizar'dan oğlunun neden böyle davranışlığını öğrenmesini istedi, "Yalvarırım" dedi, "beni bu utançtan kurtar. Oğlum Dericiler Ocağı'ndan çıkma bir kasap olacağına ölüp gitsin daha iyi. Allah biliyor ya, ondan daha çok sevdigim yoktur, ne kadar yıkıldığımı anlaması için bunu ona aynen söyle."

Yazgısı şen olası yazıcı, senin başına geldi mi bilmem, bazen kötü şeyler aklımızdan geçer, düşmanlarımız için o kötülüğü rahatça dileyebiliriz ama sevdiklerimiz için kızgınlıkla kötülik dilerken içimiz cız eder. İleri gitmişizdir, tövbe bile etsek, sanki kötülüğün habercileri bu dileği havada kapmış ve Allah makamına götürmüştür: Sarsılırız. Ama neyse ki kötü dilekler de iyi dilekler gibi genellikle karşılıksız kalır. Fakat kötü dileğimiz bir şekilde gerçekleşirse -isterse o dileğin unutulduğu bir zamanda olsun- dizlerimizi öyle bir döveriz ki, aşağılanmaların utancı ve teselli bulamayan acılar bu pişmanlığın yanında yavan kılır. İşte Şeyh, "Benim yoluma gelmezse ölsün gitsin daha iyi!" dediği ogluna haber yolladığında, alnının üzerinde duran o kara boşlukta bir an salaca, ölü, kefen, tabut ve yıkımlar gördü. Dualar okuyup tövbeler etti. Hatta karısı Nureddin'in yanından dönene kadar da namaz kılıp oğlunu islah etmesi için Allah'a yakardı.

Gülizar Kadın alı al moru mor döndükten sonra şöyle oldu. Dur, dur, söyle yapalım: Konuşmaları daha iyi dinleyebilmek için havada asılı duran karanlığı aralayalım, Şeyh Nizamüddin'in yüzüne iyice yaklaşalım.

Gülizar Kadın, "Konusustum" dedi ve oğlunun şeyhe neden bu kadar kötü davranışını açıkladı. Şeyh onu dinedikçe kırkırmızı kesilmekteydi; karısı, "Nureddin, utana sıkıla, kekeleyerek, ağlayarak anlattı" diyordu. "Çocukken seni Mihri'yle yataktá görmüş."

Bak yanaklı kızardı. Karısı da bunu zor söyledi, "Acımasızmışsun" dedi:

"Mihri'yle hem... yani işte iş... o işi yapıyor (Boğazını temizledi Gülizar) hem de onu öylesine dövüyormuşsun ki, bunu gören Nureddin..."

Gülizar durakladı. Utanıyor muydu bilemedim, belki de ogluna acıyordu. Fısıldayarak konuşmaya başladı, sırr verenler gibi idi. Nefesimizi tutalım ve kulak kabartalım:

“Babamı, dedi Nureddin, babamı Mihri’yi döverken gözlerimi kapatarak durdurmaya çalıştım; ağzı burnu kanyordu adamın, hep babamın eli olmak istedim, onun baktırı olmak istedim. Fakat durduramadım. O gün bu gündür babamı durdurmak tek arzumadur. Onu sevebilirim ama benden uzaktayken!”

Şeyh Nizamüddin, gözlerinden yaşlar süzülürken, Nureddin'in neden oğlanlara sokulmadığını anladı, daha bir sürü şeyi de anladı elbet. "Peki" dedi karısına, "neyi diliyorsa, kiminle çalışmak istiyorsa öyle olsun."

II

Fazila'nın yeşil bakışlarının ışıığı uzun ve köşeli yüzüne yayıldı.

“Düşümde neden böyle düşündüm bilmiyorum, mayalı hamur kabarır, ekşir ve kabarcıklarını patlatarak kazandan taşarsa, zaman bildiğimiz zaman olmaktan çıkarmış. Böyle oldu, hamur taştı ve ben ‘Eyvah hamur taştı’ diyecek yerde zamanın başka bir zaman olduğunu düşünüydüm, uyandım ve asıl o zaman...”

Anlam dolu bakışlarını Nureddin'in yüzüne dikerek gülumsedi Fazila:

“Delileri anladım ben Nureddin... Niye onlara deli deriz ve gerçekten niye delidirler?”

Ey yazıcı, iyice bastırarak yaz: Nureddin'i anlatsak da, onun güzel burnuna, yanağındaki gamzesine henüz alıcı gözle bakmadık. Gençlere özgü boş vermişliğine de.

“Anlayıp da ne olacak Fazila? Ne tuhaf düşüncelerin var!”

Fazila öpüşmek için acele eden bu delişmen delikanlıya dirseğiyle karşı koydu:

“Uyandım ve bildiğim zamanın yok olduğunu düşünüydüm. Dur bir, bak ne diyorum... Bildiğim zamanı yok olmuş gördüm. Zamanvardı şüphesiz ama ben öyle görüyordum

düşümde ve bu da bana mantıklı geliyordu. Tek çözüm olduğunu sanıyor ve ciddi ciddi onu yapmaya çalışıyorum: Üyursam ve kabaran hamuru tekneye doldurmayı başarırısam bildiğim zamana dönebilecektim.”

Nureddin, “Siktin ama” diyerek kızı gidipladı, onu devirdi. Alt alta üst üste paldır küldür yuvarlandılar. Fazila bir yudum öpüçükten sonra gözlerini kırpıştırdı, gülümsemişti:

“Zangoç Yuvalis iki güne bir mumları eriterek birbirine karıştırır; ne yaptığına sorarlarsa bedeni azaptan kurtarıyorum der ya, anlıyor musun...”

Nureddin, Fazila'nın boynunu koklayarak öptü.

“Anlıyorum.”

Anladığını söylese de anlamadığı halinden belli. Görün de değil mi? Fazila bu sıraşma uzamasın diyerek acele ettikçe Nureddin onun ağzına bakmayı sürdürmeyecek, genç kadını gözleriyle öpüşmeye çağıracak. Erkekle kadını ayıran temel çizgi budur zaten: Kadın aklını karıştıran sorun neyse onunla güzelleşir ve arzularını zamana yayar; erkek ise güzelliği karşısında coştuğu kadına bir an önce ermek ister, zamanı arzuların içine tıkıştırır.

Bir de toplumsal dikkati eksiktir erkeğin, kadın bu duyarlılıkla pişmişir ve kendini kapıp koyvermez. Fazila biraz sonra kapıdan birilerinin gireceği bilgisine sahiptir, mutfaktan kilere, yükükten selamlığa varıncaya kadar herkesin nerede olduğunu, o anda neyle uğraştığını sürekli bilmek zorundadır. Ev, erkeğin eşegidir; eşeğin sıkıntısına aldırmaz, onun üstüne çıkar ve başka şeyler düşünür. Oysa ev kadının kabuğudur, bütün odalarda neler olup bittiğini hemen algılar. *Fazila niye Nureddin'in sıraşmalarını önlüyor, kendini salsa ya, demeye gerek yok çünkü hamama gidileceğinden haberi var.* Az sonra kadınların bağırsa çağrısa buraya geleceğini, bohçaları çamaşırla doldurup dolmala-

rı, börekleri ve çörekleri sahanlara koyarak yollara düşeklerini biliyor.

Nureddin ilk zamanlar hiç yüz vermeyen Fazila'dan o zamanların acısını çıkarıyor şimdi. Çok seviyor ve bu nedenle nazi çekilsin istiyor. Fazila da kayıtsız değil. Nureddin'e öyle tutuldu ki, olur olmaz yerde, damda kapıda, bağda bostanda üstüne atılan delikanlıyı genç kız kibriyle söyle bir itekleyemiyor, kadınca bir aldirışsızlıkla (yani yüzünü azdırarak) ona karşı koyamıyor. Onun dokunuşu, güllüsü ve Fazila'yı görür görmez yüzünde beliren ışık genç kızın çözülmesine yetiyor. İyilik ve mutluluk Nureddin kapıdan girer girmez geliyor.

Fazila, Nureddin'e uzun zaman surat etti dediysem sanma ki Mesud'a iyi davrandı! İyi kötü Nureddin'e bir şeyler söylese de Mesud onun için yok gibiydi. Bu durumu genç kızın bilmediği bir dili yeni yeni öğrenmesine bağlamak akla yatkındı ama zamanla anlaşıldı ki Fazila dili öğrendiği yetmezmiş gibi yazıyı da öğrenmişti. Mesud buna üzüldü, Şeyh Nizamüddin çok sevindi, kadınlar ise Fazila'ya düşman oldu.

Fazila'yla Nureddin'i gizli saklı buluşurken görürdü Mesud; öyle şen, öyle alı al moru mor bakışarak birbirlerine sokulurlardı ki, kıskanamazdı. Kimseye gösteriş yapmadan, olduğu gibi birbirini seven bu iki insanı bir yıldır zaman zaman görür, gizlice onları izler ve bundan gönenirdi. Genç kızın bakışlarında, yakından bakan insanlara özgü şaşılığın güzelliği olurdu, dudaklarında taze bir ıslaklık. Nureddin ise meraklı kediler gibi kırıdanındı, eline koluna söz geçiremez, kızı oturduğu yerde kıvrandırırdı. Mesud bunları göre göre kardeşinin yerine kendini koydu ve ona olan kızgınlıklarının hepsini de unuttu.

Nureddin'le Fazila bir yıldır bu haldeler; Emir Ziyed-din'in gelip de Zembilli İshak'ın geldiğini haber verdiği

gün, birbirlerine tutulmalarının on dördüncü ayına girmişlerdi. Bu hesaptan, Zembilli İshak gelene kadar bir hafıta daha geçecek, sonra Zembilli gelecek ve her şey geriye kalan üç hafta içinde değişecek. Ama sen bugüne de dikkat et ve unutma: Hamama şen şakrak giden Fazila'nın oradan döndükten sonra ruhu kararacak. Nureddin ağlaya ağlaya namaz kılarken ölmüş annesine 'sen olsaydin anacığım' diyerek ya -onu sonra anlatacağım- işte o günün öncesi bu. Ama şimdi bunları kimse bilmiyor. Hatta ateş basmış sevgililer için her şey viz geliyor tırıs gidiyor.

"Geliyorlar" diyor Fazila, ırkilerek. "Geliyorlar" dediği şeyhin karılarıdır. Fırlayıp kaçıyor. Nureddin sedire devrilip tavana gözlerini dikiyor. Fazila'yla korkusuz sevişeceği bir zamanı düşlüyor.

Fazila kadınlar hamamına giderken erkeği yeni yeni tanımaya başlamış tazelerin cilvesiyle yürüyecektir. Doğrusu bu hali, bilmeden üstünde taşıdığınına şüphe yok. Üstelik "erkek cinsine güveni lekelenmemiş" şen bakışları yanındaki kadınlarda kıskançlık uyandıracaktır. Bir de Fazila'nın yürüyüşü bakanda akıl bırakmaz, bunu hiç anlamayacaktır. Buyur bak, yalan mı: Şu kızın kalçalarının dolgunluğuna, memelerinin fokurdayışına, yanındaki gamzeye bakıp da insan -kadın bile olsa- iç geçirmez mi? Üstelik bunları taşıdığını bilen şu kızın bakışlarına sinmiş hafif küçümseyici, doygun, kibirli bakışlar erkek de olsa insanı yaralamaz mı?

Deneyimsiz insan iticidir; saklaması gereken şeyi açığa vurur, açığa vuracağı şeyi saklar. Genç kız bunu nereden bilsin? Genç kız, dışarıdan bakanların gördüğü şeyleleri kendi gövdesinde göremez, arzuyla fingirdeğidini fark edemez. Bu, doğanın yasasıdır; oysa erkekler arzularının farkında oldukları kadar fingirdeyenlerin de farkındadırlar. Ne yazık ki her arzu dolu kadını kendileri için yola

çıkmış sanmak onların en büyük ahmaklığıdır. Başka kadınların düşüncesini kavramak konusunda doğa yalnızca kadınlara cömert davranıştır. Kadınlar başka bir kadının neye hazırladığını hemen anlar. Bu, şu demektir: Ailedeki bütün kadınlar Fazila'nın Nureddin'e bağlı olduğunu almış fakat ölümcül bir kıskançlıkla susmuşlardır.

Bir kadın, başka bir kadını kıskanırsa onun heder olmasına göz yumar; kıskançlık uyandırılan kadın, "ayının birinin eline düşerse" alay etmek için gün doğumlu demektedir. Kadınlar bu nedenle başka kadınlara olmadık erkekleri övebilir; fakat öte yandan kendi tuzaklarına düşüp olmadık erkeklerle tutuldukları da olur.

Ey, kadınlara bir ağaca bakar gibi bakan yazıcı; şeyhin evindeki bütün kadınlar, Fazila'nın yanında sönükkalıyor, yalan mı? Bak da söyle, bu güzellik Allah'ın Fazila'ya özenliğini göstermezse neyi gösterir? Ama öte yandan bu güzellik Fazila'nın başına çorap örmekeyse, genç kızın isyan etmek hakkı değil midir? Bunu bilelim ve içimizde bir acıma duygusu uyansın. Fazila'nın memelerini ve ince belini düşünüp hayran olacağına onun için biraz üzülsen iyi olur.

Bunları okuyanlar, kadınların bilinmezliklerini nasıl bildiğimi düşünebilir. Ama bu, anlatıcının açıklayamayaçağı bir sırdır; "Hayal eder ve kadınların gizli dünyasına girerim" demekle yetineceğim. Anlattığımız kadınlar hamamı; ben de şu boyumla, sarıgımıla sallana sallana kadınlar arasına giremem. Bu işi çok kurcalama, nasıl biliyorsam biliyorum; sır bende kalsın.

Hamam o kadar sıcak ki, Fazila'nın gövdesinin bütün gözeneklerinden pötür pötür ter çıkıyor, saçı yüzüne yapışıyor. Göbektaşı da göbektaşı değil altı harlanmış bir tencerenin dibi; koca bir kazanda kadınları kaynatıyorlar ve onlar da avaz avaz bağırarak birilerinden yardım istiyor gibi konuşuyorlar. Bak isterSEN, böyle sanmaz mı in-

san, neden bu kadar bağışıyorlar anlamıyorum. Ok atsan delinmeyecek bir gürültü içinde Fazila sessizce yıkıyor, ağızından serin hava çıktıormuş gibi dişlerinin sısladığını hissediyor. Memeleri sert –âdeti yaklaşmış–, fakat onlara bakmaktan hoşlanıyor. Yukarıdan bakıyor memelerine, uçları göz alıcı artık, su dökünüyor, parmağı *pit pit pit* ederek temiz ve dolgun yuvarlığın üstünde kayıyor. Memelerinin büyümесini beklediği zamanları düşünüyor Fazila; şimdi koca koca olmuşlar. Bir daha daldırıyor taşı kurnaya, başına kaldırarak, saçlarını sırtında hissederek dökünüyor. Gözleri kapalı; iki memesinin arasından çaglayıp giden suları, gözleri kapalıken görür gibi oluyor. Yüzünü kille ovuyor iyice, kilin yumuşak ve kıvamlı yoğunluğunu seviyor. O sırada evin en büyüğü Elif, “Sırtımı kesele” diyor. Yoğun gürültü arasında *hayal miydi* denenecek bir ses bu, Fazila dalmış, kadının keseyi uzattığını görünce, “Sırtımı kesele” diyen sesi anımsıyor. Bu anımsayışa şaşarak doğruluyor, kadının sırtına keseyi bastırıyor ve her nefesinde ih diyor. Gerilen bacakları, kasılan karnı, fişkirarak dikilen memeleri, o çıplak gövdeyi eşsiz bir heykele benzetiyor. Kışkanç gözler Fazila’yı kahredecek bir felaket için dua ediyor, onu seyre duruyor.

III

Şeyh Nizamüddin, “Çilli” diyerek aşağıladığı Mesud'un kendi yerine geçebileceğini ancak çok sevdiği Nureddin'in Şeyh Mahmud'a çırak durmasından sonra kabullendi. Ama doğrusu sarraflığa da küstü; kadılığa ve imamlığa çekildi. Mesud'a Sarraflar Ocağı'nın şeyhlik kuşağına bağlayıp ona meslek yemini ettirdi, bir daha da yanına uğramadı.

Ey her şeye yüz ekşiten yazıcı, sözüm dolambaçlara girdikçe bundan zevk alacaksın, korkma. Beni dürtüp durmanın gerek yok. Elbette Emir Ziyneddin'in gelip de Zembilli İshak'ı haber verdiği o gün aklimda. “Bir felaket geliyor” dediğimi de biliyorum. Beklemelisin. Anlatıcının hüneri, sabrı ve aklı kadar umutları da vardır elbet. Seni merak içinde terletmek ve soluğunu kesmek en büyük dileğimdir.

Çilli Mesud, handaki koca dükkânda, yanında iki usta, beş kalfa ve ocağa bağlı sekiz kuyumcuyla Şeyh Nizamüddin'e bağlıdır. Konya'daki Mevlevi Sarraflar Ocağı istediği kadar altın sarısıyla işsin, Mesud'un ocağında Allah kela-mıyla coşulur, hu çekilir. Bu ocağın inancı odur ki Mevleviler, günahkâr zındıklardır ve ibadethaneyi rebapla, kudümle, neyle düğün evine çevirmişlerdir. Altın işlerken süse gerek yoktur, Allah'ın gönüllere düşürdüğüni işlemek yeter: Altın varaklı İsm-i Celal, çifte vav, besmeleyle

bezenmiş tekke levhası, şifa taşı ve gülabdan işinde ustaları. Kolyeyi günah; yüzük ve küpeyi helal sayarlar.

Çilli Mesud kapalıçarşında dükkânının önünde oturup çoğunlukla yârenlik eder, bilirsin; onun zihni sayıları ve ağırlıkları asla şaşırmadan saklayabilen bir zihindir. Bu öyle günlük haftalık değil, yıllar boyu sürecek bir sayılar dizisi olabilir. Aklında mı, Yarhüma Kadın'a üç yıl önce hazırlanan altının dirhemî, üstündeki yazı ve şekil neydi, duraksamadan söylemişti. Yarhüma bu yüzükten üç taşlı olan iki tane daha istemiş, Mesud onun birinin gramı neydi, içine ne yazılmıştı, hiç şaşırmadan anımsamıştı. Mesud, yüzlerce insanın her türlü aldışını verdisini aklında tutan defteri kebire benzer bir akılla gezer ve bu bir palavra değildir. Mesud'un belleğinin gücünü herkes bilir ve o belleğe güvenir. Cennetlik Gûlizar Kadın'ın dediği gibi: *Mesud'un gördüklerine inan hayallerine inanma; onun yalan hazinesi aklında değil, yüreğine yakın bir yerdedir.*

Mesud'un hünerlerinin yavanlığına bakıp boşuna bu ocağın başına konduğunu düşünenler arada bir çıkar, çıkmaz değil. Fakat bu kişiler onun belleğinin gücüne tanık olduklarında pişmanlık içinde kararır, her şeyin bir hikmeti olduğunun farkına varırlar. Herkes bilir ki kaç dirhem, zerre veya damla hesabı toz dökülecek, ocak hangi kum saatine göre kaç devirde ayarlanacak, kaliba dökülen altın kaça kadar sayilarak işlenmeye fırsat verecek bunları en iyi bilen Çilli Mesud'dur. Mesud, kim, neyi anlatırsa ondan söz etmeyi sever. Handaki karşı komşusu halıcı olduğundan onunla haliyi; yan taraftakiyle de hasırları konuşur. Bezcîyi seyreklidir, ama şekerci hep ortalıktadır. Hallaç ise bitmek tükenmek bilmeyen bir tak tak sesidir ki, o da havayı döve döve konuşur Mesud'la.

Mesud önleyemediği bir böbürlenme dürtüsüyle anlatır bazen, sen buna çok tanıksındır bilirim. Bóbür-

lenmek her zaman kibirden olmaz, –bak bunu herkese söylemem– böbürlenmek bazen insanın başkasının gözü önünde kendini teselli etmesidir. Zaten Mesud'un yalanlarında kibir ne arar, hepsi de işe yarar cinstendir. Zevzekliği bırak da yaz, yalan mı, arkadaşının yalanları benzersizdir ve bu yüzden de sık sık salak durumuna düşer. Bunu niye yapar, kendisi de bilmez, sor istersen. Bak işte orada, dükkânın önünde hasır sedire oturmuş leblebi atıştırıyor. Takırtılar, bağışmalar, nal sesleri, kedi tıslamaları arasında, leblebiyi acele acele çiğneyerek bir şeyler anlatlığını görüyorsun. Gülme. Yanlışım varsa söyle. Aslında böbürlenmek istemiyor ama bunu engelleyemeyerek hâliciya diyor ki: "Geçen yıl eğri boyunlu Venedikli var ya, Giovanni'nin babası; o işte, bir altın getirdi. Yumruğum kadar var. (Mesud'a dikkat et, bak hızla büküldü, altına iseyecek gibi oldu.) Onu bir kedinin gözüne tuttum, kedi taş kesildi."

Görmüş olmalısın, halıcı gülümseyerek dizini salladı. Göremedin mi? Dizini salladı işte. Bunun anlamı şu: "Bu yalnız neden söylüyorsun Mesud?"

Mesud nereden bilsin neden söylediğini? O söylemenin zevkini yaşar yalnızca.

"Niye taş kesildi?"

"Kedi saf altına bakar, donar. Pist dersen çözülür."

Sakın Mesud'u kınama. Yaşam palavralarla süslendikçe güzelleşir ey çirkin, Mesud'un palavraları belki bizim işimize yaramaz ama iyi cinstendir. Topraktan çıkan eski zaman heykelleriyle konuştuşunu söyler, bilmem sen ne dersin, onların bir ruh taşıdığını ve ruhlar ölmemiği için heykellerin zamanla beyazlaştıklarını düşünür. Böyle düşünmesinin nedeni sağ köşedeki dükkânda kefere tüccar bekleye bekleye dili şişen, konuşacak adam arayan Napoli-li Riccardo'nun anlattıklarıymış:

"Riccardo kendi memleketinde acı çeken bir adam heykel bulmuş, bahçesini işlerken. Heykelin gri ve beyaz arasında bir rengi varmış ve herhangi bir insan eliyle yaratıldığı söylenenmeyecek kadar insanmiş. Üzerine sular döküp yıkamış heykelin, o da iyice beyazlaşmış. Sonra onu bahçeden alıp bu nedir diye papaza sormak istemiş. Ihlaya tıslaya sırtlanmış heykel, sokakta herkes o yarı çıplak ölüye korku dolu merakla bakıymuş. Kaçısanlar olmuş. Herkes korkunca Riccardo de korkmuş ve heykeli düşürmüşt. Neyse ki heykel tuz buz olmamış ama sol ayağının beş parmağı kırılmış. Bunu gören Riccardo'nun aklı başından gitmiş. Kiliseye vardığında eli ayağı birbirine karışmış, papaza şunu soruyormuş durmadan: Peder, bir heykeli yaparken onun ayağının içindeki iskeleti, iskeletin ilik boşluklarını yapmak nasıl mümkün olur ve nasıl bu kemiğin üstünü mermerle kapatırlar?"

Mesud, kafasına taktığı şeyin peşine düşen adamlardandır. O da pek çok heykel kırıp içine bakmıştır. Söylediğine bakılırsa düpedüz mermermiş hepsi de. İçlerinde palavracı Riccardo'nun söylediği gibi kemik, iskelet falan yokmuş. Mesud'un anlattıklarına bu yüzden adam sende deyip geçmemelisin. Palavracının iyisi böyledir zaten, palavraciya inanmalısın ki o zaman anlattığının yalan olduğunu anlayabilesin. Palavraciya inananasın gelmiyorsa, onun anlattığında bir doğruluk payı vardır, emin ol.

Çilli Mesud'un bakışları babasının kine benzer; Mesud şeyhin yanında dikilse, onların baba oğul oldukları hemen anlaşılır. Kemerli uzun burunlar, uzun yüzler, iri kulaklar... Ama küçük oğul Nureddin sanki başka bir babadandır. Annesi Güizar Kadın sağken bakardım, Nureddin'i ona da benzetemezdim.

Seyh Nizamüddin, Çilli Mesud'un çirkin olduğunu söyler ve benzer olduklarını kabul etmez. Elbet daha da

şasırtıcı olanı şudur: Şeyh Nizamüddin de çilli ve hatta oğlundan daha çirkin olduğu halde kendini Nureddin'in ikiziyimiş gibi görür. Bunda bir kasıt yoktur, aldanış vardır. Bütün ana babaların safderun aldanışı. Zihin öyle eciş büçüş bir iç aynadır ki içinde biriktirdiğini görür, dışında birikeni değil.

Bazı çocukların daha çok sevildiği sırrı değildir. Nizamüddin Dârâ, Nureddin'i daha çok sevdigini bilse de babaların isyankâr ruhlu çocuklarına tutulduğunu anlayamamıştır. Çünkü ası çocukların içindeki ateş büyüklerin gözünü kamaştırır; her söylenen boyun egenlerinse yalnızca başları sıvazlanır, onlar heyecan uyandırmazlar. Ateş olsalar ne olur ki, üflersin sönüberirler.

Mesud'un iki kızı var, ikisi de karısı Rabia'ya benzer. Mesud bu kızların küçüğüne, o yerinde duramaz şımarığa tutkundur. Bazı çocukların daha çok sevildiğini, ağabeyi Çilli Mesud anlasa da cocuksuz Nureddin anlamamıştır. Mesud küçük kızına olan sevgisini içinde tartmış ve babaşının Nureddin'e olan bağlılığını bu ölçüyle sınayıp yaşı adama hak vermiştir.

Çilli Mesud bir şeyi daha ürpererek anlamıştır: Daha az sevdigi kızı öfkeli biri haline gelmektedir, o öfkelen dikçe Çilli Mesud da öfkelenmektedir. Böylece isyankâr ruhlu çocuklarına kötü davranışın babaların, onları serseme çevirdiğini gözleriyle görmektedir.

Şeyh Nizamüddin Dârâ, Nureddin'in Dericiler Ocağı'na kapılanışından sonra onunla hiç yüz yüze gelmedi. Kırılmak bir babanın evlada vereceği en büyük cezadır. Fakat evlat cezayı tınmıysa bu kırgınlık giderek baba için cezaya dönüşür. Hem Nureddin'in seçtiği yol, zenginlerin kücümsediği türden bir iş olunca bu ceza duygusunun nasıl olacağı tahmin edilebilir.

İşte tam bu sıralarda, yani Şeyh Nizamüddin ne ya-

pacağını şaşırılmış, degersizlik duygularıyla bunalmışken Zembilli İshak'ın selamı geldi. Şeyh sabırla içlendi, umutla yeşil dallar filizlendirdi. Nureddin'e artık kötü davranışabilirdi. Zaten Nureddin her gün koyun kokularına belenen, ahır, çuha, kıl ve pislik karışımı bir koku bulutunu üzerinde gezdiren bir kasaptan ibaret biri değil miydi? Şeyh Nizamüddin, ona vereceği cezayı o anda seçti: *Güniünü gösteririm ona, dedi, görür günüünü.*

Baba Nizamüddin bunları tasarlayadursun Nureddin'in o sıralarda adeta mutluluk içinde yaşayan bir insan olduğunu biliyorsun. Kötü koksa da, giysileri can sıkısa da içinde on beş insan yaşayan o koca konakta çok sevılır, evin kadınları onunla şakalaşmaya doyamaz, Nureddin de üvey annelerine, yengesi Rabia'ya, Fazila'ya, çocuklara ve hizmetkârlara laf yetiştirmeye bayılırdı.

Nureddin yağ kir içinde geldiğinde "püff" diyerek burunlarını tutar ve onu bir ana sevecenliğiyle hemen hamam odasına sokarlardı. Yıkınıp kokular süren Nureddin daha sonra bu evde en sevdığı eylemlerden biri olan akşam namazına başlardı. Namaz kılarken dizlerini tutuşuna, her eğilişte nefesinin burnundan güclükle çıkışına, secdedeyken haliye sinmiş kokulara, dizüstü otururken damarlarının zonklayışına dikkat kesilir, dertlerini unuttuğu bu oyalanma hallerine bayılırdı.

Namaz yalnızca bir ibadet değil, aynı zamanda çağrı şımları dolu bir iç konuşmadır. İnsan namazdayken ezberle okuduğu duaların Allah katına ait başkalığına dikkatini vermez, bakışları içine döner ve yaşamı gözden geçirir. Birçok insan namaza bu yüzden çok tutkundur, gerçeklerden kopmak için namaz kılarak hayal kuranlar, gevezelerin namazda onlara ilişemeyişiinden hoşnuttur, o çağrımsal gündüz uykusu vaktini iple çekerler. Özellikle âşiklar, namazın iç âleme açılan sessizliğine bayılır. Allah'ın gözü önünde

dolaştırdıkları temiz sevgi hayallerinin onun katında makbul hale gelmesi için, uğunarak aşkları için yakarırlar.

Nureddin, namaz kılmadan hayal kuramaz. Bu nedenle çalışırken sürekli kopan hayallerini namaz kılarken birbirine bağlar, ruhunda olup biteni kavramak için her namaz vaktini iple çeker.

Bu anlatacaklarım, Nureddin'in babasının verdiği o kararı –ama Nureddin'e ceza olacak kararı– öğrendiği günle ve sonrasında ilişkilidir. Biliyorsun, kadınlar hamama gittiler, gıcırcı gıcırcı yıkandılar ve hamamdan şen şakrak döndüler. Çok geçmeden Şeyh Nizamüddin de neşe içinde eve geldi, Fazila'yı çağrırdı. Bir şeye karar verdiği belliydi, sesi öyleydi. O anda evin üstüne neşeyle gelip çöken bir kara bulut görenler var, bir çığlık gibi, bir Azrail gibi geldi diyenler bile: Şeyh Fazila'yı karşısına oturttu, ona gülümsemi ve "Seni evlat ediniyorum" dedi.

Nureddin'in bir gün sonraki halini anlatayım aklımdayken. Ne yapayım, böyle bir ileri bir geri anlatıyorum bazen; sen yazarken bir düzene koyarsın artık.

Nureddin namaz kılıyor. İşte secdeden sonra duaya başladı, pencerenin ışığı yüzüne vuruyor. Mırıldılarını duyman için biraz daha sessizlik gerek. Kulak ver, bak: Nureddin ellerini açtı Allah'a yakarıyor. Annesini çok özledi; ölen kişiyi özlemek çok yakıcıdır; "yokluk acısı" korlaşmış ateşe benzer, insanın yüreğine ne zaman sıçrayacağı belli olmaz. Nureddin'in gözleri dolu dolu. Kirpiklerinin arasından bir damla gözyası süzülüiyor, görmüşsündür. Dudağı büzülüyor delikanlığının, yutkunuyor ve başını eğiyor. Allah'a değil de annesine yalvarıyor sanırsın:

"Sen olsaydın anacığım" diyerek mırıldanıyor, burnunu çekiyor: "Sen olsaydın sana anlatırdım."

İnsanlarımız hep yapar bunu: Ölmüşleriyle konuşur. Konuştuğu yetmez, bir de onları "dinleyen kişiler" olarak

düşler. Dua ederken oturduğu yerde ileri geri sallanan Nureddin, işitiyor musun bak, titreyen sesle, içlenerek konuşuyor; kendisini dinlediğini düşündüğü annesinin hayali-ne şu sözleri fisildiyor:

“Sen olsaydın, şimdîye çoktan Fazila’yla evlenmiş olurdum!”

Onu böyle ağlayarak dua ederken gören Mihri bahçeye gitmekten vazgeçip elindeki kovayla içeri giriyor, Nureddin ırkılıp geleni tanımak için bakışlarını çeviriyor. Babasının yüzüne bile bakmadığı ve bakımsız bir yanaşma haline düşürdüğü bu adamı Nureddin'in neden sevdığını biliyorsun, yinelemeyeceğim. Nureddin anlık bir kararla ona “gel” işaretini yapıyor, tespihini cebine koyuyor. “Gel” işaretini aslında “git” olabilirdi; Nureddin neden böyle yaptığıni bilmiyor, fakat sanırım bu koca konakta derdini anlatabileceği tek kişinin o olduğunu düşünüyor.

Birbirlerine bakıyorlar. Nureddin gözüşlerini elinin tersiyle silerek, “Mihri” diyor, “birine âşığım, farkında mısın?”

Mihri kederli gözlerini Nureddin'in yüzüne dikiyor:

“Farkındayım ve senin için üzülüyorum.”

Bu söz ikisini sırt ortağı yapıyor birden. Mihri umudu kırılmış, ağlamaya hazır, konuşuyor:

“Şeyh Mahmud'a çırak olmayacaktın. Baban bunun acısını çekarıyor senden.”

“Bir şeyler yap. Kurtar beni bu dertten.”

Mihri başını sallıyor, olumsuz:

“Genç değilim, ne zaman babanın yanına yaklaşsam, tiksintiyle bakıyor. Sevmiyor beni. Senin için ondan tırnak kadar iyilik isteyemem.”

“Fazila'yı evlat edindi! Düşünebiliyor musun? Şimdi önüne çıkip Fazila'yla evlenmek istediğimi söylesem ‘Siz kardeşiniz’ der, kestirip atar.”

“Öyle söyleme. Çıkmadık canda umut vardır. Dua et de baban yeni bir aşkla coşsun. Yoksa halin yamandır.”

Mihri bu sözü söyleterken, şeyhin Zembilli İshak'ın hâaliyle yanıp tutuştuğunu bilmiyordu. Bunu bilse Nureddin'i daha kolay teselli ederdi. Yine de konuşmak Nureddin'i sakinleştirdi, Mihri'ye şöyle bir baktı: Adamın yüzünde olmuş tutkular, yaşamayan anılar ve birbirini çoğaltıp duran ağrılardır, sancılar ve acılar göründü.

IV

Kadınlar hamamı ortaya çıkan şeyin güzellik mi, yoksa başka bir şey mi olduğunu anlama yeridir; güzelliği oğlan çocukların aptallaşmasından anlayabilirsın. Erkeğin gelecek zamanda bir yerde önünde donup kalacağı büyү şimdiden onu sarmalamıştır; o akıyla değil sezgiyle bilir, bu kadın güzeldir. Bak sıpaya, nasıl da gidip elini omzuna koyuyor oturan kadının; bir de üstelik öpüçük alıyor ondan. Bu işte oğlan çocuğun zaferidir.

Fazila o kadar diri ve güzel ki, Şeyh Dârâ'nın ölmüş Gûlizar'dan sonraki karısı Elif genç kızın haset dolu bir kinle bol bol iş buyuruyor ve onu eziyor. Hiç gülmüyor kızçağızin yüzüne, iyi şey söyleken bile azarlıyor. "Ver şu keseyi ver!" derken Fazila bir suç işlemiş de ceza veriyor sanırsın. "Omzumun sağ tarafı!" diyerek bağırırken Fazila'nın "Sağ tarafı keselemem!" dediğini, Elif'in de "Ne demek keselemem" diyerek sövüp saydığını düşünürsün. Elif böyle şeyleri şeyhin yanında asla yapmıyor, hep yalnızlık anlarına bırakıyor. Fazila'yla, şeyhin karıları arasında gözle görülür bir gerginlik var ve bu gerginliğin nedeni de güzelliğin güzel olmayanlarda yarattığı öfke.

Onlardan biraz uzakta, kaşları çatık ve dedikodu ederken dudakları uzamış, kötü düşüncelerle çirkinleşmiş iki

kadın görürorsun. Anlıyorum, bütün çıplak kadınlar bir-birine benzıyor ama utanma canım, ne olacak, namahrem dediğin dokunabildiğin, sığlığını teninde hissettiğin ve kokusuyla yüzünü buruşturduğun kadınlar hamamında vardır, oysa benim sana gösterdiğim hayallerin namahremi olmaz. Düşünmekle bile zina edilebileceğini söyleyenler, o sözü söyleken de zina etmiş olur. Yalan mı? Gülme, bak ben de bazen usturuplu bir şekilde Şeyh Kübra gibilere laf sokabilirim.

Dedikodudan yüzü karışmış kadınları gördün değil mi? Bunlardan yaşça büyük olanı Şehriyar, genç olanı ise Ayturna'dır. Çilli Mesud'un karısı Rabia ise onlara sırtını dönmüş oğlunu bağırtı bağırtı keseliyor.

Oğlanın suyla oynama hevesi kaçmışa benzer; kız kardeşini itekledi az önce. Bu yüzden anası da onu pataklayıp kucağına oturttu, arada bir çocuğun sırtına yumruk indirerek onu keselemeye başladı.

"Rabia, bağırtma şunu!" dedi Şehriyar ve karanlık bakışlarını Fazila'ya dikerek, "Bu orospu" dedi, "Nureddin'le kırıştırıyor, yakında göbeği şiserse ne olacak görürüz."

Ayturna, "Nureddin temiz çocuk" derken bir yandan da başına salladı, "zaten dişi köpek kuyruk sallamasa erkek köpek ona yanaşır mı?"

Bunu söyleyen Ayturna'ya yakından bak: Onun hüylalı gözlerinde saklanmış nice iç geçirmeler, ahlar oflar görürsün. Ayturna bunaltılar içinde kıvrınıp, "Böyle yaşlı ve iş görmez bir kocaya beni düşüren, Nureddin'e beni yâr etmeyen talihim! Nureddin bir gün bana tutulsa da bir iş etsek!" diyerek kaç kez iç geçirmiştir, kim bilir? Evet, kadın istemezse olmaz, bunu en çok kadınlar bilir, ne var ki aşk kadının istemesini falan beklemez.

Bu üç kadın, güclü ve her gün yatmak isteyen bir kocanın karıları olsaydı, birbirinin saçını başını yolar, etmedik

kötülük koymazlardı. Oysa şimdi kuş uçmaz kervan geçmez bir handaki yolculara benzıyorlar; zaman zaman kavga etseler de gidecekleri yer olmadığından dost olmuşlar, kendi dışlarındaki kişileri çekistemeye başlamışlar. Üçünün de bilmaya doyamadığı Nureddin bu nedenle yüreklerini daraltıyor, bu nedenle Fazila'ya katlanamıyorlar.

Kafesteki kuş günün bir saatinde nedeni bilinmez bir feryada başlar. Fazila feryadı olmayan bir kuştur: Kafeste olduğunu anlarsa, feryada başlayacaktır ama günün belli bir saatinde değil, her zaman.

“Umut Şeyh Nizamüddin’dedir, o bu kızın heder edilmesine izin vermez” diyerek avunabilirdik ama olmadı. Anımsarsan, “Şeyh Nizam, Fazila’yı ve Nureddin’i anlamakta geç kaldı” demiştim. Dedim gibi geliyor bana, yoksa ben de mi söylemeye geç kaldım; neyse, şimdi diyorum işte. Şeyh geç kaldı, çünkü bir felakete yol açacak kişi daima doğru yere, doğru zamana veya gerçeği söylemeye geç kalır. Nureddin’le Fazila çoktan aşkla sarmalanmışken, adamın yaptığına bak! Fazila’yı evlat edindi ya, Nureddin’e, “Sen nasıl kız kardeşine göz koyarsın!” diyecek. Şeyh Mahmud’a çırak durursun ha? Al sana.

Edeп ya hu, Şeyh Nizamüddin Dârâ iki yüzlü değil de ne? Bir parlağın ta uzaklardan gelen aşk selamıyla içi titriyor da, oğlunun yanındaki kadına tutkusunu çok görüyor! Olmadık zamanda Fazila’yı evlat edindiği için suçluluk duyacak yerde oğlunu suçluyor. Kötü kararlar her zaman böyledir, o karardan ötürü suçlanması gereken kişi, suçlusı kesilir.

Şeyh Nizam bu kararı almakla yanıldı, dedin de aklında mı, o şeytan karilar sana, “Şeyh Nizamüddin Fazila’yla Nureddin’in durumunu nereden bilecekti?” diyerek çemkirdiler. En azından, sorabilirdi, *Kızım, bir sevdiğin var mı?* diyebilirdi. Görmediği Zembilli İshak’ı sezebilen biri, gö-

zünün önündeki Fazila'nın sevgisini niçin sezemeyecekmiş? Bu bir kibir, kin ve bile bile kötülük değilse, ne?

Gerçekten böyle mi değil mi, anlamak için bilmek yeter. İşte şeyhin gözbebekleri: Kışkançılıkla küçülüp çekilmiş. Avurtlara bakar misin, öfkeyle içine göçmüş. İki kaşın arasındaki dikey çizgi çok sert, kaşlar ise kartal kanadı. Dişlerini sıkıyor, bu yüzden şakakları oynuyor, görüyor musun? Bundan şu anlam çıkar: Şeyh her şeyi biliyor. Şeyh Dârâ, kızın Nureddin'i sevdiğiinin farkında. Fakat Fazila'nın ne önemi var? Önemli olan, Nureddin'e ceza vermek değil mi? O da veriyor işte. Bilmiyor gibi davranışlıyor. Çünkü o bir bencil, oglunun sevgiyle yücelmiş halini görmek istemiyor. Yalnızca kendi gönencî üstün herkesten; bu nedenle Fazila'nın –babaca da olsa– sevgisini arzuluyor.

Bu durumda Nureddin'e yazık olmadı mı? Bir baba, oglunun izinden gelmesini ister de bunu mu yapar?

İşte, olan oldu bile; bak, Nureddin her zamanki gibi yorgun, pis kokular saçarak eve geldiğinde, Fazila'nın şeyh tarafından evlat edinildiğini haber aldı. Delikanlıya bunu haber verirken zevkten dört köşe olan o üç kadına böyle bir ölçü fırsatı veren felek, içimde hiçbir iyilik hevesi bırakmıyor. Kin dolu insan bütün canlıları yiyebilecek sıvri dişli bir canavarı andırır. Böyle anlarda saf bir koyuna benzerim ve insanlardan korkarım; gözüne bakacak başka koyunlar ararım ki beni anlasınlar. Korkunçtut insan. Elinde bıçakla gezen bir kasap da, baktılarında tiğlar duran başka kişiler de bana birbirinden farklı görünmez.

Hamamdan geldikleri gündü; bağırtı çağırkı içinde gelmişlerdi hem de, Elif lafi havada kaparak Nureddin'in hırkasını düzeltti ve "Baban Fazila'yı evlatlık aldı" derken durup Nureddin'e baktı. Üç kadın da soluğu tutmuş, Nureddin'in ne yapacağını izliyordu.

Dur, Elif bundan önce şöyle yaptı, unuttum: Nureddin kapıdan girerken, o anda haber gelmiş gibi şakıyarak, ortalığı velveleye vererek delikanlıya doğru seğirtti, ellerini bir-birine kenetleyip çenesine yaklaştırdı ve sevinçle bağırdı:

“Nureddin bil bakalım ne oldu?”

Nureddin sevildiğinden emin olanların, kendisinden sır saklanılmayacağini bilenlerin tatlı gülümseyişyle sağa sola baktı. Ne olduğunu görmek istedi önce. Bir değişiklik göremedi ve Elif'e soran gözlerle baktı yeniden. Elif işte o sırada Fazila'nın evlatlık alındığını söyledi.

Nureddin'in yüzü birden safran sarısına döndü. Delikanlıya o anda bakan bir vicdansızın bile dizlerinin bağı çözülür, yedi başlı bir ejderhanın da dili büzülürdü. İnsaf, akıl ve vicdan Nureddin'e bakınca şöyle dile gelebilirdi yalnız:

“Ne oldu Nureddinim? Sen bu kızı bu kadar çok mu seviyorsun? Hiç bir şey için geç değil. Korkma. Biz elimizden geleni yaparız. Yeter ki sevenler mutlu olsun!”

Halbuki şu cazuların keyfine bakar misin, üçü de gizli bir mutlulukla izliyor delikanlıyı. Nureddin, babası değil de bu üç kadın Fazila'yı evlat edinmiş kadar azarlayıcı bir sesle haykırıyor:

“Bu ne demek Elif Anam, bu ne demek? Siz ne yaptınız o sıra, üçünüz birden? Bilmiyor muyduñuz böyle bir şey yapılmayacağını? Bizim birbirimizi sevdigimizi niye söylemediniz?”

Kadınlar böyle bir şeyi ilk defa duyuyormuş gibi şaşkınlık, birbirlerine baktılar;

“Biz nereden bilelim” derken, şu hallerine bir baksana, çok inandırıcı bir halleri var. Ama onların alçakça sustuklarını biliyorsan, cirkef kuyusuna benziyorlar.

Nureddin, “Ne olacak şimdi!” derken gözlerinden süzülen yaşı saklamıyor, fakat Fazila'nın zararına olduğu için bu ağlayış üç kadına da eğlenceli görünüyor, doğru yaptı-

larını düşünüyorkar: *Biz git de evlat edin demedik ya, diyorlar, adam evlat edindi...*

Ayturna, "Bize hiç söylemedin ki!" derken delikanlığın gözyaşını parmağıyla siliyor, memelerini onun omzuna bastırmayı da unutmuyor. İçini kıyan bu bir anlık sürütmenin etkisiyle zavallı kurbanın çığlıklarından şahvet devşiren bir yırtıcı gibi soluyor.

Şehriyar dudaklarını uzatıp kaşlarını çatarak, "Kim sana Dericiler Ocağı'nda tabakçı olmayı söyledi, baban üzüntüden ne yaptığıni bilmiyor, inan!" derken çocuğu iyiden iyiye doğduğuna pişman ediyor.

Elif de sözü tamamlıyor:

"Hele ondan! Ben ne diye 'Babalarının yolundan gitmeyenler zulmeder' diyor anlamıyorum."

Nureddin, *Ben mi babamın yolundan gitmemişim*, derken doğrusu bunu din açısından düşünüyor. "Ehl-i sünnetten ayrılmadığını" söyleyecekken Ayturna delikanlığı gülen gözleriyle azarlıyor:

"Gitmedin tabii!"

Nureddin ses çıkarmıyor. Şehriyar sözünü sürdürür: "Baban her zaman 'Bu oğlan benim yolumdan gelmedi. Halbuki ne çok severdim onu, ne çok' der, bilesin."

Nureddin'i sakinlestirecek yerde kışkırtan üç kadın, onun öfkeyle ayağa fırladığını görünce çizmeyi aştıklarını fark edip lafi döndürüyorlar. Gel de şuradan baksana bir, doğrusu, bu hergelelikte en yaman olan kişi de Elif.

"Nureddin'i şimdi sevmiyor musun şeyhim, o ne biçim laf, dedim, bana baktı..."

Elif'in dudakları titriyor, gözleri doluyor ve Nureddin'i kucaklayıp memelerine bastırıyor:

"Şimdi daha çok seviyorum, dedi, daha çok!"

Elif hıckırı hıckırı ağlayadursun, Ayturna hikâyenin başına dönüyor:

"Çağırın şu Fazila'yı, diyeceğini nereden bilirdik ki?"

Şehriyar ise hikâyenin sonunu söyleyerek Nureddin'i eşekten düşmüşe döndürüyor:

"Fazila çok sevindi Nureddin. Sen niye ağlıyorsun?"

Nureddin'in kafasına bir odunla vurulmuş gibi oluyor. İşte bu kocaman bir yalan ama yapacak ne var?

"Sevindi mi?" diyerek şaşırıyor Nureddin, susup başını eğiyor.

Bu talihsiz delikanlı, babasının yolunu terk etmekle, Fazila'yla yaşadığı aşkın yasadışı hale getireceğini nereden bilecekti ki? Şüphesiz Nureddin'le Fazila'nın ilişkisi evlat edinmeden çok önce başladığından durum çözümsüz görülmüyordu. Nureddin bir müddet ağladı ve neden sonra, "Fazila evlat edinilmesine sevinemez!" dedi. "Ne yapacaktı, *Seni evlat ediniyorum*, diyen efendisine *Olmaz, istemiyorum seni*, mi diyeceği?"

Fazila'yı nasıl da seviyordu bu oğlan? Başka bir kadını böylesine seven bir erkeği kıskana kıskana, darala darala izleyen açgözlü kadınlar, hem yalandan üzüldüler hem de bu üzüntülerine inanarak onu yerinden kaldırdılar ve divana yatırdılar. Kollarını minçikladi, sırtını ovdular, yüzünü kokulu yağlarla yumuştattılar.

Neden sonra, "Fazila nerede?" diyerek korku içinde doğruldu Nureddin. Kadınlar gereksiz bir telaşla, "Babannın yanında hâlâ" diyerek yatırdılar delikanlığı. Küçük torun geldi o sırada, Nureddin'in yeğeni, Çilli Mesud'un küçük kızı. "Nuyeddin ağlama" dedi. Nureddin, miniğin alt dudağını iki parmağı arasında tutup sevdi, gözyaşları durmuyordu.

Nureddin, "Hem Mahmud'un çırayı olur hem de Fazila'yı alırım" demeye gelen bir arsız gibi görünmek istemediği için zamanın geçmesini beklemeye karar verdi. Böyle bir hatayı hiçbir şey düzeltmez. Sen de bilirsin ki kudretli yazıcı, felakete karşı savaşmak ertelenmemelidir. İtiraz et-

meye gecikenler, önlerinde yalnızca felaketin sonuçlarını bulur. Mutluluğa kavuşmak için “acılar kervanının geçmesini” bekleyenler, bekledikleri mutluluğun o kervandaki üzgün katırlardan birinin sırtında, küçük bir fincan içinde durduğunu çok geç öğrenir.

O yüzden acılar yoluna çıktınsa fincancı katırlarını ürküteceksin.

Bak, görüyor musun, Fazila'nın evlat edinildiği anda, "Babacığım" demeyi beceremeyerek, yani bundan utanıp sıkılarak şeyhin dizinin dibine oturuşunda, söylenenleri tekrar edişinde insanı duygulandıran bir şeyle var. Edeп dolu olduğundan, "Ben ve Nureddin Allah'ın gözü önünde karı kocayız, bu evlat edinme işi biraz geç kalmadı mı?" diyemiyor.

Şeyh kızın ne düşündüğünü bildiği için, atını sakinlesitmeye çalışan biniciler gibi davranışıyor:

"Seni evlatlık aldım, benden sorulasın diye. Seni bir gün çok değerli biriyle evlendirmek benim boynumun borcudur."

Bu sözlerde eksik olan tek şey, Fazila'nın Nureddin'e ceza olsun diye de evlat edinildigidir. Şeyh bunu söylemez, niye söylesin.

"Nureddin mademki Mahmud'a çırak durmakla yoluunu seçmiştir, ona yağlı, kasapkarısı olacak, çatlak sesli bir aşufe lazımdır; gitsin kendine benzer birini bulsun."

Şeyh ancak bu sözü aklından geçirip acı acı gülümsemi di. Bundan şunu anlarız ki ey dertli yazıcı, bazı felaketler gülümseyişlerin arkasına sığınıp gelir.

Şeyhin üç karısı Nureddin'le Fazila'yı kıskanacak yerde, onların *yaşamın çömezi olduğunu* akıllarına getirseler işler elbette başka türlü olurdu. İyi insan olmayı düşüneler, âşıkların konağın damında, kilerinde, ahırında, mutfağında, neresi olursa olsun evin her yerinde oynamasından

mutluluk duyarlardı. İnsan şuna bakar da mest olmaz mı: Fazila memelerini hoplatarak, yanakları al al dama çıkıyor, o damdan karşısındaki kel dağı süzüyor, arkasından "böh" di-yerek saldırın Nureddin'i –öyle yapacağını bildiği halde-çiglik atarak durdurmaya çalışıyor. Nureddin'in eli eline, dudağı kulağına, dirseği memelerine sürtünüyor; zevkten baygınlık geçirerek birbirlerine baktıklarında, Fazila'nın yanakları al al oluyor, yanıyor. Bunu Nureddin de görüyor, kızın üstüne çıktılığını, çıplak olduğunu, bağırarak çift-leşiklerini aklından geçiriyor; her seferinde, olur olmaz yerde orasının sertleşmesinden utanıyor. İki sevgili henüz Fazila'nın evlatlık olacağı zamana gelmemişler, ortada can sıkıcı bir haber de yok ama aşk onları uyuşturmuş, bak, yan yana oturup somurtuyor, bir şeye üzülmüş gibi uzun uzun düşünüyorlar.

Bu, iki âşığın en seyredilesi hali değilse nedir?

Sevgililerin kendi aralarında anlaşabildikleri, yalnızca kendilerinin bildiği bir çocuk dili olur. Çocukça konuşur, birbirlerinden –çocuklar gibi söyleyerek- isteklerde bulunurlar. Belki bu, utanılışı istekleri utanmadan söyleyebil-diğimiz çocukluk çağlarından kalan bir alışkanlıktır. Bunun nedenini elbette söylemek zorunda değilim ey mendebur, fakat insanların neden bazı şeyleri eylediğini anlamak anlatıcının işi olmalıdır. Bir olayı, iki kişiyi anlatıyorum ama bütün insanlığı bedenimde sınıyorum şu an: Nureddin'in aşğını anlatırken sanki o aşkı yaşayan benim, Fazila'ya ben de sarıldım, o göğüsleri Nureddin kadar ben de emdim. Sanki şeyhin elindeki asanın yuvarlak topuzu benim elim-de geziyor, Zembilli İshak'ın omzundaki heybe benim om-zumda gidiyor. Emir Ziyneddin'in şiş göbeğini taşıyorum yanlara doğru adımlarımı basarak; kaldırıramadığı kıçındaki ağrıları işte aynı yerlerde hissediyorum. Erkeğin kadınla yaşadığı şeyi erkek olduğum için biliyorum ama emin ol,

bir erkeğin başka bir erkekten nasıl zevk aldığıının da farkındayım. Bir kadının âdet günlerindeki şişkinliği ben de kollarımda bacaklarımda yaşar, memelerindeki sızyı ben de hissederim. Anlatırken böyle olunacağını bilmezdim. Sana bakıyorum da sen benden de beter haldesin.

Aklından bile geçmesin! Fazila hiçbir zaman bana "başka gözle" bakmadı, hep saygılı bir uzaklıktan sevdi beni. Ne var ki sevmek için sevilmek gerekmıyor, emin ol ki ben onu Nureddin kadar çok sevdim. Gülümseyerek bakıştı günlerce umutlanmama yeterdi; ağlayışı beni günlerce derde düşürdü. Kaç kere çekiç vurdum parmağıma onun yüzünden. Kaç kere Nureddin'in mutluluğunu yok etmek için planlar kurdum. Fazila'nın beni seveceğini bilsen Nureddin'e çok kötülık yapardım ben. İşte o üç kadın, şeyhin üç karısı, Fazila'nın sevgisini istemedikleri ve Nureddin'in sevgisini umdukları için bu kadar kötülik etti; doğrusu umudum olsaydı ben de onlardan aşağı kalmazdım. Kötülük yapamadığım için bana iyi denmesini doğru bulmuyorum. Bazı insanlar elli kötülüğe varmadığı için iyi insan olarak anılır. Bunu senin huzurunda, yaşamımı iyi bildiğin için gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.

Fazila'nın güzel bakışları karşısında erirdim. Nasıl ki şeyhin karıları Nureddin'in güzelliğiyle kendilerinden geçiyorsa, ben de zaman zaman Fazila'yı görür, kanım ciğerlerime çekilir, utanarak yere bakardım. Bu utanıp yere bakışta Fazila hakkındaki düşüncelerim belli olacak korkusu dururdu. Kim tutulmazdı ki Fazila'ya, söyle?

Çocukları taklit ederek oyun oynadıkları zamanlarda Fazila dudaklarını uzatarak "Küstüm" derdi ve Nureddin'in eline sert şamarlar indirirdi. Nureddin de işaretparmağını ortaparmağına bindirerek ileri uzatır, kaşlarını çatar ve bağıırırdı: "Boz!" Bu, çocukların küsme biçimidir, bilirsin. Nureddin'in parmağı o şekle girince iki sevgili

birbirlerine sarılarak devrilir, kimseler görmeden dudaklarındaki balları birbirlerine verirlerdi. Onlar çoktan kendilerini salmışlardı, gövdelerinin selini tutamamış, karı koca olmuşlardı. Bakışlarında sevgilinin tadını alanların bilgisi, hallerinde kucaklaşmaya doyamamış kadınla erkeğin sokulganlığı, sözlerinde ise çoktan kaynaşanların sakınimsızlığı dururdu. Birbirlerine küçük isimleriyle seslenir, gizli köşelerde kaçamak öpüşmeleri ihmali etmezlerdi. Onları birbirlerini sevmesindeki içtenlik, yakınlık ve doğallık, göreni can evinden vuracak kadar güzeldi: İnsanda saygı uyandırır ve iyi yürekli kişilere ağlama isteği verirdi.

Fazila'da annesi tarafından çok sevilen çocukların içliliği vardı. Bu nedenle de sevmeyi bilirdi. Sevmeyi ben öğrenemedim örneğin. Bu nedenle karıma nasıl davranışımı herkes görür, o da bana neler neler eder. Tamam, konumuz bu değil de şunu söylememeye izin ver: Her insan sevmeyi annesinden öğrenir, babasında dener.

SEYH MAHMUD

I

İriyarı, ensesi kalın, bakışları sert bir adam. Aslında yumuşak yüreklidir ama sağ gözünün akındaki koca kahverengi leke onu sert gösterir. Mahmud'la ilk kez karşılaşan kişi şaşmaz bir şekilde yanılır ve bu bakışlarda kötü yürekli bir adam görür.

Bana öyle gelir ki insan onu tanıdıkça sever. Bakışlarının yarattığı olumsuz etkiyi hızla gülünç bir ayrıntıya çeviren bu adamın beden dili görulsesidir. Hep ne yapar aklında mı, hoşuna giden bir şey görmüşse önce gülümser ve sağ elinin dışını sol elinin içine vurarak hayretini gösterir. Şaştığını sağ elini çenesine götürüsünden de anlarsın. Köylüler gibi sıkıca sarılarak öper insanı, öpeceğini anlarsan kaçacak delik ararsın; güçlündür, bir sarılırsa kemiklerin kırılacak sanırsın.

Şeyh Mahmud'un belinde bir kuşak var: Renginden ve biçiminden onun makamını anlarız. Hırkası yalın yaşamını ve adanmışlığını gösterir. Sarıçı bir şeye yakışmayacak kadar derme çatmadır, her an çözülp düşmeye hazırlıdır. Kemerli burnu, kırlarla dolu kırçıl sakalı geniş yüzünü iyice büyütür, kirli sarığının kapatamadığı yerlerden göründüğü kadariyla saçını kazıyışı onun mezhebini belli eder: Hanefidir. Miriltıyla konuşması namaza meylinden, hayatı sevmesi ölülerle uğraşmasındandır. O bir kasaptır sonuçta:

Deriyi alıp işleyen kasap. Çarıkların, davulların, zehirlerin ve ilaçların piri.

Az şey bildiğini sanma ha, derin bilgindir; o yüzden kederlidir.

Neden derindir, ucu Ahi Evran'a dayanan bir tarikat kolunda eğitilmişdir de ondan; yılanların zehrinden panzehir yapmayı da, bitkilerin özünden şifa verici ilaçlar elde etmeyi de iyi becerir. Zengin bir dünyası vardır, Nuh nebi-den kalma risaleler, yazılar, kimselerin okuyamadığı başka dilde metinler okur. Onları çeşit çeşit şişelerin ve risalelerin dizildiği rafin altında, rengârenk mumların ışığında eline alıp burnuna değdirerek, gözlerini kırparak, koklar gibi okuyusu görmeye değer. Yaşamından pek şikayet etmez ama için için –bilgisinin farkında olduğundan– bu koca Niğde'nin imamı olmayı da, kadılığı da kendisine çok yakıştırır.

Niğde'nin anlattığımız çağdaki en yüksek bilgini şüphesiz Şeyh Mahmud'du. Niğde'de okuryazar kaç adam vardır ki zaten; yarısı Hıristiyan bir şehirde Sünni zenginler kaç kişiyse o kadar. Hıristiyanlarda da kilisedekiler dışında bilgili insana rastlanmaz. Cavlaklar, Şemsiler, Haydariler gibi çok yaygın taraftarı olan kalender toplulukları yazı değil yüz okur; içlerinde yazдан bir şey öğrenmeye meraklı kimseye çok az rastlanır. Onlar için zenginlerin kibrini kınamak, açlık sınırında yaşamak ve düslere yakın bir álemden gezmek en iyi şeylerdir. Bu nedenle ocak bucak sahibi Sünniler ile Hıristiyanların dayanışması çok belirgindir.

Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın Fazila'yı evlat edinmesinden bir gün sonra Nureddin'e –her şey iyi giderken– anısının bir kötülük geldiğini fark eden ustası Şeyh Mahmud, namazdan niyazdan ve riyazattan kalan bazı zamanlarda delikanlıya neler olduğunu sordu ama yanıt alamadığı için üstelemedi. Amacı açık: Şeyh Mahmud, Nureddin'i bir tür-

lü yakın olamadığı zengin ve seçkin zümrenin dünyasını anlamak için deşelemek ister.

Herkesin böyle zayıflıkları olur; Şeyh Mahmud'un kusuru da bu işte. Halbuki, "Bir gün şehrin imamı olsam ne olacak ki?" yahut, "Kadı da olabilirim ama şu andaki kadar mutlu olabilir miyim?" dese belki de yaşamın her an mucizelerle akıp giden genişliğiyle gönenirdi. Ne söyleyeceğimi anladın: Kalenderlere söylebilirsin ama onların mala mülke ve makama metelik vermez hallerini övmek seni küçültmez. Zembilli İshak'ı küçümseyen, onun malda mülkte gözü olmayışını, makam ve mevkiden kaçışını da küçümseyebilmelidir. İşte o zaman ahlakça tutarlı bir kişi olur.

Nureddin'in baykuşları akla getiren bir haftalık yalnızlığı, hüznü ve suskunluğu sona erdi. Bak işte o gün, Nureddin enine boyuna düşünmüş, bu işten büyüklerin yardımını alarak sıyrılabilcecine karar vermiş, öyle anlaşılıyor. Umut dolu bir sesle, olanı biteni şeyhine anlatıyor. Mahmud bu anlatılanları dinliyor elbet, *Vay yay*, diyor içinden, *dемек bu çocuk Fazila'yı severmiş, onunla işte şey, gizli gizli yani...*

Mahmud, Nureddin'i dinliyor ama çağrımları da art arda diziliyor. İçinde bir kıvanç: Bunlar yalnızca kendisine söyleniyor.

"Baban Fazila'yı evlat edindiğinde niye sesini çıkarmadın? Bir haftadır derdini niye içine attın evladım?"

"Şeyhim, babaya emretmek, çocuğa da itaat etmek düser."

Mahmud yanağını kaşıyor, sağ eli çenesine gidiyor ve bu başını yere eğmiş duran, utangaç delikanlıyı hem onaylayan hem ayıplayan bir sesle konuşuyor:

"Babana her şeyi anlatmalydın."

"Boyle bir şeyi anlatmaya içim izin vermıyor. Utaniyorum. Bunu büyüklerin büytlere anlatması daha iyi değil midir?"

Mahmud yanıt vermek yerine düşünüyor. Açıkça yardım isteyen bu çocuğa, "Babana gidip bunları anlatırsam onu çılgına çeviririm" diyecek hali yok. Babasının kendisini küçümsediğini ona söyleyemez. Şeyh Nizamüddin Dârâ'ya ancak yüksek zümreden zenginlerin sözünün geçtiğini bilir. Bir de, "Senin baban benim sözümü dinlemez" diyemiyor, ne yapsın. Bunu söylerse, Nureddin'in gözünde değer yitirmekten korkuyor. "Bakalım..." diyor, "bir çaresine bakacağız."

Fakat neyin çaresine bakacaktır, bilmiyor. Bu konuyu neresinden tutacaktır, bulamıyor. "Girişimde bulunuruz" dese de bunun o anda söylemenesi gereken bir söz olduğunun farkında.

Zaten kim başkasının derdiyle kendi derdi gibi ilgilenir? Kim başkasının derdine hemen çare aramayı aklına koyar, sağı solu kollamadan o işe burnunu sokar? Gerçi Şeyh Mahmud bu işin sonunukestirebilse daha girişken olurdu, bu kesin. Tamam da insan olayların ne yönde gideceğini nereden bilsin?

Haline bakarsan, yine de çok mutlu Şeyh Mahmud. Dârâ'nın oğluna hocalık etmenin bir adım ötesine geçti artık; şeyhin evindeki evlatlık kızın ne yaptığını –hatta ohoo, işlerin çok ileri gittiğini de– bilen bir kişi oldu.

Nureddin'in eve gitmek için çıkarken burukluğu dikkat çekiciydi. Şeyh Mahmud ona yardım edemediğini keskin bir iç sızısıyla kavrayıp gayretkeşlik etti ve o anda aklına gelen kişiyi, evin kâhyasını sordu:

"Mihri gelebilir mi yanımı?"

Nureddin şaşırıldı, bir şey söyleyemedi. Çünkü bu konunun evdeki hizmetkârlar veya sokaktaki insanlarla konuşulmasını istemiyordu. Nureddin'in bakışlarındaki sistem her şeyi öylesine açıklıyordu ki Şeyh kızardı:

"Baban onu çok sever, onun dediğinden çıkmaz."

Nureddin şeyhini süzdü, bu bakış Mahmud'a zaten çoktan düşünülmüş bir şeyi düşündüğünü bir çırpıda anlatıverdi. Şeyh Mahmud kendini boşboğaz biri gibi hissetti ve başını kaşıyarak bir şey aranıyormuş gibi yaptı.

II

Hava güneşli. Sokaklarda yaz aylarına özgü yemek kokuları var. Çeşmenin yanından geçerken küçük bir su birkintisi üstünde vizildayan arılar görüyor Nureddin. Pazar kalabalığı sıcaktan ötürü azalmış, hana çekilmiş; pazaryerde az insan var. Bozkır özgür tozlu, çok ışıklı bir öğle vaktindeyiz. Nureddin bir deve kervanının yaklaştığını çan seslerinden anlıyor ve develer gelmeden çatal kapıyı itip eve giriyor.

Birbirine bağlı üç deveden oluşan küçük bir kervan sokaktan geçerken develerin çan sesi sokağı kaplıyor. Gölgede uyuyan bir kedi bu sesler yüzünden uyaniyor, ağını kocaman açarak esniyor. Kervanın önünde dik kulaklı bir eşek var. Gözleri çok güzel. Eşeğin üstündeki kervancının bakışları ise keyifli; yolculuk bitmiş. Eşeğin her adımda belden aşağısı bir sağa bir sola gidiyor. Yaşı belirsiz, köse bir adam bu. Bir şarkçı mırlıdanıyor, belli.

Kervancıya arkadaşlık eden, tüccar kılıklı, uzun boylu, badem gözülü bir adam köşeden beliriyor. Heybesini –aşağı kaymadığı halde– omzunda hoplatan ve onu boynuna yaklaştıran bu adam, nereye gideceğini bilerek yürüyor. Oysa hiç kimseyi tanımaz, Niğde'ye de ömründe ilk kez geliyor. Bir köşede, etrafı kollayarak torbasını açtı bile, içinden hırkasını ve on iki dilimli uzun külahını çıkarıp giydi.

Onun Zembilli İshak olduğunu biliyoruz artık. Dillerde destan kuyumcu, soğukkanlı bakışlarıyla bu şehirdedir. Onu yol boyundaki tembel köpekli handa gördüğümüzden bu yana bir hafta geçti.

Zembilli İshak şehri tanımadığı halde kervancıya gideceği yeri iyice sormuş olmalı ki, telaşsız yürüyor. Adımlarının toz zerreleriyle birlikte duvarlara seslendiğini, duvarların da *Geldin mi*, diyerek ayaklarına yankılı yanıtlar verdiğiğini düşlüyor. Zembilli İshak kedinin yanından geçerken kedi pısıyor, korkuya ona bakıyor, kaçıp kaçmayıacağı konusunda bir karara varamıyor. Adam geçip gittikten sonra dönüp omzunu yalıyor kedi; durup bilinmez bir seye dik dik bakıyor ve sonra sağ tarafına düşmüş gibi devrilip pençesini dışılıyor.

Zembilli'nin peşinden yürüyelim. Caminin yanından kıvrılıp hana girdi, hanın kalabalığına şaşırarak baktı ve sabırla, hiç kimseyi dirsekleyip dürtmeden ilerledi. Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın kuyumcu dükkânı önünde durdu.

Aklından çıktılığını sanmam: Çilli Mesud'un çoğu zaman dükkânının önünde oturup esnaftan kişilerle yârenlik ettiğini söylemiştim. Bunu sen zaten benden daha iyi biliyorsun. Onun bir gördüğü kimseyi bir daha unutmadığını, her şeyi aklında tuttuğunu da anımsayalım ve olana bite ne bakalım şimdi: "Çilli Mesud'un babasının makamına oturmayı asla hak etmediğini" söyleyen Zembilli İshak, Mesud'un önüne dikilmiştir. Mesud kendi hakkında ileri geri sözler söyleyen bu adamı tanımadığı için boş boş sızmektedir.

Mesud'un palavraya ve böbürlenmeye olan meraklılığını söylemiştim ama Zembilli İshak'ın ondan daha büyük bir palavracı olduğunu söylememiştir. Yeri gelene kadar bekledim ki bu konuyu iyi anlayasin. Mesud böbürlenmeye eğilimli olsa da İshak değildir. İshak yalnızca attı-

ğı yalanın büyülüğünü ve onun güzelliğini hesap eder. Bunu anlamayacak olan senin gibilere şunu söylemeliyim ki, bir zanaatkâr, hayalinin büyülüğu oranında sanatını büyütür. Yani en zengin hayale sahip olan, en yalancı di-mağlı kişi en büyük sanat ustasıdır. Mesud, karşısındaki-nin İshak olduğunu bilse ona böyle bön bön bakmayacaktır çünkü İshak'ın hayali o kadar büyüktür ki bütün Konya düzüğünü, Torosları, Melendizleri, Demirkazık dağlarını kaplamış, orada yaşayan herkesi büyüleyip hayran bırak-mıştır. Sen de bilişsin ki Mesud'un hayali olsa olsa Niğde kapalıçarşısından biraz daha öteye geçebilir. Hayalleri söz konusu olduğunda bu iki insanın karşı karşıya gelmesi fil-le sineğin karşılaşmasına benzer.

Niye öyle diyorum, elbette Mesud'un degersiz olduğunu düşündüğümden değil. Olur mu öyle şey! Ben kimin sa-natı yüceyse onu söylerim. Böylece kimin insanlığı cüceyse onu söylemeye de hakkım olur. Zembilli İshak'ı insanlık yönünden Mesud'dan daha değerli bir kişi olarak övemem; buna -beni bırak- baştan sen karşı çıkarsın, bilirim.

O güne gidelim ve bakalım...

Handa, uğultular, insan sesleri, takırtılar ve gürültüler arasında, Mesud oturduğu yerden ve biraz da aşağıdan İshak'ı görüyordu. İshak meraklı ama yumuşak bir sesle sordu:

“Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın ocağı burası mıdır?”

“Evet, buyurun?”

“Şeyh Hazretleri'ni arardım.”

“Burada yok.”

“Nerede?”

“Ya evde ya camide. Burada olmaz.”

“Evi nerede?”

Çilli Mesud adamı şöyle bir süzdü:

“Onunla her isteyen görüşmez. Ehil misin?”

Böyle sormakla Mesud ona kısa yoldan *Bir şeyhten el almışlığın var mı, meslekteki yerin ne, necisin, kimsin, demiş* oluyordu.

“Konya’dan, Kuyumcular Ocağı’ndan çıkmayım. Orada serdökümcü idim, sonra Tatar geldi...”

Duraksadı İshak. Mesud o sırada zembili fark etti. İshak hakkında anlatılanlar zihninde sıraya girdi ve doğrulup ona yer gösterdi:

“Otur.”

Adam omzundaki zembili indirirken ihladı, derin soluk aldı. Çilli Mesud, su testisine eğildi, ona sormadan maşrapaya su doldurdu:

“Aç misin?”

İshak suyu aldı, elini önce göğsüne koydu, başını iki yana salladı (aslında aç sayılırdı ama İshak bu; her zaman ve her yerde yemezdi), sonra da yüzünü duvara dönerek suyunu içti. Mesud o sırada görgü gereği tek söz etmedi. İnsanlar bir uğultu halinde sağlı sollu geçip duruyordu.

Mesud maşrapayı uzatan İshak'a sordu:

“Tatar gelince işler niye bozuldu anlamadım? Herkes *Daha da iyileşti*, deyip durur.”

“Tatar meslekte iyi olanı çeker alır. Demirci, dülger demez, esir eder götürür.”

Mesud durumu kavramıştı, gelenin kim olduğunu anlıyordu. Bu, Şeyh Nizamüddin'den boşalan ocağın yeni seyhinin önünde oturduğu anlamına gelebilirdi. Babası zaten onun yokluğunda *Zembilli İshak*, diyor başka bir şey demiyordu.

Şimdi Mesud'u İshak'ın oturduğu yerden görüyoruz, bakışlarında bir endişe olduğundan eminiz. Sen de görüyor musun, nasıl bakıyor göstereyim: İşte böyle, tam böyle. (Yeter, gülme de yaz artık!) Mesud ne düşünüyor dersin? Kesinlikle, “Bu adam kalıcı mı, gidici mi?” sorusunu elbette, buna şüphe yok.

“Ben gideyim” diyerek ayaklandı İshak. Alik alık bakmaya devam eden Mesud'a gülümseyerek sordu:

“Evde midir Şeyh Hazretleri?”

“Evdedir. Handan çıkışınca sağa dön. Önüne çıkan ilk koca konak, şöyle kesme taşlardan yapılmış. İşte orası.”

Zembilli İshak, Mesud'u süzdü:

“Adın ne?”

“Mesud. Şeyhin oğluyum.”

İshak yokluğunda beş para etmediğini söyledişi adamı görüyordu o sırada. Bakışlarında onun yokluğunda yüzünde beliren acımasızlık değil şefkat vardı:

“Ben de İshak. Zembilli İshak derler bana.”

Uzaklaşan İshak'ın arkasından bakakalan ve ne düşündüğünü bilmeden düşünen Mesud, altın işçiliği ve ustalığı denince adı en başta anılan bu adamı beğendi. Ne kadar temiz bir yüzü vardı! Sürmeli gözlü, uzun boylu, sağlam yapılı... Ocağın başına geçebilir miydi gerçekten? Şeyh Zembilli İshak Efendi... Ne de yakışıyordu namusuza bu isim! Mesud düşünüp düşünüp teselli bulduğu şeyi anımsadı ve “Olamaz” dedi, “bu adam bizim ocağımiza şeyh olamaz!” Çünkü Zembilli İshak'ın, Celaleddin-i Rumi'nin yolundan gittiğini bilmeyen yoktu. Mesud'un güvencesi buydu işte. Şeyh Dârâ, Mevlilerden de, Şemsi lerden de hazzetmeyen bir hâce idi: Güne sabah namazıyla başlar, yatsı ve nafile namazlarıyla geceye varırıdı. Üç aylar ve hele Ramazan geldi mi iyiden iyiye sofuları, duasız ve besmelesiz laf etmez, bedeni ibadete göre biçimlenir, bakişı dine göre yoğrulurdu.

Üstelik Zembilli İshak, Celaleddin-i Rumi'den de öteye geçmişe benziyordu, Şems kolundandı. Şemsi Sikke denen on iki dilimli uzun keçe külâh giyiyordu, belinde de yünlerle sarmalanıp bağlanmış –hırsım yok demeye gelen– on iki köşeli palheng taşı görünyordu. Halbuki bu taş günden

güne onun hırslarının madalyası olarak hep ışıldayacak, bunu bilen bilir. Yürüdükle habbesi de göğsünde sallanıp duruyor, masumlara tanık olanlara özgü bu seçilmişlik, İshak'ın tavırlarına bir yücelik katıyor ama göreceğiz, İshak korkunç bir canavardır; o bu şehrin kapılarından içeri girmiş, bir köşede kendi kisvesine bürünüp üstündekileri torbasına tıkmıştır. Şimdi tıslaya tıslaya ısrırip zehirleyeceği kurbanlarına doğru yol almaktadır.

Üstelik o sıralarda Mesud bunların hiçbirini bilmemektedir.

III

Hey yüzü sirkeli, dili dikenli yazıcı! Dediğin olsun, kişileri anlatma biçimim konusundaki itirazını bir konuşalım da öyle yazmaya devam edelim.

Anlattığım kişiler hakkında yargılar belirttiğimi ve hatta bazen onları aşağıladığımı söylüyorsun. Bre defteri elinde kalasıca, ben Allah mıymı da her anlattığım kişiyi hem içinden hem de dışından bileyim? Şüphesiz bazen kantarın topuzunu kaçırdığım oluyor, adamın bana anlattığı şeyleri akılda kurup onun gördüğü düşü bile gözümle görmüş kadar ayrıntısıyla dile getiriyorum. Ama yine de “ben” diyerek anlatıyorum olanları, bazen sana sesleniyor, tanıklığından güç alıyorum.

Neyi anlatırsak anatalım, kimden söz edersek edelim, yargılarmızı işin içine katmadan konuşmayız. İyi bak yazdıklarına: Onları söyleyen benim. Eğer her şeyi “ben” diyerek anlatmasam da “o” diyerek dile getirseydim haklı olurdun. Bırak bildiğim gibi anlatayım: Kadınlar Fazila'ya kötülük mü yapmışlar, İshak iyi bir adam mıymış bunları anlatmayı bir bitirelim, sonra düşünürüz! İçimizde kalan sözden kurtulduktan, onları öfkeyle söyleyip dışımıza atıktan sonra dönüp geriye bakar ve iyi mi yaptık kötü mü, anlarız.

Hayır, böyle yaparsak iş işten geçmiş olmaz! Düzeltilemez yanlış yoktur. Ben yanlıştan korkmam, yanlış yapmamak için öylece durmaktan korkarım. Hiçbir yerde ve hiçbir zaman yanlış yapmadan doğruya erişen kimse yaşamamıştır.

Şimdi şeyhin evinde olanlara dönelim bir. "Evlat edinme" konusu ortaya çıktıktan sonra şeyhin üç karısının, Nureddin'in dünyasını nasıl başına yıktıklarını görelim. Mesud'un aptal karısının üç çocukla uğraşmaktan başını kaldırıp da olana bitene bakamayışına sitem edelim. *Aptal* dedim ya, kızgınlıktan: Rabia aslında vicdanlı ve iyi bir kadındır ama çocuklarınla uğraşan kadınlara bir eblehlik gelir, ilgisizliği bundandır.

Nureddin'le Fazila hamam dönüşünden sonra damda buluştular. Çok üzüntülüydüler. Birbirlerine sarıldılar ve uzun uzun öylece durdular. Bunlar Zembilli İshak'ın eve gelmesinden bir hafta önce oldu.

Süphesiz üç kadın da onları gördü. Fakat önce "Şeyh Nizamüddin görürse çıldırır" diyerek gereksiz bir kaygı yaratıp bu kaygıyı birbirlerine bulaştırdılar; sonra da yalnız buldukları her durumda Fazila'ya ve Nureddin'e bu sözleri söylediler.

İki sevgili, sevgili olmaktan gelen mutluluğu artık bir suç gibi taşıyorlardı bedenlerinde. Üstelik onların aşk acısı çekmeleri üç kadının da zoruna gidiyordu.

"Ne olacak!" diyordu Ayturna. "Zaten esirlikten gelme, düşük ruhlu bir aşufe bu!"

Şehriyar sözü havada kapiyordu:

"Bu kız bir felakete yol açacak!"

Elif ise fesatlığın izini sürüyordu:

"Şeyhe söylesek mi?"

Ayturna kaşlarını çatıp dudaklarını sündüre sündüre konuşuyordu o zaman:

“Fazila şeytanın önde gidenidir. Öyle bir laf eder ki bizi suçu çıkarır.”

“Hayırlı bir kismet çıkışa da kurtulsak şundan.”

“Asıl sen o zaman seyreyle gümbürtüyü.”

“Niyeymiş?”

“Nureddin ortalığı yıkar.”

“Yağma yok. Kardeşinle mi evleneceksin, deriz, kapatır çenesini. Genç adam bugün yanar tutuşur, yarın unutur.”

“Şeyh, Fazila'yı laf olsun diye mi evlatlık aldı?”

“Ne mal olduğunu bilse alır mıydı?”

“Kahpenin zaten gözü oynasta. Ha Nureddin, ha başkası.”

“Tastamam öyle.”

Bu laflarla dolu yedi günden sonra, tam da ikindi ezanı okunurken Mihri kadınların yanına geldi, şeyhin bir konuğu olduğunu söyledi. Eliyle boy tarifi yapıyordu, “Uzun boylu bir adam” derken o boyu bosu görüyormuş gibi havaya bakıyordu.

Kadınlar geleni görmeye koştular, hemen.

IV

İkindi vakti, eve gelen konuktan habersiz, damda yan yana oturan Nureddin'le Fazila âdet sancısını kesecek bir ilaç bulmak gerektiğini konuşuyor. Fazila ellerini karnına bastırıyor, dizlerini bükeyip, inliyor. Bunu oturduğumuz şu yerden yıllar sonra biz bile görebiliyoruz ey gözleri şehla yazıcı. İstersen kadının koluna sen de bir dokun, çekinme yokla memelerini. Sertleşmiş ve sızılarla dolmuş iki yuvarlak bunlar, görüyor musun? Fazila genç kız olduğundan, âdet sancısından tükenmişé benzıyor. Onlarındaki biraz ağır geçer, bunu bilmelisin. Zor konuştuğu için sesi titrek: Nureddin'den bir ilaç bulmasını istiyor. Bir ilaç, bir çare. "Dayanamıyorum!" diyor ve ellerini karnına bastırıyor. Nureddin de bu sancı kadının sırtını sıvazlayınca gececekmiş gibi elini onun sırtında gezdiriyor, kumaşın altındaki tenin sıcaklığını duyumsuyor.

Sevgilisinin acısını yüreğinde duyan ve o acıya kendi acısından çok dertlenen Nureddin "Bir bakayım" diyerek doğrulduğunda kime gideceğini çok iyi biliyor: Ustası ve şeyhi Mahmud buna bir çare bulamayacak da kim bulacak? Nureddin'e göre o çok yüce bir adamdır, kimsenin bilmediği simyayı bilir. Debbağ Ocağı'nın bitişindeki dev mağarada kışın karla doldurulmuş mahzenlerde ve buz-

hanelerde çeşit çeşit yıları, kertenkeleyi veya kurbağayı uyuşturur, onları yalnız derileri için değil, yumurtaları ve zehirleri için de besler. Şeyh Mahmud akreplerden, yılanlardan ve otlardan öyle bir güç elde etmiştir ki, insan onun gövdesine bakınca bu gücün insanüstü bir yerden geldiğine kesin olarak inanır. Yetmiş iki basamak geçmeden öğrenilemez olan sırların sahibidir Mahmud, öyle kolayca kimseye de öğretmez.

Gün tepeyi çoktan aşmış, pazar kalabaklı çoğalmış. Tozları silkeleyen, çok ışıklı bir çan sesi işitiliyor uzaktan. Kedi o uyuduğu yerde yok. Pazaryerindeki rengârenk testiler, tahta kaşıklar, çarıklar arasından geçip dergâha doğru giden Nureddin, bezcinin önünde ustası Mahmud'la karşılaşıyor. *Hay huy* ederek geçen, başlarında boynuzlu börkler taşıyan *cavlaklar* görürler, ikisi de aynı aşağılayıcı bakışlarla onları süzüyor: Dizkapaklarında ziller, boyunlarında demir halkalar, kulaklarında *mengüç* denen koca küpelerle cehennem kaçğını zebanilere benzeyen bu adamlar, borular öttürerek, omzuna post bağlamış birinin etrafında dönerek, davul çala çala bir sokağa dalıp görünmez oluyorlar. Sesleri onların yokluğununda evlerin arkasından geliyor, meraklı çocuklar onları seyretmek için koşuyor.

Mahmud camiye giderken Nureddin'le karşılaşıp da onun ne istedğini anlayınca "Namazı kaza ederim" diyecek dergâha dönüyor. Eli Nureddin'in omzunda. Biri onlara şöyle arkadan baksa, baba oğul olduklarını düşünür.

Ustasıyla Nureddin o yılın çiyan dolu karanlık mahzene giriyor. Ellerinde koca mumlar var. Mağaranın içine kış aylarından bir ayaz haspedilmiş; solugundan çıkan bu hara şasan Nureddin, buraya ilk kez kabul edildiğini bilmenin şaşkınlığıyla, ürpererek yürüyor. Yeşil sarı cam şişelerle dolu bir masanın üzerine eğilip onlara tek tek

bakan, titrek mum ışıkları arasında kalın gövdeli bir cine benzeyen ustasını şaşkınlıkla izliyor. Ustası ona bakmadan konuşuyor:

“O kızı sana vermeyecekler Nureddin.”

Nureddin'in içi cız ediyor, ensesi terliyor. Yutkunuyor, karşılık vermek yerine ustasının elindeki sarı cam şişeye bakıyor:

“O ne?”

“Baldırان.”

Şeyh Mahmud bir şişe çıkarıyor, küçük bir şişeye bir miktar sıvı akıtıyor, büyük şisenin kapağını tahta kapakla kapatıyor. Nureddin bunları izledikten sonra gecikmiş sorusunu soruyor:

“Niçin vermezler ustam kızı?”

“Babanın yolundan gitmedin de ondan.”

Nureddin şişeye elini uzattı. Alıp gitmek istiyor. Acelesi var.

Şeyh Mahmud, “Dur! Kendini mi öldürceksin?” diyor, kanlı gözünü belerterek.

O zaman duraksıyor Nureddin. Bakışlarında “Ne yapmaliyim?” sözü okunuyor.

“Ben hazırlarım ilaçı. Sen otur hele.”

Nureddin oturmuyor. Saygılan. Ustası birtakım sıvıları birbirine katarak bir karışım hazırlarken iç çekiyor, yüzünü kaşıyor. Şeyh Mahmud:

“Dışarıda boynuzlu, kaşları büyükleri kazınmış hopluya ziplaya gezen herifler var ya...” diyor ve gereksiz yere *huh huh* ederek güliyor:

“Cavlaklar... İşte onların başı hiç ağrımaz.”

“Niye?”

Şeyh Mahmud yanıtlamak yerine “Şeytan dölleri” dierek dış gıcırdatıyor, şişeye bir şeyler koyuyor. Sonra bu “niye” sorusuna karşılık veriyor:

“Afyon yutarlar. Afyon tasa koymaz insanda. Ama edep de koymaz. Şarap içerler, sarhoşluk verir. Bir de bunu Allah için yaptıklarını söylerler.”

Yaptığı karışımı şişenin içinde sallayıp inceliyor, bakıyor ki Nureddin'in akı başka yerdedir, ilacı uzatıyor:

“Günlerdir Fazila'yı alıp gitmen gerektiğini düşünüyorum. Bunun bir yolunu bulmali.”

Nureddin şeyhine minnetle bakıyor ve saygısını göstermek için gereken hareketin ne olduğunu bilemeden çırkıyor.

İŞHAK

I

Selamlıktan içeri giren Zembilli İshak'ı görelim: Çok saygılı, utangaç bir derviş bu. Mihri, gelenin kim olduğunu bilmediği için şeyhin genç kız gibi kızarmasına şaşırarak İshak'ı içeri alıyor. Bir kadın meraklıyla inceliyor genç adamı. Göz göze gelince, İshak'ın bakışlarında yalnızca kendi benzerlerinin gözünde olan bir parıltı görüyor. Böylece, Mihri ortada neyin döndüğünü derin bir kıskançlıkla kavrarıyor. Zembilli İshak yerleri etekleyerek, sürünenerek şeyhin selamlığına giriyor, doğruluyor: Torbası omzunda, bakışları yerde. Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın önünde ayakta bekliyor. Gözlerini ayakuşlarına dikmekle, içeri girdiği sırada yüzüne şöyle bir baktığı bu ak saçlı ihtiyarı beğenmeyişini saklamış oluyor. Dışarıdan bakılınca çekingen ve saygılı görünse de aldırma. Tam o an, için için Şeyh Nizamüddin'e neden "Dârâ" adının verildiğini düşünüyor İshak. "Belli ki tarikatta verilmiş bir ad bu" diyor. "İyi de" diyerek itiraz eden iç sesi kulaklarında zonkluyor: "Bu adı hak etmek için ne yapmış? Hünerini bilen var mı? Yok. Oturuşuna bakılırsa yeteneksiz ve kibirli. Gençliğinde hak etmediği halde dalkavuk bir şeyh, yetenek ve kıskançlık dolu bakışlar arasında bu serseme şed kuşandırdı, 'Dârâ' adını verdi. Eminim ki babası çok güçlü bir adamdı, ondandır."

Şeyh Nizamüddin bu utangaç duruşu izliyor bir müdet. İshak düşünmeyi sürdürüyor:

“Bakışları ne kadar da oğlu gibi. Mesud daha içine dönenük. Bu ne haddini bilmez bir bedçehredir! Bunlar baba oğul nasıl da çirkinler! İşimiz zordur burada İshak, bizim yol, sabahтан tezi yok, Kayseri'ye doğru uzar gider.”

İshak'ın bunları düşündüğünü o badem gözlerine sinmiş ışıkta anlıyoruz kör yazıcı. Hem zaten meraklanmana gerek yok, zamanla kendisi de bu düşünceleri açıktan söyleyecek ve sözünü hiç sakınmayacak: “Kız Rabia” diyecek Mesud'un karısına, “sen kocana nasıl katlanıyorsun, bu üç çocuğu ondan nasıl yaptın? Doğru söyle, ondan mı?”

Görüyorsun, Rabia bu sözler karşısında utanarak güllüyor ama aslında içerliyor. Ona göre kocası hiç de çirkin değildir, üstelik çok iyi bir insandır.

İshak ayakta duruyor, Şeyh Dârâ postunda oturuyor. Şeyh, kaşları arzuyla bitişmiş, ağızı açık, yüzüne bakamayan bu terütaze adamı hayranlıkla süzüyor. Servi gibi! Bu boy, bu endam! “Demek bana uzaklardan selam yollayan, beni görmeden aşk dolu, kendinden geçiş dolu sözler uçuran tazecik buydu! Aman Allah, bu ne büyük mutluluk!”

Yaz ışığı pencereden içeri dolmuş, pervazlar açık. İçeri kuş sesleri doluyor. Çiçek kokuları da sökün etmiş ki, püs-kürmedeler. Bir serçenin pırlayarak uçmasından önce dalı tutan pençelerini teninde duyuyor Nizamüddin Dârâ.

Yerlerde kırmızı ve mavinin karışımı halilar var, duvarlar çıplak. İçeriyi böyle yumuşak renklere boyayan gün ışığı, duyguları da yumuşatıyor.

“Otur!” diyor şeyh. İshak'ın oturuşunu yutkunarak izliyor. “Yanıma otur” diyebilirdi ama arlandı; “Daha yeni görüyorum beni” dedi, “yüz yüze bir bakalım!”

Oturduğu halinin tüylerine eliyle dokunuyor İshak, görünen o ki uzun tüylerin yumuşaklığını sevdi. Şeyh bu

hareketi görüyor, kendi gövdesine dokunulmuşçasına ürperiyor.

İshak zembilini omzundan sıyırıldı, şeyhe baktı bir ara. "Boş yere gülümseyen şu yaşlı hödük için değer mi bu" diye düşünmedi değil, fakat "Her attığımızı vuracak değiliz, bu da boş atış olsun" dedi ve hediye olarak getirdiği şeyi çıkarıp önce dört ayaklı bir hayvan gibi iki adım yürüdü, sonra da elindekini verdi şeyhe. Yakından bakalım iyice: Bu, kara taşı gümüşle sırlayarak yapılmış bir ayna. Bakır çerçeveye içine alınmış. Sapında "Hu, dost" yazılı. Mevlevi tarzi. Bu minicik yazda elin bütün hünerleri görülebiliyor.

Nizamüddin Dârâ ışık vurdukça parlayan bu nesneye hayranlıkla bakıyor, şaşkınlık: "İshak" diyor, "bu ne büyük bir hüner! Bunun nasıl yapılacağını anlıyorum ama bunu tasarlayanın aklını kavrayamıyorum!"

Henüz şeyh olmamış bir sarraflık ustasını, şeyhliğe ermiş bir ustanın bu biçimde övmesi hoş. Ama "Sen kim ben kim" diye düşünen Ishak ehil biri tarafından onurlandırılmadığını düşündüğü için kızarıyor o başka. Bu kızışta, utangaç bir celebilik de var doğrusu, Nizamüddin Dârâ'nın içi gidiyor, bu da tümden başka.

Şimdi kulaklarımıza dikmeye gerek yok, sessizlik uzadı ve arı viziltisi dolaştı içerisinde. Bu durum, yavaş yavaş Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın asıl konuya gelmesini sağlıyor. Yaşlı şeyhin bakışlarında çeşitli sorular var:

"Hoş geldin sefa geldin, misafire neden geldiği sorulmaz ama senin gibi bir adam da yol boyu her konakta bulunmaz. Hayrola, başında bir dert mi var?"

İshak'ın sesi "Tatar'dan kaçarım şeyhim..." derken titriyor.

"Konya'da *seninkilerin* Tatar'la iyi anlaştığını sanırdım."

Zembilli Ishak başını eğiyor:

"Ben anlaşamadım şeyhim."

Nizamüddin Dârâ iç çekiyor, elini beline bastırarak kemiklerini çat çat ettiriyor, ihlıyor:

“Açıkça anlat ki bileyim.”

Zembilli İshak başını kaldırıp bakıyor şu an, görüyor musun? Ne kadar aldisız! Aslında belini tutup yüzünü buruşturan şeyhin yanına varıp bir şeyi olup olmadığını sorması gerekiydi ama sormuyor. Şeyhin yüzüne baksa da hayalindeki birine kızdığını anlaşılıyor:

“Şeyhim, İlboğa Han beni kızına damat etmek istedî. Yani bana öyle diyordu. Herkes biliyordu ki beni gözüne kestirmiştî.”

Bu sırada şeyhin kızardığını görüyoruz, gözlerinde kışkırtıcı ışıklar beliriyor. Şüphesiz İshak da görüyor bunu, sözlerini sürdürüyor:

“Korkarım ki, beni alıp Hanbalık'a yollayacaktı. Kaçtim. Yollardayım ve duracağım da yok.”

Nizamüddin Dârâ'nın zihninde ortalığı velveleye vermiş, önüne geleni döven düşsel bir İlboğa beliriyor. İshak'ın yokluğunda çılgına döndüğü belli. Onu bulana ödül vereceğini de söyleyecek, yüzüne bakınca anlaşılıyor.

Ağzından çıkana kulağı şaşarak şunu söylüyor Şeyh Dârâ:

“Burada kal İshak. Sana başka bir ad veririz, ocağımızda çalışırsın.”

İshak gülümseyerek Nizamüddin Dârâ'yı sözüyor, başlarında hüznün var:

“Şeyhim ben namaz kılmam, oruç tutmam; şarap içermim, kelamı başka türlü ederim. Bu hal, önce sizi yaralar, sonra da beni. İzin verin, konukluğum tez bitsin ve ben yoluma gideyim.”

“Çocuk” diyor Nizamüddin Dârâ, onu Melamilikten uzaklaştıracağından emin bir bilgelikle kaslıyor, “nereye gideceksin?”

“Tatar’ın olmadığı bir yere gideceğim şeyhim. Eğer var ise.”

“Ocağında dur İshak.”

Bakışıyorlar. Şeyh Nizamüddin, İshak’ın getirdiği *Hu, dost* yazılı nesneyi gösteriyor:

“Bunun sırrını mezara götüremezsin, hele altınla yaplıkların dillere destandır. Bunları öğrenecek olanlar var.”

Duraksıyor ve devam ediyor:

“Yani benim gibi olanlar...”

İshak alçakgönüllülükle başını sağa sola sallıyor, bu sözlere karşı koyuyor:

“Şeyhim, ben altını yerden yere vurmayı isterim. Biliyorum ki o sarı dilber sahibine bile oyun eden bir vefasızdır. O olmasa hırsızlık olmaz, o olmasa zalimden şikayet edilmez, borçlu kimse kalmaz, cimriler konuğuna yüz eğmez.”

Seyhin heyecanla doğrulmasına şaşırma. İç sesi o anda duyulsa *Kalenderler içinde, okuyup da böyle sözler edecek insan da olur muymuş, diipedüz Hariri’den söyleyiyor zindik*, dediğini anlardın. Bak, kıçını siğdıracak yer bulamaz oldu. Eşelenen horozlara benzetti, neşe saçan gözlerle İshak’ı süzdü:

“Onu eline geçiren dünyaya meydan okur. Kederi bitiren odur, gökte parlayan ayı yere indirir, hiddetinden köpüreni söndürür.”

“Ben yoksul olmayı seçtim şeyhim. Bu özgürlük demek.”

Bu davranışıyla Allah’ın belli bir yeri olmadığını göstermek için sürekli dolaşan dervişleri akla getiren İshak'a için için kızıyor şeyh. Şemsilere karşı biriktirdiği önyarğıyla, “Bu çocuk” diyor, “bizim ocağımıza girmeli. Onu Hak'kin yoluna çekmeliyim. Küfre batmış, yoldan çıkmış. Ne demek şarap içermi? Ne demek namaz kılmam?”

Şeyh Nizamüddin Dârâ, yaşı büyük olduğu için saygı uyandıracağını sanmakla ve zenginliğin Zembilli İshak’ı

yolundan çevireceğini düşünmekle büyük bir hata ettiğini o anda bilmiyor. Çünkü İshak'ın gücünü sınamış değil ve onu Nizamüddin Dârâ adındaki ulu kişiye hayran bir yetme sanıyor.

II

Sanat en büyük hiledir. Ona yaklaşanın gözünü bağlar. Sanatı olmayanın yapacağı tek şey, bu hileye bile isteye razı olmaktadır.

Zembilli İshak öyle bir sanat sahibidir ki onu çalışırken görenler ne yaptığını tahmin bile edemez. Gözler önünde yapılan her şey çok farklı işlemen ve düşünmenin bileşiminden geçer; insan bunun sırasını söylemeyi bile beceremez. Oysa o Zembilli alçak bunları tasarılar, sıraya koyar ve bir de hepsini şaşırmadan yapar.

Hal böyle olunca onu tanıyıp da hayran olmamak zordur. Öyle nobran, öyle keskin, öyle dikine giden laflar eder ki insan bir sözcükle durumu özetleyen bu küstaha laf bile söyleyemez.

Altının oluklardan akışını izlerken onu gören kişi, minik dereciklere bakarken kendinden geçen oyuna dalmış bir çocuk yüzü görecektir. Çekiç elindeyken bir müzik ustası olur, fırçayı ona bir şeyler anlatarak sürer tahtaya; elinde tiğ varken avcıya benzer; tahta tokmağı aldığında da akı karışık bir filozoftur; ilk kez gören nasıl bakarsa öyle bakar yapıtına.

Bunları anlattığımı göre, bütün keskin zekâlı kişiler ve elbette sen de Zembilli İshak'ın bir yere gitmediğini, en

azından hünerlerini gösterecek kadar Niğde’de kaldığını tahmin ediyor olmalısın. Neden gitmediğini ise eğil de biraz fisıldałalım:

Zembilli İshak, kapıda dikilip de şeyhe armağanını verdiği günün akşamında, bir dilber gibi davranışsada şeyhi azdırduğunu görüyordu. Oysa İshak beğenmemek hakünü kullandığını düşünüyor ve Şeyh Nizamüddin'e "seni istemiyorum" demeye gelen davranışlar gösterdiğini sanıyordu. Hayali kit, aklı küçük insanlar sevilmemeyi anlamaz. Şeyh Nizamüddin yeri ve zamanı gelir gelmez tutkuyla sarılacağını, gel gel işareteti yapacağı sandığı İshak'a yutkunarak baksa da öbürünün o tarakta bezi olmadığını göremiyordu. Fakat baştan ayağa aptal olmadığı için laf lafi açıkça kapiya dayanmış olan bu serçenin ziplayıp gitmeye niyetli olduğunu kavradı. Doğrusu yerinde bir önseziyle öksürüp derhal sordu:

"Söyle bakalım, neden namaz kılmazsun sen?"

"Benim en olmadık yerde sevişmek aklıma gelir. Namazda, niyazda, çalgıda, sazda. Böyle bir fitneliğin yalnızca bende olduğunu sanmıyorum. Herkesin aklında *o iş* var; herkesin iki bacağının arasında akla hiç de aldırmayan serseri bir hayvan böğürü. İnsan iki bacağının arasıyla düşünür şeyhim, kafasıyla değil. Ben derim ki insanın kalbi böyle bozukken Allah'a secede etmemeli. Yapacağı tek şey içtenlikle onu düşündüğü bir anda Allah için niyaz etmek olmalı."

Şeyh Nizamüddin bu düşüncelere çok kızsa da tok tok konuşan, bazı sesleri kadınca uzatan, fakat hiç de kırıtmayan İshak'ı tavlamak istediğiinden, eliyle ona yaklaşmasını işaret etti, İshak'ın yüzünü inceledi, yanaklarına dokundu. Miril miril, arzu dolu bir sesle konuştu:

"Dini kaldırıp bir kenara attın. Oldu mu şimdi?"

Zembilli İshak beğendiği bir elin dokunuşuya birden

cilvelenecek köçek ruhlu biri olduğu halde şeyhin bu dokunuşunu buz gibi bir sesle karşıladı:

“Halk kılsın namazı şeyhim. Seçilmişlere oyalanmak yakışmaz. Onlar daha yüksek şeyleri düşünmek için namazda geçirecekleri zamanı kısmalıdır.”

Şeyh Nizamüddin parmağını İshak’ın göğsüne çapkıncı dırttı:

“*Ene'l Hak da dersin sen şimdi.*”

İshak istifini bozmadı, sanki söylemekten bıktığı bir şeyi söylüyordu:

“Allah’ın kulu olduğunu söyleyerek böbürlenen ve Allah'a ortak olanlardan değilim.”

Celaleddin-i Rumi'nin bu sözünü çok işitmiş olsa da ona bir türlü mantıksal açıklama bulamayan Şeyh Nizamüddin, geriye çekilib yaslandı. Başını *Demek öyle*, diyerek salladı, kurulaşmış ve çatallaşmış bir sesle sordu:

“*Ben kulum* diyen neden Allah'a ortaklık ediyormuş a herzevekil?”

Gerçi *herzevekil* derken hiç de istemediği halde sesi yumuşadı ve hatta yüzüne bir gülümseme geldi. Emin ol, İshak’ın vereceği yanıtta haberi olsa daha temkinli davranışındı. İshak dizindeki bir kurumuş çamuru kazıyarak düşündü ve sonra Şeyh Nizamüddin'e baktı:

“*Ben kulum* diyen bir *ben varım* der...”

Bu sırada kendini parmağıyla gösteriyordu İshak, bir yandan da Nizamüddin'i gözlüyordu. Parmağını *sen de bak* der gibi uzak bir hayale doğru uzatmaya başladı:

“... Bir de *o var* der. Allah’ın önünde kendi benliğini teşhir eder.”

Şeyh Nizamüddin duraksadı. Şaşırduğu belli oluyordu. İshak bunu fırsat bilip etkileyici hareketlerle konuşmaya başladı:

“Halbuki *ben Allah'im* diyen, *yalnızca o vardır* diyen ki-

şidir. *Allah her şeydedir, ben de onda eridim, oyum ben*, demiş olur. 'Allah'ım' demek, 'ben' diye bir varlık bırakmaz. Bir yerde 'ben' varsa o şeytanlıktır."

Şeyh Nizamüddin birden gözyaşlarına boğularak Zembilli İshak'ın önünde secede etti ve onun ayaklarını öpmeye başladı. Bu öpüşte gerçek bir içtenlik vardi; genç adamın yüreği kabardı. Gözyaşları içinde baktı şeyhe. İkisi de birbirlerine ağlayarak bakarken yaşadıkları şey görünürde Şeyh Nizamüddin'in İshak'a tutulduğudur. Fakat yine de şeyhin o sözler önünde çaresiz kalarak eğildiği şüpheli. Genç adamın ayaklarını öpmesi bu sözlerden etkilenmiş görünüp oğlanibecermek içindir, o kadar. Oğlunu tavlamak için ayaklarına kapanan şeyhin boğazına bir hıçkırık düğümlendi, ağlaması kolay oldu. Bu hıçkırığın yüzü suyu hürmetine de İshak'ın yüzünde "Burada bir müddet kalmalıyım" demeye gelen bir gülüş belirdi.

Şeyh Nizamüddin yaşıının ve geckinliğinin farkında olan yılışık zamparalar gibi davranışını anlamıştı. İçinden "Ne yapıyorum ben?" dedi. Açı açı gülümsemekteydi, "Bu çocuk beni mahveder!" diyerek korktu. Hatta bak tam şurada, "Giderse gitsin, ne nazlanıp duruyor!" dedi ve elini dizine koyup salladı:

"Alçak, rezil. Ne işi var evimde? Evimin beti bereketi kalmayacak. Bunlar nasıl konuşmalar?"

Ama bunların hiçbirini yüksek sesle söyleyemedi şeyh.

Çünkü ayaklarına kapandığın kişinin, bakışıyla uykunu kaçırın civanın gözünü oyma isteğidir aşk.

Ağlar gibi sizlanarak konuştu:

"Beni mahvedeceksin."

İshak tebliğ gelmiş bir peygamber gibi parlak sözler etme fırsatı yakalamıştı, güлerek ileri geri sallandı.

"Allah'a 'Seni sevdim beni perişan ettin. Beni mahvettin' diyebilir miyiz? Onun bir parçası olan insana bunu

söylemek yakışmaz. Bu, kibirdir ve yetersizliktir. Ne var ki mahvolmakta? Aşk zaten mahvolmaktadır. Aşk, mahvolusundan mutluluk duymaktır."

Şeyh Nizamüddin hep bildiği bu sözlerin böyle bir anda söyleneceğini ummadığı için affladı. Aşkı şimdi anlıyordu aslında, simdiye kadar aşkı anlamadığını da anlıyordu.

"Duydum ki" dedi Şeyh Nizamüddin nezleli gibi konuşarak, "Konya'da şu kötü yoldaki kadınların bulunduğu handan çıkmazmışsun. Rezilin tekidir, dediler senin için."

Bu soru *Sen erseven değil misin, ne işin var kadınlarla, demeye* geliyordu ama aslına bakılırsa şeyh *Sen zevk düşkünnü, bataklikta yaşayan pis birisin*, demek istemişti. Hayretle neden böyle diyemediğini düşündü. Sanki biri söylemek istediği sözü çelmiş ve yumuşatmıştı.

Zembilli İshak ince bir alay yayılan kendiliğinden sürmeli, badem gözleriyle gülümsedi; yalnız ağızı değil gözleri de gülümsüyordu.

"Şeyhim, bedenin arzularıyla savaşmak için arzuların bulunmadığı yere gidilmez. O zaman savaşmış olmazsun. Kötülük yapamadığın için iyi olmuşsun, ne var ki bunda? Çirkefe girip tertemiz çıkabiliyor musun? İşte o zaman yüksemdir. Sorunuza şöyle yanıt vereyim, ben kadınlarla da düşüp kalkarım ama kadın sevmem. Orada bulunmam melamet gereğidir: Kendimi kadınlar arasında rezil ederim. Kadın iyidir, yaşamı bilir. Üstelik kimi aramaya çekmişsan onu kadınların ayağına gelmiş bulursun. Seveceğim kişileri onların yanında görürem ben; ve asıl o kadınların, kendini para karşılığı kiraya verenlerin gözünde kendimi rezil ederim. Çünkü en rezil sayılan şeyin gözünde rezil olman gereklidir. Seven bir erkek ariyorsan, erkekten sevgili ve arkadaş edineceksen, ona sefillik ve rezillik içinde görüneceksin. Seni o koşullarda bile seven, her koşulda

sever. Niye fahişelerin ayağının çamuru olmayayım ben, sevgilinin ayarını ona bakıp ölçebiliyorsam?”

Örümcek ağını ördü, sinek ağa girdi.

Doğrusu Nizamüddin Dârâ, İshak'tan böyle yüksek bir düşünce açıklığı beklemiyordu. “Beni seviyorsan benim isteklerime katlanacaksın” lafını nasıl da güzel anlatmıştı kâfir! Böylece Şeyh Nizamüddin, kendisinden ne beklen��ğini anlamış oldu: “Benimle kerhaneye geleceksin, ikimizi herkes görecek, ben senin çamurun olacağım, aramızda aşk olacaksa yalnız benim değil senin de rezil olman gerekir” anlamına gelen bu sözleri “Bu nasıl olur” diyen bir şaşkınlıkla düşündüğü de görülebiliyordu.

“Seni rezil, seni alçak!” dedi, fütursuzca.

Fakat bu sözü öyle söyledi ki, Zembilli İshak ilk kez cilveyle bakıp ona gülümsedi.

III

Şehrin adeta ayran yayığı gibi çalkalandığı gün aklında mı? Elbette aklındadır ama bilmem ki neden dudak bükersin? Emir Camii'nin imamı, Niğde kadısı Nizamüddin Dârâ kerhanede görülecek de, sen onu unutacaksın! Sünni şeyh şarap içecek de ehl-i sünnet bastığı yeri şaşırmayacak!

Koca şeyh, o civanın önünde secde ettiği gün bu top-rakta yaşayan kim varsa hepsinin yazgısı döndü; bütün bunlar da topu topu o yedi günde oldu. Bu neden böyle oldu, benden başka kimse bilemez. Tamam, sen de bir şeyler bilirsın ama sır bana söylemiştiş ey yılan bakışlı kışkanç! Söyleyen de bizzat şeyhin kendisidir.

O yedi günü teraziyi eline alıp şaşmaz bir sarraf gibi ince ince tartamam ama bütün söylenenleri sıraya koyarsam belki olan biten açıkça görünür. Sonuçta şeyh de bir insan; belki eksik anlatmıştır, belki fazla.

Birinci gün, o uzun boylu badem gözülü civanın gelip yerleri öpe öpe şeye sokulduğu gündür. Zembilli İshak'ın şeyhin kalbini nasıl bir kurşun lehim gibi büktüğünü gördük. Akıl karıştırıcı sözlerin ardından akşam olurken şeyh "geceyi gündüzden ayırdıklarını" söyleyen İshak'ı Cebrail gibi gördü. İnsan kılığına girerek gökten yere inen haberci, dayanılmaz arzuları kanatlarına yükleyip çoktan kapıdan

İçeri girmiştir. Geceleri sevişip gündüzleri uyur olmanın ilk adımıydı bu.

Şeyh bunun iyi olduğunu düşündü. O gelene kadar her yer ıssız ve boştu, her yer karanlıktı. Allah'ın "Işık olsun" dediği bir an yaşanmış ve ışık olmuştu.

Ve akşam ve sabah olduğunda birinci gün oldu.

Sabah sevinçle uyandı şeyh. Doğruluşuna bak, nasıl da sevinçli. İnsan yaşamında kaç kez böyle uyanır? Şimdi de kaşlarını çatıp düşündü, İshak'ın nerede yattığını unuttu da ondan. İshak'ı gitti sandı. Sonra yan odada yer yatağı yaptırdığını anımsadı, gerindi. Gözleri çizgi çizgi oldu; gördün mü, kaşları neredeyse yanaklarına degecek. Kendisi hep dipteki odada uyurdu. Daha önce de söyledim, aklındadır, şeyh hep yalnız yatar, horlamasını kimsenin bilmesinden hoşlanmaz. Karıları ne yapmıştır, nerede uyumuştur, birbirlerine mi sokulmuşlardır, başka erkek gövdeleri mi düşlemişlerdir, günahları mı büyütür edepleri mi, bunları aklına bile getirmez.

Yadırgı döşekte uyumanın zorluğu İshak'ı gündoğumunda ayağa diktı. Asıl o adama bak, görünüşündeki boyun eğisile bakışındaki başkaldırı hiç birbirine uymuyor. Delinin teki bu. İshak, Allah'ın mucizeler yaratmasına izin verdiği fakat aklını, vicdanını yahut ne bileyim bir şeyini eksik bıraktığı o kafadan çatlaklardan biri. Zavallı şeyh hiç beklemediği belanın ayağına geldiğini nereden bilsin, doğrulup helaya giderken İshak'ın odasında mum ışığı görürince onun da sabah namazına kalktığını sanacak kadar saf biri işte. Bırakalım şeyh helada çatlasın, biz gözümüzü kapatıp horozların duvarlarda çınlayan, otları titreten, yeryüzünü uzun bir üfü sesiyle çizip giden sesini dinleyelim. O arada şeyh isterse aptes alsin, camiye gitsin.

Ev halkı yavaş yavaş uyanıyor ama İshak tedirgin. Her an birileri girip de onu görecekmış gibi düşünceli. Görüler

ne olacak, bir konuk işte. Kendine ciddi bir hava veriyor o yüzden: Elinde Şems'in sözlerinden derlenmiş bir elyazıması, sabah sabah o adamın okkalı küfürlerini okuyor. Nureddin uykuya doyamayan bütün yeniyetmeler gibi uykusunu da yanına alarak kalkıp aceleyle aptes alıyor. Neşesi olmaz onun sabahları; bazıları öyle bet suratlıdır. Dericiler Ocağı'na gidiyor, gören de anasından doğduğuna pişman olmuş sanır, sabah namazını ocakta kılacak. Mesud'a gelince, onu boş ver, desem hemen kızacaksın, bak hiç acelesi yok, her zaman öyledir, ağırkanlı ve tutkudan uzak. Hana girdiğinde, kalfaların ateşi çoktan harladığını bilmenin rathanlığıyla adımlarını geniş geniş basarak yürüyor. Kimse İshak'ın yanına uğramıyor bile. Böyle öğrenmişlerdir, edep böyledir: Kimse konuğu rahatsız etmez. Evde İshak'tan başka erkek yok, İshak bunu elbette bilmiyor ama erkekten sayılmayacak Mihri her şeyi görüyor.

Ne görüyor, şöyle mutfaktan tarafa çekilerek bakalım: Mihri kadınların heyecanla hazırlık yaptıklarını görüyor. Ne oldu ki, diyebilirsin, şeyhin üç karısı da gülüše oynasha fıkırdaya fokurdaya konuğa hizmet etmeye hazırlanıyor, bu oldu. Kadınların elinde sini, ibrik, peşkir; sandılar ki İshak aptes için beklemededir. Sonra kahvaltı için çorba, ekmek ve pekmezle onu diriltmeyi düşünmüşlerdir. O dirilirken yüzüne bakmayı, boyunu bosunu incelemeyi ummuşlardır.

İshak onları kırmıyor bak, aptes nesine gerek fakat dinçleşmek için suya hürmet eder kâfir. Hiç zorlanmıyor, aptes alırken kadınların onu izlediklerini bilmenin gururuyla kasıldıka kasılıyor. Zaten onların fıkırdayılarından anlayacağını anlamıştı, gözlerini inceleyebilmeleri için bir an bulutlara doğru gülümseyerek baktı.

Fazila ile Rabia orada değildi; İshak, kadınların yüzüne bakmayarak üçünü de ayrı ayrı büyülemiştir, Fazila

orada olsaydı, bu üç kadın mutluluk içinde köpüremezdi, çünkü ikimiz de biliyoruz ki ey iyi bakışlı yazıcı, bu üç kadının güzelliklerini toplasan Fazila'nın dizlerinden yukarı çıkamaz.

Mutfağ'a neredeyse çığlık çığlığı döndüklerinde Aytuna, elini ağızına kapatarak, "Nasıl da güzel gözleri var gördün mü" diyor, ona neyse. Bu hareketiyle adama vurulduğunu söylemiş oluyor. Üç kadın suç ortaklığını ettiğinden beğenilerini birbirlerine rahatça söylüyorlar, cinsel arzularını gösteriyor ve hatta bunu olağan karşılıyorlar.

Şehriyar, Aytuna'ya baskın çıkmak için adamın gözlerinin güzel oluşundan uzun boyuna, ellerinin güzelliğinden parmaklarının zarifliğine, sakallarının parlaklığından omuzlarının yuvarlaklığına varıncaya kadar her şeyi ağızının suları akarak, *Onu asıl ben hak ettim*, demeye getirerek tanımlıyor.

Yaşını başını almış olan Elif'i görüyorsun, "Benden geçti" der gibi görünse de sitemkâr, İshak'la yaşıt olduğu bir dünyaya doğmayışının üzüntüsü gözlerinden okunuyor, ileri geri sallanıyor.

İshak, şeyhin evine gelişinin sabahında geceyi ve gündüzü böyle ayırdı. Kadınlar onu el üstünde tuttu. Görülmemiş bir yiğidin ev sahibi olmak onlara tanımlayamadıkları bir mutluluk verdi.

Şeyh Nizamüddin Efendi, pek az kişinin geldiği sabah namazında mutluluk içinde namaz kıldrırken akşamdan bu yana yaşadıklarını düşündü, önünde açılan ufkun büyülüğünden gözleri kamaştı. İkinci gün başlamıştı. Bu, benzer olan şeylerin bir araya geleceği gündü; nasıl ki Allah her şeyi yaratırken suları sulardan ayırip bakmış ve iyi olduğunu görmüştü, bugün benzer olanlar diğerlerinden ayrılacaktı. Ateşbaz Veli'nin sırrını bilmenin adımıydı bu: Altını eritip suyun özündeki akma yeteneğini madende

sınayan oyunlara dalacaklarını o anda bilmiyordu. Sonra insanlara bakacaklarını, onları kadın ve erkek olarak iki kısımda, melekleri ise aradaki cins olarak üçüncü kısımda göreceklerini de. Güneş erkekti, kadın ise ay. Meleklerle er seven erler yıldız cinsindendi.

Akşamüzeri çok kaynaştıklarını göstermek için civildayan İshak, Şeyh Nizam'ın omzuna yaslanarak, pencerenin aralığından görünen ve ilk akşamdan beliren yıldızları gösterdi. Nizam'ın akı başından gitti.

Şöyle dedi İshak:

“Güneş doğrudan Allah'ın bakışıdır. Dikkatle bakar ve düşünürsen kocaman bir göz olduğunu görürsün. Bundan ötürü, ona bakan Allah'a bakar. Gerçi Allah'a bilmek Allah'ı görmek anlamına gelmez, insan yalnızca Allah'ın gösterdiklerini görür.”

Nizamüddin Efendi her zaman büyük tepki duyduğu böylesi sözlere ilk kez sessiz kaldı. Başka zaman olsa, asasını İshak'ın sırtına indirirdi. Şimdi onun çıplak sırtına elini koyacağı gece yarısını düşlüyordu, “Bu imanı kırıkla uğratabilirim!” dedi.

İshak kaptırıp gitmişti, doğruldu:

“Kadınlar bu bahiste dışımızda kalır” diyerek gülümsemi, “sen ve ben söz konusu olduğunda yanı.”

Nizamüddin Efendi yüreği çarparak kızardı, hayran hayran İshak'a bakıyordu. İshak, “Aya gelince...” dedi, “ona doğrudan bakarsın fakat o hiçbir şeyi apaçık göstermez. O utanmadır, o kadındır; yalnızca doğurduklarıyla Allah'ı söyler.”

Şeyh, bu sözlerin içeriği şırsellikten etkilenmişti, şaşırıldı biraz. İshak'ın “sen ve ben” derken yüzünün aldığı biçimini düşünüyordu durmadan, eli ayağı birbirine karıştırdı.

“Sen ve ben neyiz İshak?”

İshak adamın göğsünü okşadı:
“Güneşin yüzü erkeğin yüzüdür.”
Dikkatle baktı ona İshak, sokuldu iyice.
“Sen güneşsin, ben de yıldız. Yıldızlar sürekli olarak
Allah'a şükreden, gözlerini kirpiştıra kirpiştıra o koca
adam için ağlayan ersevenlerdir.”

Şeyh Nizamüddin *Ne zaman bu civana ereceğim*, diyerek
heyecan içinde kıvrandı: “Boyle bir noktadan bakınca altının
sırri anlaşılıyor” dese de yıldızlar ve altın ilişkisini nasıl kur-
duğu belli değildi. İshak onu daha çok sevsin diye mi böyle
söylüyordu, yoksa bir şey anlamıştı da anlatamıyor muydu?

Bu konuşmaların arkasından neler olup bitmiştir an-
latmaya gerek yok. Sen de eski kulağı kesiklerden olduğun
için bilirsin ki, iki insanın kuytuda yaptığı şeyi ayan beyan
anlatmak zevki bozar, anlatıcıyı görgüsüz kılar. Horozun
ne yaptığı kümesin içinde kalsın ve biz üçüncü gün erken
vakte kadar süren o muhabbeti sözün kuyruğuna bağlayıp
uçuralım. Horoz ötsün artık ey miskin yazıcı, üçüncü gü-
nün öğle vaktine kadar da zaman geçip gitsin.

Üçüncü gün, şaşkınlıkla arkalarında bırakarak
bağlarda gezmeye gittiler bak, gördün mü? Şaşkınlıkla,
şeyhin üç karısından başlayarak şehrde dağılmak üzere yola
çıktı bile. O sabah namaz kıldırmaya gitmeyen Nizamüddin
hayret uyandırdı; birileri namaza imamlık etti, şeyhin
yerine namaz kıldırmak da az heyecanlı bir iş değildi hani.
Bu da duyuldu. Kara haber gibi değil ama sevinçli bir haber
gibi de değil. Yalnızca şeyhin karıları karardı biraz; erkek
güzeli olduğu için civildadıkları adamın erseven çıkışına
içerlemişlerdi. Homurdanarak dedikoduuya başladılar.
İshak artık onlar için tehlikeli bir rakipti, kadınlarda gözü
olmayan bütün kadınlar kadar.

Niğde'nin Fertek Bağları'nda üzüm yapraklarının ren-
giyle toprak rengi arasındaki sırları konuşurken Nizamüdd-

din'le İshak'ı görenler iki sevgiliyle değil de evrenin sırlarını aramaya çıkışmış iki bilginle karşılaşlıklarını düşünürdü. Çok ciddiydiler, dünyanın bütün sorularına yanıt arıyor gibiydiler. Oysa şeyhin yüreği tıp tıp atmakta, bilmediği bir korkuya endişe içinde kıvranaktaydı:

"Ya bu civan giderse? Ya ben onsuz kalırsam?"

"Yaşam belirsiz bir yerdir" diyen ve gelecek hakkında hiçbir ümit vermeyen İshak, şeyhi bilerek kaygıya sürüklüyordu: Vereceğini vermiş, göstereceğini göstermişti, bundan sonrası şeyhe kalyordu, arkasından ya koşardı ya da İshak yoluna bakardı.

Elbette bu sözleri açıkça söylememişi ama bedeninin dili öyleydi ve şeyh de bunu anlamayacak kadar saf dil söylemazdı.

Bu nedenle İshak, "Hiçbir bitki tohumundan yanlışlıkla başka bir şey çıkmaz" deyince şeyh eğlenceli bir hikâye dinliyormuş gibi kıkırdamaya başladı. Yani, "Benim için senin her sözün değerlidir" demektedi; onun anlattıklarını nasıl da içtenlikle dinlediğini ve ondan ne kadar etkilendığını bildirmek istiyordu. Oysa aşk "istemek" değildir, bilen bilir, "istediğini almak"tır. Böyle olmayacağına bile bile bir umut aşkın pençesinde kıvrır ve mutlu olmaya çabalar insan. Aşk mutsuzluktur.

İshak sesine iç gıcıklayan bir ton verdi, "Buğday ekenler" dedi, çok bilgiç görünüyordu, "buğday ektim iş bitti, gerisini Allah bilir, oradan yerelması mı çıkar, kayısı ağacı mı demez."

Şeyhin neye güleceğini anlaması için kıkırdadı İshak. Nizamüddin hemen karşılık verdi. Gülüsmeleri daha yeni yuvarlanmaya başlamışken İshak güneşini gösterdi, sanki bir dostu işaret ediyordu:

"Ayla güneş birleşince onun iki çocuğu olur: Gece ve gündüz."

Şeyhin akı hâlâ “nasıl dölleneceğini asla şaşırmanın, ne ektiysen onu veren” bitkilerde olduğundan şaşın şaşın baktı. Ay ve güneşin karşılaşmasına dayanan o yargı hoşuna gitmişti, “Evet?” dedi Nizamüddin Dârâ, İshak’ın sözlerini sürdürmesini bekledi.

“Oysa güneşle yıldızların birleşmesinden bir şey çıkmaz.”

Tuhaf bir akıl yürütmemeydi bu. Orada başka biri olsa “Neden öyle olsun ki” diyebilirdi fakat Şeyh Dârâ anlayacağı nedenlerle –ey mürekkep tazısı– hiç itiraz etmedi.

Badem gözlerine kendiliğinden sürme çeken o kirpikler görünsün diye İshak tatlı gülümşüyordu:

“Yıldızlar ve güneş aynı cinstendir, bu nedenle birleşmelerinden bir ürün doğmaz. Erkekle erkeğin birleşmesinden bir şey üremeyishi bundandır. Allah üremez, toprağa konulan buğday ürer.”

Şeyh çarpıldı. Şaşakaldı. Ürpererek elini tuttu genç adamın.

İshak boşta kalan elini şeyhin yüzünde gezdirdi:

“Allah bilinmek ister ve bütün yüzlerde, yani güneşte, yıldızlarda –fakat ayda değil– kendi olanı, bir'i görür.”

Şeyh Nizamüddin gözyaşı dökmeyi o anda çok istiyordu, bu gözyaşlarının İshak için beslediği aşıkın büyülüğünü göstereceğini düşünüyordu.

Ağlayamadı.

İshak parmağıyla havada bir çember çizdi, bütün varlıklarını işaret etmek istiyordu ama yine de ne dediği belirsiz kaldı:

“İşte bu Ene'l Hak'tır.”

İshak bu sözü söyleken bağda beklenmedik bir şey oldu: Mesud ve Nureddin dörtnala gelip bağ evinin önündे hışımla atlarından indiler. Sabah namazına gitmeyen seyh merak uyandırılmıştı, onu her yerde aramışlar ve ne-

den sonra Fertek Bağları'ndaki kır evine gitmiş olabileceğini düşünerek buraya gelmişlerdi.

Oğullar baktılar ki şeyhle konuğu bağlarda dolaşma dolaşma konuşmaktadır, ne diyeceklerini bilemediler. Şeyh de onları gördü, fakat gelmelerini istemiyordu. Şu anda İshak'la yaşadığı mutluluğun arasına hiç kimse girmemeliydi. Ne yapacaklarını bilemeden bakan, merakları yüzlerinden okunan oğullarına asasını kaldırarak "Gidin!" diye bağırdı.

Mesud babasının köpeği olduğu için bu emri hemen dinledi, yeniden atına bindi. Nureddin, "Emir Ziyneddin'e ne diyelim?" diyebilecek kadar gözüpekti, hem de hiçbir nezaket ve boyun eğis olmayan bir ses timisiyla.

İshak bir bakışta iki oğulun babasıyla ilişki biçimini kavradı. Nureddin'in babasından nefret ettiğini de.

O sırada şeyh boyun damarları gerilerek bağırıyordu: "Konuğum var, git bunu söyle!"

Nureddin mırıldanarak, "Emrin olur" dedi küfreder gibi, ağabeyi Mesud bunu duydu ve ilk kez Nureddin'le birlikte babasına kızdı.

İshak çelebice, "Şeyhim" dedi, "küçük oğlunuz pek ası."

Hayretle baktı Nizamüddin.

"Ben ona yapacağımı henüz yapmadım" diyerek hissila yürüdü, bir daldaki korukları kokladı, bir tanesini ağızına attı, ham meyveyi düşünceli düşünceli çığnerken dişi kamaştı, gözünün biri küçüldü.

Böyle bağlara kadar aranmak, kovalanmak hoşlarına gitmişti, bağ evinde seviştiler. İshak şeyhi mutluluktan böğüren bir deveye döndürmüştü, aklı fikri "orasına" takılıp kalmış ergenlere benzıyordu koca adam.

O yüzden bağ evinden çıkmadılar. Sırlarla dolu akşamın kel dağlara mor ve pembe arasında renkler vererek

solması hoşlarına gitmişti, havada asılı duran sessizlik büyüleyiciydi.

Sessizliği akşam alacasını sesleriyle çizerek uçuşan kırlangıçların yuvalarına çekilmelerinden sonra anladılar.

Mum yakıp oturdular. Şeyh Nizamüddin daha önce getiremediği ağıdını şimdi getirmişti, hıckırı hıckırı ağlıyordu. Bazları için aşk böyledir, ağlamazsa âşık olduğu anlaşılmaz sanarak zırıl zırıl ağlar.

“Sırrımı açıyorum” dedi İshak. Bakışları büyüleyici bir kivam edinmişti, sevişmeye doyamayan şeyhin içini gıcıcklayan bir sesle “Şın” dedi. Omzunu şeyhin omzuna bastırarak çakısını açtı, beyaz kireçle badana edilen duvara düzgün bir yazıyla Arap abecesinin s harfini çizdi, sonra da onun üstünde üç nokta koydu. Bu “ş” harfiydi, söylediğine göre bu harf “Şuttar” sözcüğünü temsil ediyordu, neşeydi. Rezil olmak için neşe. Kendi nefsini yok etmek için bayağıca neşe. Keçiinin mutlu rezilliği. Şehvet düşkününün azgın yoksunluğu.

“He” dedi. Arap abecesinin güzel he’sini çizdi İshak. “Heft, insanın yüzüdür; yüzümüzde yedi delik vardır.”

Bu harflerle yapılan oyunu ömrünce hiç işitmemiş olan şeyh boş boş bakıyordu İshak'a. Öbürü oynadığı oyuncunun tadını çıkarmıyor, gösterişli bir edayla sözlerini sürdürmeyordu:

“Lamelif” dedi, onu da duvara kazdı, ellerini havaya kaldırmış, kendi çevresinde dönen bir derviše benzeyen bu harfi sevgiyle süzdü: “Lal olmaktadır” dedi, “suskuyla gönülden bağlı olmayı gösterir. Ellerimizdir.”

“Mim” dedi İshak, “masivadır, Allah'a giden yoldur. Allah'tan başka her şeyle ilgisini kesmektir. Bu yokluğu hırka giyerek göstermek zorunludur.”

“Kef” dedi İshak, “küldür; bütündür. Dine tam olarak, sapasağlam ayak basmayı gösterir. Onun için bir ayağın etrafında dönmek gereklidir.”

“Nun” dedi İshak, “kendini bilmeyi gösterir. Kemere benzediği için nun’la açıklanır. *Nefs* sözcüğünün işaretetidir.”

Harflerle yapılan bu garip oyun etkisini gösterdi. Gel, biz de sokulup adamın omuzları üstünden bakalım. Gözlerimizi kısalım ki duvara kazılanlar iyice görünsün. Biraz karanlık. Şeyh Nizamüddin Dârâ’nın gözleri uzağı görmez, kamburlaşarak yaklaşır. Gözleri kısıktır. Mir mir ederek bakar, yan yana yazılmış harfler ona ansızın bir şey söyle bak: Nasıl da “gördüğüm doğru mu” der gibi şaşırıcı, fark ettin mi? Kendine neyin anlatıldığını irkilerek kavruyor şimdi: Şin, He, Lamelif, Mim, Kef ve Nun art arda yazılinca “Şah-ı Lâmekân” olarak okunur ey kaz tüyünün efen-disi, bunu çok iyi bilirsin sen, bak ne acayıp bir oyun bu, ne acayıp bir böbürlenme. “Şah-ı Lâmekân da ne?” dersen, “Benim!” diyecek herif. Biz eskiden beri “lâmekân” denince herhangi bir yere göre tanımlanmayan Allah’ı biliriz ya, adam onun da şahiyim diyor. Anla artık.

Durmadan yolculuk eden İshak böyle söyleyebilir de haklı mı olur? Bilirsin buna gönlüm razi olmaz benim. “Genç adam Allah’tan öte bir şey olduğunu açıkça söylemese de ima ediyor” diyebilirsin ama ne değişir, bunu ima etmek de yeterince korkunç değil mi? Herkesin düşünde peygamberleri, ermişleri, duvarların ötesini görenleri, çölde düslere dalıp denizlerde balık avlayıp gelenleri ve hatta melekleri gördüğü bir çağda yaşıyoruz, “Biriniz de kendinizi fakirlerle aynı sofrada görün de içimiz ferahlasın, hepiniz mi Allah’ın seçilmişlerisiniz” demem sana çok gelmesin, yorulma, bu sözlerimi aynısıyla yaz ey bezgin.

Şeyh Nizamüddin Dârâ’nın o andaki durumu tam olarak şuydu: İnsan düş görür de hani nereden biliyorsa, “bir şeyin öyle olduğunu” bilir ya, tam öyle; kişioglu uyansa her şey bambaşka görünecektir, saçmanın da saçması bir şeyi

doğru zannettiğini anlayacaktır ama sorun o anda uyudunu bilmemekten gelir. Şeyhin haline bir bakar misin? Nizamüddin Dârâ görünürde konuşuyor, alnını kaşıyor, koroğun tadına bakıyor ama gerçekte uyuşmuş ve büyülenmiş görünmüyor mu? Büyü denen şeye kim ne kadar inanır bilmem ama bana kalırsa birinin etkisinde kalmaktan daha derin bir büyü yoktur. İnsanlar ansızın aydınlanır, bir şeyi pat diye anlar ve anladıkları şeyin peşinden gitmeye karar verirler; bu anladıkları şey onlara doğru görünebilir, yanlış olmasının hiç önemi yoktur. Böyle bir durumda, o düşünce düzeninin tutarlı olması mahvolmak için yeterlidir.

Bağda kaldılar.

Üçüncü günün akşamında ay doğunca “İste Allah” diyerek göklere bakan İbrahim’i düşündüler. “İste Allah” diyerek güneşin selamlayan, sonra yıldızlara, sonra geceye, sonra gündüze bakıp “Bunların hep bir sonu var, oysa Allah’ın bir sonu olmása gerektir” diyen İbrahim’i. “Kendi başına Allah’ı bulan İbrahim aslında kendini bulmuştur” dedi İshak, çok önemsiz bir şey söyler gibi. “Salaman, adada tek başına büyürken...” dedikten sonra duraklıdı, parmağını göğsünün tam ortasına bastırarak çalımla, “her şeyin tam burada saklı olduğunu fark etmedi mi?”

Sürekli başını sallıyordu Şeyh Nizam. Can sıkıcı degnecek kadar onaylayan bir tavrı vardı. Her şeyi anladığı halde, anlamamış gördüğünden İshak sözlerine açıklık getirmek zorunda kaldı:

“Yani, insan Allah’ı söylemeden ve söz olmadan Allah bilinemiyor şeyhim.”

Şeyh o anda vecd içinde, sözünün itiraz olduğunu bile fark edemeden konuştu:

“Söz de ölüyor.”

Geceyi ağustosböceği sesleri kapladı birden; doğayı

dinlediler. İshak, şeyhin "Söz de ölüyor" diyerek lafi "Ene'l Hak demek de ölü" demeye getirdiğini anlayıp afalladı. Sözü beğendi ama baktı ki şeyh bu sözün arkasından yürümüyor, sustu. Farkına varmadan yenilgiye uğrattığı İshak'a körkütük bir aşkla sokulan Nizamüddin, bağıevinde kalmaya niyetliydi, burada daha rahat ettiğlerini düşündüyordu ama yiyecekten yana sıkıntıdaydılar.

"Gidelim!" dedi Şeyh.

Tozlu yollarda yürümeye başladılar. Ay kocamandı.

Tepelerden aşağı, ay ışığında gümüşlenerek, uzaklardan gelip yüzlerine çarpan köpek havlamalarını etrafa saçsa saç Niğde'ye doğru yürüdüler. Bir şey konuşacak olursun da söylemek içinden gelmez ya, yani benim böyle olur sık sık seni bilmem, öyleydiler.

İshak, Nureddin'in bakışını anımsayarak eve gitmek istemedi. Şeyhi hâlâ tam olarak pençesinde tuttuğuna inanmıyordu. Küçük oğul Nureddin'in yüzü derin öyküsü olan yüzlerdendi, ağabeyi Mesud'a hiç benzemiyordu. İshak ona sokulmanın, onun av alanında dolaşmanın tehlikeli olduğunu sezerek handa kalmak istedi. "Hana gideceğim" diyemezdi. Başka bir yol buldu:

"Şeyhim..." dedi, "küçük oğlunuz, haklı olarak, gururu incinmiş bir haldeydi. Haber bile vermedik insanlara. Siz bütün gün namaza gidemediniz. Emir Hazretleri merak etmiş, beyler derde düşmüş. Bunu anlıyorum. Kimsenin gözünde suçlu olmak istemem. Ben hana gideyim, böylesi daha iyi."

Şeyh Nizamüddin, korktuğu bütün sözleri bir çırپıda duymuştu işte. Civanın gözü yoldaydı! Ocağını ateşe verdikten sonra yola çıkacaktı demek? Var mıydı böyle çekip gitmek?

"Küçük oğlum da kimmiş?" dedi bağırrarak. Sesinin kızgın çıkması, pek çok şeyi havayı koklayarak anlayan İs-

hak için uzun bir öykü dinlemek kadar yararlı oldu. Sustu, konuşmadıkça şeyhin “döküleceğini” biliyordu.

“Benim ocağımı değil de Şeyh Mahmud'un ocağını seçen bir evlat, olsa ne olur olmasa ne olur! Halvete çekilen bir hâce namaz kıldırmak zorunda değil, bunu herkes bilir.”

“Şeyhim, kadılık makamı...” diyerek görevini anımsatı Ishak.

Elini sallayıp *Boş ver*, dedi Nizam; ay ışığında iyice gizemli bir durgunluğa bürünmüş olan çiplak dağları gösterdi:

“Ben oradayım artık.”

Tuhaf bir düşündür yolu. Bağda yürüyorsun ama dağı gösterip *Oradayım*, diyorsun. Ne demek istedigin anlaşılıyor yine de. Fakat niye? Bu anlaşılmıyor. O yüzden böyle saçma hareketlerin nedenini “aşk” diyerek açıklayıp geçiyoruz çoğu zaman. Fakat bana sorarsan yanlış kararlar daima yanlış kararlar alınarak desteklenirse doğru yolda gidildiği izlenimi uyandırır. Bu, Çilli Mesud'un yalan söylediğinin fark edilmesinden sonra daha büyük yalan söylemesine benzer. Şeyh Nizamüddin uyuyarak gezenlere benzemiş, öyle görünüyor.

“Bir yere gidemezsin, hadi doğru eve gidiyoruz.”

Ishak alıcı kuşun elindeki serçe gibi çırpinan Nizamüddin'e yan yan baktı.

“Kadınları görelim...” dedi, “bizi ancak onlar rahatlatır.”

Şeyh, “Ne demek istiyorsun?” dedi, gözleri pörtlek pörtlekti, kızındı. Çünkü Ishak'ın sesinde, “Kadınların koynunda yatmaya gidelim” demeye gelen bir tınlama vardı. Erkekçi bir tınlama. Bir an soluğu kesildi şeyhin. Onu kısındı, hem de kadınlardan.

“Bu da ne demek şimdi?” diyerek celallendi Nizamüddin.

İshak derin bir soluk aldı, inleye inleye nefesini saldı:
“Erkek kadının karnında uyur. Bunda derin bir hikmet
vardır.”

Şeyh bir an, “Biz ne kadar deli saçması şeyler konuşuyoruz!” dedi kendi kendine. Hızla düşündü; bütün bunları elli yıl boyunca reddeden birinin “yapalım” denir denmez yapması olanaksızdı.

Kaşlarını kaldırarak “Olmaz” dedi, başını iki yana salladı.

“Ben gitmem öyle bir yere.”

Sözü edilen yer, sen de bilirsin ki orası kuruyasıca, kadınların erkeklerle para karşılığında o işi tuttuğu ünlü hanımızdı. *Kara Hasan Hanı* derler, oraya gül goncası tazeler girer ve kısa sürede yaralı bereli, cüzamlı yahut sakat acuzelere dönerler. O kadınlarla bir şeyhin ne işi olabilirdi ki? Şeyhin kızgınlığı bundandı. Bir an aklından “Kara Hasan Hanı’na giden Şeyh Nizam” lafının şehirde dolaştığı geçti. Gülebilirdi buna, içi girdiklandı, kendini tuttu.

“Düşkün kadınlar, acuzeler, kader kurbanları diye uzaktan konuşmak güzel de” dedi İshak, “hiçbirimiz o kader kurbanlarını, acuzeleri veya aşufteleri gidip görmeyiz. Konuştuk mu yeterli olur sanızır. Adam asmaktan söz eden herkes adam asmanın, doğumu anlatan herkes doğurmanın ne olduğunu iliklerinde hissetse dünya başka türlü olurdu. Biz kerhaneyi yalnızca aşağılıyoruz şeyhim, onu bilmiyoruz.”

Bu sözler, şeyhin bütün duvarlarını çökertti, görüyor musun? Bu akına gelmemişi işte. Yalnızca Allah'a hesap verecek olanların, yaptığı iyiliği kendine saklayıp kötüüğünü halkın içinde göstererek kendini aşağılayanların bakışını büyük bir zihin sıçrayışıyla kavradı. İshak'a ne kadar farklı düşününebildiğini kanıtlamak istiyordu; üstelik onu çok sevdiği için kendini rezil etmeye hazır olduğunu gös-

termenin de tam sırasıydı. "Şu taraftan!" diyerek meydanlık bir yeri işaret etti. Kara Hasan Hanı'nın tarafını.

Uzaktan bir köpek uludu. Köpekler dünyanın derinliğini hissetiren çoklukla sağдан soldan gelen ulumalarla bu sese karşılık verdiler.

Her yer birden ıssızlaştı. Ayak sesleri olan ama gövdeleri olmayan iki kişiye benzeyerek yürüdüler.

Koca hanın kapısını gecenin bir vakti gümleştikleri zaman homurdana homurdana gelen Kara Hasan'ın sesini işitmek için biraz beklemeleri gerekti. Kara Hasan'ın homurdanması kapı açılır açılmaz kesildi; adam şaşkınlıktan küçük dilini yutmuşa benziyordu. Karşısında iki derviş vardı ve bunlardan biri Niğde kadısıydı. Şeyhliği bir yana, ak sakallı bir adamın "çırkef" diyerek tükürdüğü bir yerde hem de gecenin yarısında işi neydi? Hasan bir an kim bilir nelerin korkusuyla sağına soluna bakındı. Soru bile sormiyordu, dili öylesine tutulmuştu.

"Kardeşim, bizi içeri al..." dedi İshak, kibarca.

Gecenin yarısında kapının vurulması yosmaları da korkutmuştu. Bunlar arasında hanın kim bilir hangi odasında, hangi bayın döşekte uyuyakalan genç kadınlar yoktu. Biri dışında, erkeklerin beğenmeyip bıraktığı, çürüge çıkmaya aday, kart sesli, çırkin gülüşlü, erkekleşmiş kaknem kadınlar başlarına ne geldiğini merak ederek avluya çıktılar. Bu kadınlar gece yarısı baskınları sonucu çok acılar çektileri için endişeliydiler. Karşlarında iki derviş görünce asker görmüşten beter irkildiler. Kimileri kaçtı, kimileri korkuya büzüştü. Kaçamayanlar, uzun boylu erkek güzeli adamı şaşkınlıkla süzdü. Yaşlı şeyh duvarlara baktığı, utandığı halde onun hiç de utanacağı yoktu.

"Sen, sen, sen" dedi üç kadına.

Bunlardan biri yaşlıca, derisi buruşmaya yüz tutmuş kara kuru bir şeydi. "Kadındı" demek zor; gerçekten de ka-

dına benzer bir "şey"di o. İkincisi tombulca, kalçası büyük, omuzları dar bir kadındı. Bakışları boşluk dolu, alnında düşünce ışığı olmayan, hareketleri basit bir kadın. Üçüncüsü ise bakışlarıyla insanı aşka düşürecek bir afetti, insanın onun burada ne işi var diye soracağı tiptendi, Hasan'ın özel müşterileri için sakladığı bir ceylan.

Kadınlar buyrukla seçilince irkildiler, ne yapacaklarını bilemediler. Çünkü iki adam gelmiş, üç kadın istiyordu. Kara Hasan yalvaran bakışlarla, bir suç işledilerse affedilmeyi dileyerek bakıyor, kadınlar ise her zaman rahatça yapabildikleri işi hiç yapmamış gibi öylece duruyorlardı.

Zembilli İshak "Yürüyün!" dedi bu kez, kızarak. Kadınlar yürüdüler, bir odanın önünde beklediler.

"Girin!"

Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın yüreği yeniyetme bir delikanlıındaki kadar acemice çırpmıyor, hiçbir zaman gelmeyi denemediği ama hep düşlediği bu yeri görmenin şaşkınlığıyla her komutta o üç kadın kadar şaşırarak yeni yeni deneyimlere açılıyordu.

Kadınları odaya sokan Zembilli İshak önce Şeyh Nizamüddin'i selamladı, oturması için bir sekisi işaret etti. Şeyh oraya kurulunca kadınlar da, "Oturun!" dedi. Kadınlar çitir çitir sesler çıkarın hasır yatağın üstüne oturdular, yere bakıydı. Zembilli İshak şeyhin ayakları dibine çöktü ve üç kadının yaşlı olanını gösterdi:

"Allah bilinmek istediği böyle bir canının yüzünde belirdiyse onu aşağılamak kendini bilmezlik değil midir?"

Sonra en genç olanı gösterdi:

"Allah'ın yalnızca güzel olanda göründüğünü söylemek, onun yeryüzünde çok az şeyde var olduğunu söylemekle birdir. Güzellik çok sık görülmez, çirkin sayılan şeyler daha yaygındır. Fakat çirkin nedir? İnsana sorarsan

kurbanı, fare, köpek, maymun çirkindir. Ama kurbanaya, fareye, köpeğe bir sor bakalım ne diyecek! Aksini düşün-dükleri için sevgiyle yan yana gelir, ürerler. Demek ki çirkin denen şey tanımlanamaz. *Çirkin yoktur, çirkin bakış vardır yalnızca.*"

İshak yürüyüp kadına benzeyen o çirkin varlığın ayak-larına kapandı. Kadın bu davranıştan öyle ürküttü ki çığlık attı. Diğer kadınlar da dehşet içinde ona bakıyordı.

Genç adam şeyhe dönerek, "En güzel bana sarılsa istemem" dedi. "En çirkiniyle sınarım kendimi. Bu yaptığım güzeldir çünkü, güzel orada görüürüm."

Şeyh Nizamüddin Dârâ o anda, "İshak çirkini ve güze-li birbirinden ayıramasan bu sözler çok haklı olurdu" diye-bilseydi her şey tümden değişirdi. Ishak güzel ve çirkini birbirinden ayırt edebiliyor ama bunları birbirinden ayırmadığını söyleyerek çelişkiye düşüyordu. Şeyh ya bunu aklına getiremeyecek kadar utanmıştı durumdan ya da bunu akıl edemeyecek kadar aşka düşmüştü. Ama şu da olabilir: Bir kez yanlış karar aldin mı bunu sürekli olarak yanlış kararlar alarak katlanılır hale getirirsin. Şeyh Niza-müddin bu kurala bilmeden uyuyor ve yarın bu şehirde konuşulacak olanları düşünüyordu. Şeyhin aklında melamete uymak yoktu; onun istediği şey, sevgiliyle tatlı sözler eşliğinde sevişmekte. Sevilmenin hazzıyla kıvrananlar bi-lir ki insana öyle hallerde bir aqlaklıktır. Bunu, "Sevgili onu ne kadar sevdigimi anlasın" diye kıskırtır insan, gös-tere göstere ağlar. Şeyh Nizam "çelişkidesin" diyecek yer-de dalkavukça ağlamaya başladı, hatta melamete uydugu-nu göstermek için, o kadınların huzurunda genç dervişin ayaklarına kapandı. Şehirdeki bütün insanlar bu iki yüzlü davranışını neden bu kadar kısa zamanda işitti, neden herkes onu aşktan kör olmuş sandı ve göbeği çatlamış testiye dön-dü, olayı buradan anlamak gereklidir.

Bundan sonraki günlerde şehir öyle bir çalkalandı ki Emir Ziyneddin ve birkaç şehir onde geleni bir araya geldiler: *Ne oluyor*, dediler. Şeyh Mahmud'a haber salındı, "Şeyh Camii imamsızdır, gel de kadılık ve şeyhlik makamına otur" dediler.

Bunu sonra anlatırım, şimdi biz bu ikilinin baş başa nasıl zaman geçirdiğini anlatmayı sürdürelim.

Dördüncü gün için şunu yazabilirsın: Sonuncu büyük darbe. Zembilli İshak'ın handaki başarısıyla gururlanıp zevkten dört köşe olduğu günün sabahı. İshak, şeyhle birlikte çoktan eve dönmüş. Güzel bir gece geçmiş, yemekler yenmiş. Sevgililer sabaha kadar sevişmiş.

İşte o sabah, İshak selamlık kapısını aralayıp testiyi kapiya bırakın Fazila'yı gördü. Görüldüğünü bilen genç kadın, doğrulup gülümşedi, kapıyı örtmek için uzandı. O anda İshak'ın belinin ortasında çit diye bir şey kırıldı. Fazila su birikintisinde kendi güzelliğini arayan Nergiz'e benziyordu. Rüzgârla ürperen suyun üzerindeki bir güzellikti bu.

İshak, Fazila'yı böyle tanıdı. Uykudan uyanmak gibi. "Bize şarap getir!" diyerek doğruldu, adeta fırladı yatlığı sedirden.

Kadın öylece kalakaldı. İshak'ın "biz" demesi saçmayıp, çünkü yalnızdı. Günlerdir şeyhin yanından çıkmayan ama uyurken hep yalnızlığı seçen bu adamın "biz" deyişinin anlamını o an kavrayamayan Fazila, utanarak kapıyı çekti. İshak kendinden, Kur'an'ın Allah ağızından sesleniş biçimini kullanarak "biz" diyerek söz ediyordu, genç kadın bunu nereden bileycekti.

Şarap getirmek Fazila'nın yapabileceği bir şey değildi. Şeyh şarap içmezdi, oğulları da. Bu evde şarap içebilecek kimse yoktu. Bir kişi Hıristiyansa ya da melamettense şarap içerdı; Sünniler için bu kesin olarak yasaktı. Ne var ki

Müslümanlığı kabul etse de yüreği Hıristiyan kalan Fazıla bu emirden derinden etkilendi; koşa koşa gidip bir testi şarap getirmek istedî. Bir an çocukluğunun dünyasına çağrıldığını sandı, babası göğsünün tam üstüne çarpmıştı.

“Yazmaktan yoruldum” dedim. “Bana anlattıklarını yazmaktan ve onları sıraya koyup temize çekmekten canım çıktı. Bir de beğenmiyorsun üstelik. Her şeyi senin gibi akımda tutamam ki! Benim böyle büyük bir kafam yok. En iyisi otur sen yaz. Nasıl anlatıyorsan, öyle yazacaksın. İnan ki bu daha kolay.”

Çilli Mesud alnını kaçırdı.

“Nerede görülmüş anlatan kişinin yazabildiği? Akı kırışır insanın.”

Oysa şeyhin büyük oğlu kendini ve beni anlatırken ağzından çıkanları işitse çok karmaşık şeyler yaptığı halde kafasının karışmadığını görebildirdi. “Ben” yerine, “Mesud”, “sen” yerine “Mihri” demesi ve ikimizi başka insanların karıştırmamış gibi anlatması ne karmaşık ve ne keder verici bir şeydi öyle! Söziünü sakınmadan kendi çirkinliğiyle, yetersizliğiyle alay ettiği anlarda içim ciz ederek onu izliyor, Mesud'un derinliğine hayret ediyordum. Onun sözlerini temize çekerken hep bunu nasıl başardığını anlamaya çalıştım. Sonunda bir şey buldum: Bunu denemek için “Mihri” dedim kendime, “söyleneni yazarsan, anlatıcının gölgesi olursun. Söyleneni yazma, söyle ve yaz. Okuyan, senin söziünü kendi üstüne alsın.”

İlk kez kendime dışarıdan bir söz söylemiştim. Şaşırdım. İnsan öğrenerek söylemiyor, söyleken öğreniyor. “Söyle ve yaz” dedikten sonra gözüümün önü ışdı; o sırada hiçbir kutsal kitabın “ben” diyerek konuşmadığı akımdan geçiyordu.

Bunu anladı ve Mihri, anlatılanı değil, kendi sözünü yazmaya başladı. Gizlice. Sözü keşfetmek için. Her şeyi rathatça anlatabilirdi şimdi, cennetteki meleği bile. Öylesine güçlü buldu kendini. Serin gölgeler avluyu doldurmakla kalmıyor, tenine işliyordu. Kuş sesleriavluda değildi, kafasının içi bir kubbe gibi yuvarlaktı da orada ötüşüp duruyorlardı. Kuş seslerini ve kafasının içini böyle yazdığını halden onların başka türlü anlaşılmadığını gördü, sevincinden oturduğu yere sıgamadı. Aklından Zembilli Ishak geçti. Tennuresinin eteklerini savura savura acele içinde giyinen Ishak.

Mihri, tiyyü siyah çini mürekkebine batırıldı. Kafasının içinde dolaştırdığı Ishak'ı sema ayininde gördü. Başında uzun destar vardı, döndükçe savrulan destegülüün altına uzun bir paçalı don giymişti. Ayaklarındaki keçe dolamlar dişleri kamaştıran bir sesle yere sürtünmedeydi. Ishak kudüm ve ney seslerini dinleyerek Hak için dönmedeydi. Bir ayağını imana sıkıca basmıştı, öbür ayağından yıldızlar dökülerek tek olanın etrafında daire çizmedeydi. Mihri hızlandırdı Ishak'ı. Zembilli derviş yavaş yavaş kendinden geçti, başı ensesine kaykıldı. Ishak hiçbir sema ayininde olmayacak kadar hızlı dönmeye başladı ve sonra birden boşlukta yükseldi,逆行 döne döne göge gitti. Mihri hih deyince olacakmış gibi aniden başını salladı, attı onu kafasından.

“Mesud bile Fazila'yı suçladı...”

Bunları yazıp duraksadı Mihri, o iç burkan zamanları düşünerek pencereden dışarı baktı.

KARGAŞA

I

Mesud bile Fazila'yı suçladı; ona neydi de koşarak gitmiş İshak'a şarap getirmiştir?

Bu sözlerde bir gönül kırıklığı seziyor Mihri. Çok sevenin hemen kırılan gönlü suçlayıcıdır. Mesud şimdi "çok seven" değil de "anlatıcı" olarak burada bulunsayıdı genç kızı suçlamak bir yana "başka ne yapabilirdi" diyerek onu savunurdu. "Şeyhin çirkin oğluna bak正在看 musun?" derdi. "İyi bak yüzüne. Fazila'yı suçluyor ama neden suçladığını bile bilmiyor."

Mihri'nin yanında parmağını uzatarak "bak" diyeceği kimse yok. Olmayan birine, "İşte şu hayali görüyor musun, iyice bak yakına gel" diyemez. Onun için, Mihri yonttuğu tahtalarla konuşan ağaç ustaları gibi kaş göz oynatarak kendisine konuşuyor: "Söyle bakalım Mihri..." diyor, o sırada güllererek mum ışığına bakıyor ve mumun gözünde izi kalıyor, "demek Fazila'yı suçlamıyorsun?!"

Mihri olayları anlatmanın yolunu böyle bulmuştur işte. Olmayan birini gözünün önüne getirmekte ve ona hiçbir zaman yanıtını alamayacağı sorular sormaktadır.

Mesud'a soru sorsa neye yarar, Mesud her yerde olan Allah'ı nasıl görmüyorsak, Mihri'yi de öyle görmüyör; bu nedenle Mihri onun soruyu işitmeyip mel mel bakarak iki-

nışıyla eğleniyor. Mesud heladadır, dizleri ağrımıştir ve bir an önce kalkmak istemektedir. Mihri istediği zaman istediği kişiyi dilediği yerde göreceğini bilmenin, istediği sesi duyup istemediği kokuyu almayacağından emin olmanın güveniyile celebice gülümsüyor. Parmağında oynatıyor Mesud'u; üstelik ne söylerse söylesin onun duymaması hoşuna gidiyor.

Allah'ın, kendisini de böyle helada, yolda, avluda izleyip çırpındığını, yanlışlarını söyleyip işittiremediğini düşünüyor ve "Sen nereden bileceksin be adam!" diyor Mesud'a. "Badem gözlerde meftun, öyle sırm gibi vücutu olan bir erkek tarafından beğenilmek için bir zamanlar düşler kurmuş olan Fazila'yı suçlamada acele etme, kimse-nin içini Allah'tan başkası bilemez."

Mihri anlatıcının Allah kadar güçlü olduğunu kavradığı için, Fazila'nın içinde olup biteni görüyor, "Şüphe yok ki" diyor, çoğul bir dille konuşşarak, "Fazila'nın ruhunu görürüz, Fazila suçsuzdur. İçinizden biri onu suçladığında kendi içine baksın. Onu taşlamaya hazır olanlar, hem birini tutkuyla sevmiş hem de başka birini bir an akıldan geçirmemiş olamazlar. Ömürleri bu kadar saflik doluyaşa günahsızdırlar; ilk taşı onlar atsın."

Bir kirpik hareketiyle Şeyh Nizamüddin Dârâ'yı önüne getiriyor Mihri. Gözünün önünde dağlar, dağlardan aşan yollar, yolların önünden geçtiği evler, evlerdeki odalar ve merdivenler var. Mihri onları gözünün önüne getirdiğinde, o anlattığı yere gitmiş oluyor.

Şeyh Nizamüddin'i görüyor şimdi. Nizam, sevgilisi İshak'ın ışığıyla gözleri kamaşmış oturuyor, onu düşünüp dizeler yazmaya çalışıyor. Mihri ona bir an bakıyor, bir zamanlar tutkuyla bağlandığı bu adamı sevmediğini anlıyor artık.

"Bana adıma uydugu için *mihi mihi* diyerek *agucuk gügücük* diller döktüğün zamanlardaki kadar coşkulu değil-

sin Nizam. Seni yıpranmış görüyorum. Gitmiş bir akrebi kuyruğundan tutmuşsun, buna da aşk demişsin. Bu kadar yaş farkıyla aşk olur mu? Böyle bir durumda iki kişiden biri yalnızca cinsel ilişki kuruyordur. Sen yanmışsun."

Nizam bir şeyden habersiz yazmaya çalışırken Mihri'nin şu sözlerini de işitmıyor:

"Seninle birlikte yakacakların da sıraya girmiș."

Mihri bu anlatım biçimini çok seviyor. Karşılaşınca ne diyeceğini şaşırduğu kişilere şimdi aklına geleni söylüyor, onlardan öcünü alıyor. Mihri ne anlatıyorsa anımsayarak anlatıyor elbet, Mesud gibi elini kolunu sallaya sallaya –yazmayı bırak, anlamaya bile zor yetişeceğini biçimde–, esinle konuşur gibi anlatmıyor. Öyle yaparsa zaten yazamaz. Mihri eline kâğıdı kalemi almış pusuya da yatmış değildir, olaylar yaşanırken "şu oluyor bu oluyor" diyerek yazmıyor.

Mihri öncelikle anlatıcının günlük yaşamındaki sesiyle yazındaki sesinin farklı çıktığını kavradı, davranışlarının kesinlik kazandığını gördü, yazıcı dilinin insan dilinden güçlü olduğunu sezdi. Okuyucu, anlatıcının ne halde olduğunu aklına bile getirmiyordu; o yalnızca okuduğu şeye bakıyordu. Mihri bunu anlar anlamaz işi o kadar ileri götürdü ki, yazdığı kâğıttan okuyucunun yüzüne baktığını bile düşünür oldu. O anda okuyucu durup kâğıda dikkatle baksa Mihri'nin yüzünü görebilirdi, Mihri kendi yüzünü kâğıda doğrudan doğruya –ama yazmadan– yerleştirdiğine inanıyordu. Bu bir bakıma doğruydu, yazdıklarını okurken Mihri bile kendisinin orada bir yererde dolaştığıni anlayabiliyordu.

Mihri zaten *Ben bu işi daha değişik yaparım*, demese Mesud'un yarımbıraktığı işi tamamlamaya kalkışmazdı. Mesud'dan farklı düşündüğü anlaşılmış olmalıdır. Mihri'ye göre anlatıcı duygularını denetleyemiyorsa ya susup iflah olmayı beklemek ya da yazmayı bırakmak zorunda-

dir. Şeyh Nizamüddin'le İshak'ı anlatırken Mihri gördü ki Mesud'un kaşı gözü titremekte, İshak'a karşı duyduğu nefret sesini boğuklaştırmaktadır. Mesud, Şeyh Nizam'la İshak'ın halvet edişinin dördüncü gününe kadar olanları anlatabildi. Sonra hastalandı, geriye anlatılması gereken üç gün kalmıştı ama Mesud ateşler içinde yanıyordu, sayıklarken babası hakkında konuşmaktan nefret ettiğini söyleyerek inliyordu.

Mesud böylece yazdırma işinden uzaklaştı.

Ne zaman bir şeyle yazdırılacak olsa hastalanması zaten onun yola devam edemeyeceğini açıkça ortaya koymuştu.

Doğrusu bu durum Mihri'nin işine geldi. Çünkü Mesud'un tarzı Mihri'nin kabul edemeyeceği bir yargılaryılığa dönüşmüştü. Mesud kinini saklayamıyor, sevgisini denetleyemiyordu.

Oysa anlatıcının anıları yoktur, olaylar başladığında anlatıcının geçmişi ölmüş ve anlatılanlar yeni bir şey haline gelmiştir. Anlatıcının yaşamı bu yeni şeye esin veren belirsiz olaylardır. Eğer ki anlatıcı görünürse onu da bilemeyeceği yükseklerden izlemek gerekir. Mihri bu konudaki ilk dersi Mesud'dan almıştır. Onun kendini anlatmactaki soğukkanlılığı övgüye değer bir yüksek ruhun ürünüydü.

Mesud artık bundan sonra konuşmayacağına göre Mihri, Fazila'yı hiçbir hayranlık içermeyen dümdüz bir sesle anlatabilir.

Fazila'nın yanakları düz ve çenesi köşeli; güldü mü gözlerinde kendiliğinden bir sürme belirir. Bu kadının gülüşü ona bakan kişide gülümseme duygusu uyandırır. Sesi yumuşak. Özenilesi. Bu sesin fisıldayışi benzersiz. Gülmesi ve konuşması da. Onu görenin yanılması kaçınılmaz. Özellikle gülüşünün anlamını bulmak zor; er kişi önce bu yüzdeki gülüşü düşünecek ve aklı şaşlığı için "Beni sevi-

yor" diyecektir. Konuşmasını, gözlerini, dişlerini, neyini aklına getirirse o yüzdeki her bir şeyin aşk çağrılığını sanacaktır. Oysa Fazila bunun farkında bile değildir, öyle gülümsemekle yanlış yaptığıının da. Zaten büyük acılar farkına varılmamış yanlışlardan gelir.

Bilen bilsin ve duyan duysun ki, Fazila Nureddin'den başka kişide aşkı bilmedi; onun başkalarında gördüğü şey Nureddin'le aynı cinsten olduğunu anlamanın şaşkınlığıydı; "Nureddin gibi" baktıklarını anlamanın, "Nureddin gibi" kızardıklarını bilmenin şaşkınlığı.

Genç kadının gövdesi erkeğin bakışları önünde azgın bir ırmağa düşen şaşkınlık kütükler gibi çalkalanır. Genç kadın, fark edilmeyişin acısını da, fark edilişin heyecanını da kolayca taşıyamaz. Görülmek, yaşı küçük kadınlar için elinayağın birbirine karışması anlamına gelir; çünkü erkeklerin görülmesi yasak edilenlerin peşinde olduğunu bilir.

Erkek önüne yatan erkeklerin bedeni kadar tılsım dolu dehlizleri olan kadın bedeninde her seferinde yeni bir anlam keşfedilebilir; oysa er kişinin bedeninde yeni görünen her şey eskinin yinelenmesinden ibarettir. Bunu anlamak için âşık kadınlara ve erseven civanlara bakmak yeter: Onlar aşka tutuldu mu iflah olmazlar, aşka çare yoksa sürünerler. Oysa aşka tutulan erkek önce sevdığının iflahını keser, sonra kendisinin.

İshak, ersevenliği söndükçe eskiye döndü; içindeki takıntılı ve hastalıklı âşık görünür oldu. Ersevenlik halinde neşeli ve delişmen bir kişi olan İshak, ruhundaki erkek uyandıkça dalgın, öfkeli ve takıntılı bir iblise dönüştü.

Fazila bir sabah kahvaltı getirirken gülümsedi ve kızgınlığı ayı ininden çıktı. Nasıl ki Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın İshak'a tutulacağı hesapta yoktuysa İshak'ın da Fazila'ya tutulacağı hesapta yoktu. Hesapta olan tek şey onun bu evden gidecek oluşuydu ve İshak bunu nasıl ve ne zaman

yapacağını düşünmekteydi. Fazila işte öyle bir anda ona görünmek talihsizliğine düştü.

Bir şehrın kadısını kerhaneye götürürsen, evinde şarap içersen ve üstüne üstlük onunla yattığını herkes duyarsa şehrın karışacağına anlaman zor değildir. İshak bunu çoktan anlamış, suçlanacağının ve cezaya uğratılacağını da sezmişti. Fazila'yı görmese hemen giderdi; gördü ve gidemedi. Gidemedikçe de şeyhe ve oğlu Mesud'a altın işleme, çiçek bezeme, altınla ilgili tasarımlar yapma sırlarından söz etti.

Şeyh Nizamüddin, "Bir hazinesin sen!" diye bağırırken, İshak asıl hazinenin bu evde yaşayan gencecik bir kadın olduğunu düşünmekteydi.

Bunlar yedinci günün sabahına kadar sürdü ve İshak o gün dinlenmeye karar verdi.

Zembilli'nin gövdesindeki ersevenlik gizlenmişti. İshak artık kırıtmıyordu, bakışlarında kadın arzulayan bir saldırganlık vardı. Şeyh Nizamüddin'in sevişme arzusunu geri çevirmesine de gerek kalmamıştı çünkü şeyh de İshak'taki değişimi görmüş ve ona sokulamaz olmuştı.

İshak'ın kasları gerildi, pazuları güçlendi, şişti. Erkek bedenine bir tazelik geldi, badem gözlerine delişmen ışıklar yerleşti. Utangaç, içine biriktiren bakışları yok oldu, artık çatık kaşlı, kararlı, arayan ve isteyen bir kişi olarak bakiyordu. Zembilli İshak, Fazila'ya hiçbir kadına tutulmadığı kadar tutulmuştu. Kerhanedeki gibi "Güzel ve çirkini ayırmam" diyerek melamet oyunu oynamıyordu artık; o güzel görümüştü, dünyadaki bütün kadınlar bir yana, o bir yana ayrılmıştı.

Kibir, tasını tarağını toplayıp gelmiş, bencillik ve nobranlığı da yanına arkadaş olarak almıştı.

İshak o sabah uyanır uyanmaz "Şarap getir!" dediği zaman asıl istediği şey şarap içmek değil, Şeyh Dârâ'nın son kalesini yıkmaktı. Günah olan her şeyin aslında halk için günah olduğunu ona gösterecek, ermişlerin, bilmişle-

rin ve yücelmişlerin böyle biçimsel kurallara aldırmayacağını kanıtlayacaktı. Bundan emindi, çünkü İshak'ta hadisleri büyük bir kıvraklıkla birbirine bağlama yetisi vardı; bunu hiç zorlanmadan, doğasından gelen bir ataklıklı yapıyor ve inanmaya hazır her yüreği kökten sarsabiliyordu.

Ne var ki, "Şarap getir!" diyerek bağırdığı kişi, cennete insanın karşısına geleceği söylenen hurilerden biriydi, şarap ırmağı işte şurada akmakta, Allah bütün yasakları kaldırılmış İshak için zevki ve mutluluğu "helal kılmakta" idi. Her şey İshak içindi, böyle bir güzellik onun için yaratılmıştı.

Oysa Fazila o sırada başka bir şeyle sarsılmaktaydı: Babasının bakışlarını bulduğu bu adam, çok eski bir yerden çırpıp gelmişে benziyordu. Yitik bir geçmişte kalan öz babasının çağrımları genç kızı allak bullak etmişti. Ona bir daha bilmek, onunla bir daha konuşmak istiyordu. Bu nedenle İshak'ın istediği şeyin yersizliği Fazila'yı etkilemedi. Tam o anda sanki bir yerlerden annesi ve babası fırlayacak ve onu kucaklayacaklardı. Hava da o iki sevgilinin buraya geldiği esini vardi. İçi büyük bir umutla ve sevinçle dolan Fazila kilerde şarap aradı, yokluğunu bile bile aradı. Aklı, anasıyla babasının o düşünmeye doyulmaz çağrımlarındaydı.

Akı başına geldi birden. Hemen Ortodoks Kilisesi paşazı Panteleimon'un evine koştı, "şeyhin evinde olan bittenler" dedikodusuna bir yenisini ekleyeceğinden habersiz, bir testi şarap istedi. "Şeyhin konağına şarap gittiği" bilgisi öyle bir hızla yayıldı ki Zembilli İshak daha şarabı yarılamadan o evde şarap içildiğini bütün Niğde öğrendi. Şehrin kadısını kerhaneye götüren bu adamın yarattığı öfke katmerlenmişti, birileri onu pataklamaya hazırlandı, birileri kılıçlarını biledi.

İshak ise Şeyh Dârâ'yı çoktan boş vermişti; sarhoşluğun umursamazlık yüklü evrenine dalmıştı. Fazila'yı çal-

ğırdı yeniden; beğenileceğinden ve kız gelir gelmez şu döşekte ona ereceğinden çok emindi. Fazila'nın yerine ocaktan dönen şeyh girdi kapıdan; İshak'ın bu halini görünce şaşırıldı, "Aşk olsun" dedi, "hani bugün altına uçan kuşun biçimini nasıl vereceğimizi konuşacaktık? Kanatları oynayan bir kuş..."

"Veririz" dedi İshak. "Fakat önce şarap içmelisin."

Şeyh Nizamüddin Dârâ yalnızken aklı başına gelen adamlara benzıyordu; "Sen" diyerek konuşur olmasına, sarhoşluğuna, kötü bakışlarına kızgındı. Onu başından savacaktı artık, yalnızca İshak'ın sanatıyla ilgili bütün sırları öğrenmeyi bekliyordu, o kadar. "Bu hazinedir" diyordu, "ama sevgi daha büyük bir hazinedir. Sevginin olduğu yerde akıl dolu hazine yoksa, sevgili bana böyle gelmiyor sa gitsin. Ne yapayım."

Yalnızken aklı başına gelse ne olacak, onu görünce içinde yakarıcı bir ses peyda oluyordu, bunu önleyebilmesinin yolu yoktu. Yerli yersiz ağlamak istiyor, adamın yüzünü okşuyor, onu kaybetmekten korktukça daha çok kederleniyordu.

İshak, "Şarap içmelisin" dedi yeniden.

Şeyh içmesine iederlandi ama bununla altın işlemek arasındaki ilişkiyi kuramadığından İshak'ı şüpheyle süzdü. Aşk gideni görür; şeyh birden İshak'ın yuvalan ucmaya hazırlandığını anladı. Bunu nasıl anladığını bilemiyordu ama Mihri şunu söylese belki açıklayıcı olur: Bütün âşikların üçüncü gözü vardır, her âşık bununla söylenmeyeni işitir, bakılmayanı görür. Böyle bir sezgi yalnızca âşıkları sarıp sarmalar ve hiç de konuşmaya gerek kalmadan birçok şeyi şıp diye açıklar.

"Gidiyorsun sen" dedi birden.

Şeyhin kafası mum ışığının önüne geçince koca gölge duvarı kapladı. İshak'ın dili iyice peltekleşmişti, bu sözü

ışitti ama şaşma yetisini yitirdiği için çarpık çarpık güldü, "Gidiyorum, evet" dedi. Sonra ses çıkarmadan yalnızca cigerinden yükselen hisarıyla güldü. Dişleri açıktaydı. Eğlenceli değildi gülüşü; tehlikeliydi.

Şeyh bu itirafa şaşırmıştı, sezerken ona acı vermeyen şey şimdî acityordu.

"Ama neden?"

İshak birden kıymete bindi. Şeyh Nizamüddin onun giysisinin çok acı verici olacağını iliklerinde hissederek atıldı:

"Gitme dost. Beni sensiz koyma. Sen benim ışığımsın. Olmaz. Gitme."

Bu sözler Ishak'a boş göründü. Dili yayılısa da, sözleri çekip sündürse de sarhoş değildi, haline bakarsan gittiği için kederlendigiğini sanırdın.

"Ne yapayım gitmeyeyim de ha?" dedi.

Yine güldü.

Bu sözler ve bu gülüş derin acı çekenlere özgüydü. Şeyhin gözleri doldu:

"Gitme, izin vermem buna."

Kafasındaki tilkiler dört dönen Ishak yine güldü ve baygıın baygıın gülümsemi:

"Bu dünyayı başımıza yıkarlar dost. Şehir üstümüze üşüşür. Ben gidici olduğumu biliyorum."

Fazila'nın önüne çıkmış olmasına ilk kez içlendi. Böyle bir kadını bırakıp gideceğini düşünerek derin bir yerlerden gelen acıyi hissetti. İçinde şarap kalmamış olan testiyi Nizamüddin'e uzattı. Amacı onu denemekti.

"İç, dost. O bizi kovalamaya gelecek olanların anlayamayacağı derin sırrı iç."

Yüzünü ekşitti Şeyh. Her şey tamamdı da, bu şarap sınavı içini kaldırmıştı.

"İçmesem?"

Ishak bu sözü fırsat bilerek bağırdı birden:

“Fazila!”

Şeyh şaşırdı. Fazila’yi neden çağrııyordu ki bu adam? Bu konağın Mihri’si dururken, iki hizmetkâr ve bir seyis varken hizmetçi gibi adı seslenilen kişi Fazila olamazdı.

Şeyh, “Ne oluyor?” dedi celallenerek.

“Görsün bizi!” dedi İshak. “Sevenle sevilen yan yanayken birbirine ne kadar benzemezmiş görsün. Biri içmediği halde sarhoşluk ederken öbürünün tutkulu yüreğine tanık olsun. Gelsin ve desin ki bize: *Ey İshak neden hâlâ buradasın? Şehir üstüne yürümek üzere, her gün konağın önünde bırlileri bağırlıyor, bütün bunlara sebep sensin. Git hadi. Git!* Ben de ona diyeyim ki: *Aşkından kaldım a dilber, gördüğün gibi gidemiyorum. Bak babana, dostun uzattığı cennet içkisine hayır diyor. Oldu mu şimdi? Âşikların olduğu yer cennet değilse neresidir? Orada da şarap içmezsek ne yapacağız?* İşte bunları işitsin Fazila.”

Böyle ustaca ve şeytanca iki anlamlı konuşabilen İshak, her şeyi kendisi için söylemiş sanarak ağlayan seyhi süzdü.

“Beni buradan kovarlar şeyhim. Beni kimse burada tutamaz. Fazila hariç.”

Nizamüddin bir an Fazila’yı kıskanan bir gerginlikle dikildi.

“O ne demek?”

İshak bunu tam açıklayacakken Nureddin hisimla içeri girdi. Üstünde hep kanlı olan önlüğü vardı, bağırsak, idrar, yağ ve kan karışımı bir kokuya geldi, tehdit dolu bakışlarını İshak'a ditti. Böyle bir davranış, babasının içine düşküngünü aşağılanmaya katlanamayan, her gün seyhine, “Bu alçağı gebertmek gerek!” diyerek yalvaran Nureddin'den beklenmeliydi. En azından İshak'lababası anlaştığı sürece aralarına pek girmemişti ama bugün Fazila da işin içine çekilince Nureddin dayanamadı.

İshak "Fazıla!" diyerek bağırdığında mutfakta üç kadın bıçağı kapıp kapıya yürüyen Nureddin'i güçlükle zapt ettiler.

"Olmaz!" dediler. "Dur, yapma."

İshak'ın gelişinden sonra en çok kadınların şeyhi kışkanmaları gerekiirdi; oysa durum öyle değildi, üç kadın da Ishak'ın bakışlarındaki erkekliği görmüşlerdi, bunu çok beğeniyorlardı. Zaten kocalarından hiçbir umutları yoktu, onun rezil olmasına içtenlikle sevindiler.

Elbette Fazıla'nın Ishak'ta bir şey bulduğunun farkındaydılar; bile bile kötü anlama yordular, Fazıla'yı suçladılar. Oysa genç kızın Ishak'ta ne gördüğünü her yetişkin anlayabilir, hele hele böyle bir şey hiçbir kadının gözünden kaçmaz. Erkeği hemen avuçlarının içine almak istemek, daha başlarken sonu görmek kadınlık mesleğinde yol almışlara özgüdür.

Nureddin'i öfkeyle içeri girmiş görünce Şeyh Nizamüddin Dârâ bağırdı:

"Çık dışarı! Fazıla gelsin!"

Nureddin babasına bakmadı bile. Babasının kadın yeri koyup arkasına geçtiğini düşündüğü *parlağın* ateşli bir erkek çıkması onu zaten çlgına çevirmiştir. Ishak bu evde kadın erkek demeden herkesi sıradan geçirecekti demek! Öfkeyle Ishak'a sokuldu:

"Fazıla senin neyin ha, neyin?"

Ishak istifini bozmadı. "Sen yanıt ver" dercesine şeyhe baktı.

"Fazıla'ya söyle şarap getirsin!" dedi Şeyh Nizamüddin.

Sünnilige çok bağlı oğul, Sünni bir şeyhten böyle bir istek gelince sersemledi; şarap isteyenbabası olmasa belki daha az tökezleyebilirdi ama şaşkınlığın verdiği dil tutulması işine yaradı, kısaca ne düşündüğünü ifade etti:

"Bok!"

Bunu İshak'a bakarak söyledi ama aynı zamanda baba-sının isteğine de karşılık vermiş oldu.

Şeyh ocağın yanındaki maşayı tuttuğu gibi Nureddin'e fırlattı. O anda içi çiz etti ama bunu yapması gerektiğini düşünüyordu. Maşa, sakinsa da Nureddin'in dizkapağına çok sert çarptı. O anda iki yıl önce Nureddin'in anası Gülicher Kadın'ın, Nureddin'le konuştuğu gün şeyhin belleğine düştü. Gülicher'in anlattığına göre Nureddin *Hep babamın eli olmak istedim*, diyordu; *onu durdurmak istedim hep*.

Maşanın dizkapağına vurur vurmaz çıkardığı sesten sonra delikanlı yüzünü ekşitti, dizini ovaştırdı. Fazila geldi, genç kadın utanç ve şaşkınlık içindeydi, neden ikide bir kendi adı geçiyordu orta yerde, bunu anlayamıyordu. *Sophia* olarak büyüdüğü halde Fazila olarak çağrılmak zaten yoruyordu onu. Bir de tam anlayamadığı bu dilin yarılm ağzla söylenen seslerini anlamaya çalışmak onu şaşkına çevirmiştir. Kendi diliyle konuştuğu çocukluğuna kaçmak istedi, gözleri dolu doluydu. Dizini ovaştıran sevgilisini gördü ve "Nureddin!" dedi endişeyle.

Aklında sekiz cin birden dönen ve onları birbirine değdirmeyen İshak, kadının bu davranışından anlayacağı-nı anladı: Fazila'yla Nureddin arasında bir iş vardı. Şeyhin bunu anlamayışi tuhafına gitti, Nureddin'in dizine bakan Fazila'yı süzerken "Anlasa şimdije kadar sözünü ederdi" diye düşündü, kadının artık kesin olarak uğruna savaşılacak bir dilber olduğuna inandı, Nureddin'i inim inim inle-tecek ve "Fazila senin neyin oluyor?" sözünü ona yedirecek bir geleceği düşledi.

İshak benliğine o kadar düşkündü ki Melami olsa da bedenine acı çektiреcegi yoktu. Melamette başkalarına kibirle bakılmazdı ama İshak'ın yüzündeki kibir ölçülecek gibi değildi. Hele, öz almamak kesin kuraldı ama bu İshak'a hiçbir şey ifade etmiyordu. Hatta zaman zaman bu

kavamlarla alay ettiği bile olurdu. Anlaşılan oydu ki İshak melameti kendini rahat ettirecek bir yaşam biçimini olarak düzenlemiştir; onun Melami fakirlerle, kendini küçük düşürenlerle, bedenine işkence edenlerle ilgisi yoktu.

İshak doğrulup topallaya topallaya kapıya giden Nureddin'i süzdü, Şeyh Nizamüddin'e baktı ve kinaye dolu bir sesle, "Babasına benzemeyenler zulmederler" dedi.

Nureddin, İshak'la konuşmak yerine babasına seslendi:

"Babacığım, sizin rahmetli babanız, benim pek kıymetlim, dedem, ocağımızın piriyydi. Namaz kılar, oruç tutardı. İslamin beş şartına uyar, otuz iki farzı yerine getirirdi. Ama siz onun yolundan ayrıldınız, siz babaniza benzemediğiniz için..."

Duraksadı ve dizini gösterdi:

"O benim kıymetlimin yolunu bıraktığınız için oğlunuza zulmediyorsunuz!"

Şeyh, "Çık dışarı!" diye bağırsa da Nureddin zaten çoktan topallaya topallaya kapıya yürümüştü.

"Fazila, şarap getir!" dedi şeyh bağırrarak.

"Çok beklersiniz!" diyerek taş merdivenlerden inen Nureddin'in sesi duvarlarda yankılındı. İshak bu çوغun Fazila'yı sahiplenmiş biçiminin başkalığını, onun kiza derinden tutkun olduğunu kavramıştı fakat bunları şeyhe söylemedi. Fazila'yla Nureddin'i unutmuş gibi yaparak burada kalabilmek için bir plan yapmaları gerektiği üzerinde durdu. Bu plana göre İshak'ın kimliği saklanacak ve o Kayseri'deki İsmail Ağa'nın gönderdiği bir çırak olarak tanıtılacaktı.

"Emir Ziyneddin gelir, eli kulağındadır. Benim kim olduğumu biliyordur ama yine de beni saklamalısın şeyhim" dedi. "İsmail Ağa'nın oğlu için Fazila'ya dünür geldiğimi söylemen, bize zaman kazandırır."

Şeyh Nizamüddin o anda duraksayabilir ve "Ben onu Nureddin'e vereceğim" diyebilirdi. Demedi. İshak ters bir şey çekmasın diye dua ederek ve hatta ödü koparak Fazila'nın boşta olup olmadığını anlamak derdindeydi. O yüzden bu dünürlük lafini havada dolaştıryordu.

Şeyh beklenmedik kararlılıkla geriye yaslandı, elini dizine koydu ve "İyi fikir" dedi. "İsmail Ağa'nın oğlu için Fazila'ya dünür geldiğini söyleyiz."

İshak işte tam o demde Nureddin'e acıdı. Rakibinin daha güçlü olmasını isterdi ama böyle bir babası olan adamın oğlu için yapacak bir şey yoktu. Açık açık itilip kakılıyordu çocuk.

Şarap gelmedi. İshak amacına ulaşmıştı, daha fazla istemedi. Şeyh ise kızgınlığını unuttu, topallayan oğlunun yarasını düşündü.

II

Mesud o akşam babasına yaranmak için girdiği melamet yolunu bıraktı. *Babasının yolundan gitmeyen* kardeşine maşa fırlatılması onurunu yaralamıştı. Bunu yapan İshak'mış gibi içlenerek, "Kardeşime böyle yapılmasına katlanamam" dese de işin gerçeği şuydu: Babası sevgisini başkalarına dağıtırken cömert, çocuklarına karşı kırıktı. Her çocuk böyle bir babaya kıvardı, onun gittiği yol neyse onu sevmez olurdu.

Mesud, Şemsiler dergâhından uzaklaşmakla kalmadı, bu evdeki isyanı başlatan kişi oldu. Böyle bir şeyin Mesud'dan gelmesi insanı hayrete düşürebilir ama bizi yumuşak huylu atın çiftesine dikkat etmek konusunda uyarın atalarımızın sözü boş olmasa gerektir.

Mesud sonunda babasına kızmıştı işte. "Hep sevilmek ama sevgi göstermemek Allah'a yakışır, ne bu adamın hali!" diyerek eve girmişi ki, Nureddin'i seke seke sedire doğru giderken gördü. Rabia ve çocuklar ağlıyor, Fazila gözyaşlarını tutamıyordu. Evdeki üç kadın ortalıkta yoktu.

Mesud'un altın işleme hüneri kısıtlı olsa da olayları sezme gücü büyüktür. Evde karşısına çıkan şu huzursuzluğun İshak yüzünden olduğunu daha kimseye bir şey sormadan anladı. Okkalı bir küfür sallayarak kardeşinin

bacağına bakmaya koştı. Rabia'ya seslendi, merhem getirmesini istedi. Babasına kızsa da ona karşı duyduğu kölece bağlılık yine de bu kızgınlığı açıktan söylemesine engel oluyordu.

Hiçbir şey konuşmamışlardı henüz; Mesud kardeşinin neden sakatlandığını sormamış, kadınların neden ağladığını öğrenmemiştir. Konuya ilgisiz görünse de kardeşinin yarasına bakıp, "Bir daha o dergâha adım atmayacağım!" dedi. Mesud o anda en anlamlı sözü söylediğini biliyordu. Nuredin, hep uzak ve duygusuz görünen ağabeyinin bile buzlarını çözen bu gelişme karşısında gözyaşlarını tutamadı.

Mesud'un İshak'ın karşısına geçmesi evdeki güçler dengesini değiştirdi. Elif, Şehriyar ve Ayturna da durumu gördüler; en azından saf değiştirmeseler de sessiz kaldılar.

Sabah işe gitmedi Mesud; "Gitsin ocağın başında kendi dursun!" diyerek yatağına gömüldü. Bunda sürekli küçümsenmesine duyduğu kızgınlığın payı çoktu. Öğrendikleri kendisini iyi bir kuyumcu yapardı fakat öğrenemedikleri küçük düşürüyordu. Gitmeyecekti.

İshak'ın gelişinin beşinci günüydü. Mesud, kahvaltıda Nureddin'e şakalar yaptı, çocukların oynadı, Fazila'yla Rabia'ya seslendi, *Hadi çocukları alın da gezmeye gidelim*, dedi. Fertek'teki bağ evine gittiler. Mesud buraya Nizam'la İshak'ınbaugha neler ettiğini anlama meraklıyla gelmişti; çokluq çocukla o tepelerde ne işi vardı yoksa?

Bağ evinde neşeli bir gün geçirdiler; Mihri orada yoktu ama anlatılanlardan sonra o da orada olmayı çok isterdi: Dallara salıncak kurup sallanmışlar, ip atlamlılar, sek sek oynamışlar. İki sevgili, Nureddin'le Fazila ilk kez kuşkucu ve kıskanç bakışlardan kurtulmuş, nasıl ki Rabia ile Mesud karı kocaysa, öyle olmuşlar.

Şüphesiz tanrısal bakışlarıyla bunları gördü Mihri; o güne bakmaya bile kiyamadı. Bağın üzüm kokusuyla ken-

dinden geçmiş hali, ağustosböceklerinin zırıltısı, sarı otların hisirtisi ve kayısı ağaçlarının kızarmış yaprakları ona zaten çocuklukta yitirdiği bir diyarı anımsatmaktadır.

Akşam yaklaşırken Mesud, "Gel üzüm toplayalım" diyerek Nureddin'i uzaklaştırdı; Elif'i, Şehriyar'ı ve Aytur-na'yı sordu:

"Nureddin, bu kadınların senden alıp veremediği nedir?"

Nureddin gerçekten şaşırıldı.

"Beni severler, başka bir şey görmedim onlardan."

"Hay ben onların sevgisinin" diyerek elindeki üzümü ağzına attı, yutkunduğu için boğuk boğuk konuşarak sordu:

"Ne demeye surat astılar öyleyse?"

Nureddin'in toyluğu yürek yakan cinstendi.

"Surat mı astılar?" dedi hayretle.

Mesud, "Babam Fazila'yı evlat edindiğinde..." diyerek baktı Fazila'ya, sözünü unuttu bir an. Ölüyordu onun için. Fakat kıskanmıyordu, onu Nureddin'i sevdiği için daha çok seviyordu. Böyledi Mesud'un içi, aşkla tutulduğu kişinin bunu bilmesine gerek yoktu.

Nureddin'e baktı Mesud:

"Sen *Bu ne demek Elif Anam*, diyerek bağırmadın mı? *Bilmiyor muydunuz böyle bir şey yapılmayacağını?* *Bizim birbirimizi sevdığımızı niye söylemediniz, demedin mi?"*

Nureddin böyle söylediğini çok iyi anımsıyordu, saf saf baktı.

Mesud kızmıştı:

"Şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar değil mi, *Biz nereden bilelim, dediler.*"

Nureddin başını evet anlamında salladı.

"Halbuki sana veya babama evlat edinme konusu daha olmadan önce *Bu olmaz*, demelerdi. Neden böyleler bilmem. Ama iyiliğine yapmıyorlar, bu kesin."

Bağda akşam alacısı çökmüştü. Yemekten sonra kadınları çocuklarla bırakıp sedire oturdular, pencereden dışarı baka baka konuştular. Mesud o anda buradaki herkesi çok sevdığını düşündü. Sonra tek tek herkesin buradaki herkesi sevdığını anladı. Bundan öylesine gönendi ki yüreği sevgiden taşıti.

“Nureddin” dedi, “çocukken seni nasıl da korkutan masallar anlatırdım aklında mı?”

Nureddin, yaralı dizini ovaşturarak güldü.

“Senin yalanlarından sonra iflah olmadım!”

“İşkler içinde yatsın, annem demedi mi sana: *Mesud'un gördüklerine inan hayallerine inanma; onun yalan hazinesi aklında değil, yüreğine yakın bir yerdedir.*”

Gülizar Kadın'ı animsamak onlara mutlulukla karışık bir keder verdi. Ölüler her anımsanışlarında unutulduklarını gösterirler. Ölüler daima unutulur fakat her anımsanışlarında onlardan hep akılda tutulduklarına inanmaları istenir. İki adam da annelerine böyle sessizce hesap verecek batan günü izledi. Mesud o anda, bir önceki gün, duvara bıçaklı kazınan *Şah-i Lâmekân* yazısını gördü.

Mesud'un bir söz deryasına benzeyen zihni o anda kağını tekeri gibi gicirdadi. *Şah-i Lâmekân* sözünü kimden işittiğini biliyordu. İshak sürekli olarak Mehdi'nin *Şah-i Lâmekân* işaretü vererek geleceğini söylüyor ve gören gözler için bunun pek yakında olacağını söylüyordu.

Dün burada da bu konu konuşulmuş olmalıydı, üstelik yazı yazılarak bir işaret bırakıldığına göre, Şeyh Nizam'daki değişikliklerin olağandışı olduğu akla gelebilirdi.

Mesud yazıyı gösterdi.

“İshak'ın işaretü” dedi gülerek.

İki kardeş birbirine baktı. Nureddin şaşkınlığını anlatacak söz bulamayanların isyanıyla başını iki yana salladı:

“Onun her yaptığı mübah, dinin yasakladığı şeyler bile. Bu adam baştan ayağa hırs. Anlamadığım şu: Babama ne oldu?”

“Mehdi’nin geldiğine inanıyor.”

Nureddin'in gözleri çakmak çakmak oldu. Mesud ise “büyücü” dediği İshak'ın babasını büyülediğini düşünüyordu. Ne de olsa babasıydı; aklının bir köşesiyle onu temize çıkaracak bir gerekçe arıyordu. Altının bile kafasını karıştıran, ona olmayacak biçimler uyduran İshak insana neler etmezdi? Hem bu putperest kolyeleri, kuşlar, insan yüzleri, bitkiler, Ene'l Hak'lar da neydi? Bunların konuşulduğu yerde akıl ve bereket olur muydu?

“Bu adamin öldürülmesi gerekiyor” dedi Mesud, sıradan bir söz söyleş gibi.

Kadınlar kendi aralarında konuşmaya dalmıştı, Rabia yavaş yavaş sallayarak oğlunu dizinde uyutmuştu.

Mesud acıyla irkildi, içi cız etti. Henüz Şeyh Nizamüddin'in, bir parlak civanın önünde secede ettiği gün bu toprakta yaşayan kim varsa hepsinin birden yazgısının dönüp düşünü bile bilmiyordu.

Ay, ucundan kırpılmış gibiydi.

III

Yedinci gün Emir Ziyneddin'in konağında toplantı yapıldı. Emir Ziyneddin, Mesud, Şahruh Bey ve Şeyh Mahmud görüşmedeydiler.

Emir Ziyneddin haklı çıkışmanın kızgınlığıyla sağ elinin parmak uçlarını birleştirerek tane tane konuştu:

“Bir ay oldu. Ben şeye gittim. *Zembilli İshak geliyor*, dedim. *Bu bir tehlike bak şeyhim, sana da selam yollamış*, dedim. Şeyh Nizam bunu kulak ardı etti. Boşuna İshak'ı suçlama Mesud.”

Mesud, İshak'ın *Şah-i Lâmekân* yazısını anımsattı, bu adamın mehdilik taslağıını yineledi ama kimsenin bunu umursadığı yoktu.

“Bu devranda *Ben peygamberim*, diyen en az beş adam gördüm. Bir yiğin ermiş bu avludan geçti. Doğrusu hepsiń palavracı olduğunu düşünmüştür değilim ama palavracıların bile kendince bir ağırlığı vardı. Kusura bakma da, baban bu zokayı yutmamalıydı Mesud. Başımıza bir iş açtı ki ne iş...”

Mesud olayı kızıştırmak istedi:

“Bu adamı tutup bir iş etmezsek, onu öldürürler. Hiç kimse öldürmese ben öldürürüm. Sizin evinizde yaşanan

sıkıntıdan haberiniz var mı? Allah aşkına, bir el atan yoksa ortalık fena karışacak."

Emir Ziyneddin lafi uzattıkça uzatıyordu:

"Baban sözümü dinlemedi. Niğde'nin kadısı, âlimi ve yağını başını almış bir piri olduğuna aldırmadan gitti bir genç herife tutuldu."

Şahruh Bey, sağlam yapılı, heybetli bir adamdı, şişman Emir Ziyneddin'in hiçbir zaman olamayacağı bir canlıya benziyordu:

"Şeyh'in yaptığı asıl size saygısızlık" dedi. "Kadiya ge-
len konuk sıradan biri değildir. Madem konuğu geldi, diye-
cek ki: *Sen git de bir Emir Hazretleri'nin eteğine yüz sür bakayım.
Sonra gel, onun iznini alarak gel ve şeyhinin kanadı altına sığın.*"

Şahruh Bey bunları söyleterken herkes kendisi kadar hayal gücünden yoksunmuş gibi Emir Ziyneddin'in uzun kaftanının ucunu işaret etti. Sonra da sözünü askerce tamamladı:

"Mulkün sahibini tanımayana haddini bildirmek ge-
rekir."

Emir Ziyneddin bu sözleri başıyla onaylasa da öfkeye kapılmanın iyi olmayacağı düşünüyordu. Şeyh Nizam'ın göze görünmeseler bile varlıklarını derinden hissedilen altın sahipleriyle sıkı bir bağlı vardı. Bu işlerde tez canlılık, zarar getirirdi.

Konuşurken göbeği kasılan ve sesi ekşi ekşi çikan Emir Ziyneddin, kalın dudaklarını birbirine değdirmeye üşenerek konuşuyordu. Belki biraz da Şahruh Bey'e yeterince değer vermediği içindi bu. Emir büyük bir adımdan yanaydı, fakat kararsızdı. İlboğa'nın peşinde olduğu bu adamı zindana atarsa bunun nasıl sonuçlar yaratacağını anlamak istiyordu. Ona şu anda gereken şey öfke değil, doğru adımı görmesini sağlayacak olan celebilikti. Yanıt aradığı üç soru vardı: Birincisi: "İshak'ı bir müddet kendi halinde bırakmalı

miyim?” Fakat İlboğa, “Ne akla uyarak bunu yaptın?” derse ne yanıt vereceğini bulamıyordu. İkincisi: “İshak’ı zindana atmalı miyim?” Bu durumda Niğde’de bir hayli kalabalık olan Melamiler ayaklanır da Ishak’ı kurtarırlarsa iş tam bir faciaya dönüşürdü; çünkü İlboğa Han bu isyanı affetmez, Niğde’yi baştan sona yıkmaya gelirdi. Üçüncüsü: “İshak’ın buradan sıvışıp gitmesini sağlamalı miyim?” Bunun tehlikesi ise şuydu: İlboğa bu adamın bile buradan kaçırıldığını öğrenirse Emir Ziyneddin’i öküz gibi böğürterek meydanda süründürürdü. Bunu Ziyneddin’in kendisi söylüyor du: “Öküz gibi böğürtür beni.” Bu söz karşısında asker ruhlu olduğundan neşeden yoksun Şahruh Bey tepki vermedi ama Şeyh Mahmud’un yüzünden bir gülme bulutu geçti. Şeyh Mahmud kızardı ve terledi. O anda gözünün önünde şişman gövdesiyle üç atın terkisine bağlanmış, yerde sürüklenen Emir Ziyneddin belirmişti, öküz gibi böğürüyordu.

“Şeyhin evine gidelim” dedi Şahruh Bey, “İshak’ı alalım ve Konya’ya götürelim.”

Şeyh Mahmud, “En doğrusu bu” dedi gözünün akındaki lekeyi döndüre döndüre.

Emir Ziyneddin kaşını kaldırdı, *olmaz* anlamına gelirdi bu, iç geçirirdi.

“Olayı bu kadar hafife almayın. Bu şehrın kadısı bir hafta önce hâce idi, şimdi melamete girdi. Dinin emirlerini artık başka türlü gördüğünü söyledi. Adam kadı ve din bilgini; yiğinla mürit yetiştirmiş bir şeyh. O böyle yaparsa halk ne yapar? Ben derim ki, Şeyh Nizamüddin Dârâ kürsüye çıkışın nasıl kandırıldığını anlatmazsa ikisini birbirine bağlayıp gönderelim Konya’ya.”

Mesud babasını o halde düşünmek istemedi, bozulmuştu. Şeyh Mahmud ise bir an, Şeyh Nizamüddin’in pişmanlık geçirip yeniden kadılığa doneceğinden korktu, istemeye istemeye de olsa bu öneriyi onayladı.

Mesud'a bir şey soran olmadı, karar verilmişti, toparlanıp kalktılar.

Emir Ziyyeddin ve yanındakiler yola çıktılarında şeyhin evinde, üst katta Fazila Nureddin'in bacağındaki yarayı açmış, sirkeyle ovuyordu. Hamur topağına pişmiş soğan koymuştu, Nureddin'in bacağını bir bezle sıkıca bağladı. Aklına bir ay önce gördüğü düş geldi: "Bir düş gördüydüm. Sana anlattım mı bilmem! Hamur kabarıyordu..." dedi.

"Anlatmadığın." "

"Zamanı durdurmak istemiştim düşümde. Baban maşayı fırlattığında da içimden geçen şey aynıydı."

Kapı gicirdadı. Nureddin o sırada içeri giden Mihri'yi görünce bu olanlardan Mihri suçluymuş gibi bağırdı:

"Neredesin sen? Bu herif niye Fazila'dan içki istedi diyeceğim, ortada yoksun."

Sonra bir gülme geldi Nureddin'e.

"Seni görüyorum, bu soru aklımdan çıkmıyor."

Mihri gerçeği bildiği halde düşmanlığı körüklememi.

"Niye içki isteyecek, Fazila'yı hizmetçi sanmıştır."

"Yapma. Bakışları bakış değil onun."

Mihri, Nureddin'i yumusatmak için sokuldu, yarasını kavrayan bezi okşadı, babasıyla sevişen adamın Fazila'ya meyletmeyeceğini ikna edici bir iki fisiltılı söyle anlattı. Nureddin, Mihri'nin yaptığı bu kötülige hemen kanacak bir delikanlı değildi, akıllıydı, babasını düşündü.

"Bazıları çift yönlüdür" dedi, Fazila'dan hiç sakınmadan.

Bu söz istemediği halde üzüntüyle çıktı ağızından. Üzüntüyle çıktı, çünkü babasının bir başka erkeğin önüne yattığını düşünmek Nureddin'i çok üzmüştü. Bu yüzden dişlerini sıkarak sırtını dayadığı hasır yastığa bir yumruk indirdi. İshak'ın Fazila'yı sıkıştırması Nureddin'e göre işin

asıl rengini ortaya çıkarmıştı: Babası bu herife kıçını dönüyor, ona teslim oluyordu.

Mihri'ye sorsa, durumun başka türlü olduğunu öğrenebilirdi ama sormadı. Gerçi Mihri gibileri o konuları konuşmayı sevmezler, küçümsendiklerini düşünüp susarlar. Kadına benzemenin ya da kadın olmanın neden küçümsemişini hiç anlayamamışlardır; bu nedenle onları aşağılayanların karşısına dikilip en kart sesleriyle "Sen niye bu kadar akılsızsun" sözünü bağırmak geçer. Erseven nereden bilecek ki niçin böyle olmuştur; kadın neden kadın olduğunu bilmeli? Ya erkek?

Nureddin babasını o halde düşündükçe kuduruyordu, sesi değişti:

"Bundan sonra babam yok benim."

Fazila telaşla parmağını Nureddin'in dudağına bastırıldı, şşş dedi. Nureddin, Emir Ziyneddin'e gittiğini bildiği Mesud'un iyi bir haberle geleceğini umarak Fazila'nın elini itti.

"İshak, bu evden gidecek. O bu evde oldukça namusumuz tehlikede. O bu evde oldukça..."

Aralık kapıdan bir baş uzandi: Elif, -şeyhin karılarından en büyüğü- evin önünde konuklar olduğunu haber verdi telaşla. Mihri koşarak onları karşılamaya gitti, Elif'in halinden gelenlerin önemli kişiler olduğunu anlamıştı. Hatta merdivenlerden inerken Emir... Durbaş... gibi fisiltilar onu kovaladı.

Mihri, Emir Ziyneddin'i, Durbaş Şahruh Bey'i ve Şeyh Mahmud'u selamlığa aldı. Atlarla ilgilenmesi için hizmetkârı yolladı, telaş içinde gelenlerin rahatıyla ilgili önerilerde bulundu. Emir Ziyneddin gülümseyerek sordu:

"Niye kızgın bu çocuk? Sokaktan gelirken duydum. Şeyh Mahmud sesinden tanındı. Nureddin niye bağırıyor böyle?"

Halbuki bu üç kişi de Nureddin'in bir haftadır içmeden sarhoş gezdiğini, "babasını yoldan çıkaran" İshak'ı öldürmek istedğini biliyorlardı.

"Bilmem!" dedi Mihri, kadınca bir ürkeklikle.

Şahruh Bey araya girdi:

"Şeyhi çağır."

"Elif Hanım haber verecek. Size ne hazırlatayım, bir emriniz var mıdır?"

"Yemek istemez. Gerisini bilmez değilsin" dedi Emir Ziyneddin.

Yani meyveler ve tatlılar gelsin demekti bu.

Şeyh Nizamüddin Dârâ göründü. Halinde pek bir coşmuş, taşkın adam havası vardı. Onu hiç böyle görmüş degildiler. Üçü de şaşırarak baktı.

"Safalar getirdiniz" diyerek gitti Emir Ziyneddin'e iki elini uzattı. Birbirlerini kuvvetle sarsarak, mir mir dua okuyarak selamladılar. Şeyh Nizamüddin azametle gelse de, bu gelişe uygun düşmeyen bir ezilişle yerine oturdu.

Emir Ziyneddin laf kolayca tavına dönsün diye aynı soruyu bu kez Şeyh Nizamüddin'e sordu:

"Gelirken bağırtısını işittik. Nureddin'in derdi ne?"

Ne desem boş, diyerek elini salladı şeyh, yeniden gözü nün yaşını sildi, boğazını temizledi:

"Eve gelen konuğu kovan çocuktan hayır gelir mi?"

Selamlıktaki üç konuk şeyhe hiç de hak vermeden baktilar. Hepsi de Nureddin'den yanaydı. Soğuk baklıları üzerrinde hissederek oturan Şeyh Nizamüddin kendisinden kötü bir şey isteneceğini bilenlerin heyecanıyla Mihri'ye bağırdı:

"Mihri. Bir şeyler getirin!"

"Mihri zaten onu sordu akıllı" dedi içinden Şeyh Mahmud. "Sen asıl şimdi açık yürekli ol da görelim. Çoluk çocuğu bağırtmak hüner değil."

Emir Ziyneddin, "Şeyhim sana söylemiştim" dedi, "Zembilli İshak yola çıkışmış ve sana selam yollamış diye. Bazen yanlış mı yaptım diyorum, hiç sözünü bile etmese miydim?"

"Yoo, iyi ettiniz" dedi şeyh heyecanını bastırarak.

"İyi ettim de adam geldi içeri yuvalandı. Seni namazdan musaftan alıkoydu. Ne kadılık kaldı ne imamlık."

Şeyh Nizamüddin heyecanlı bir sesle atıldı:

"İshak adında biri yok burada."

Bu söz üzerine dört adam birden konuşmaya başladığı için bir curcuna oldu. Emir Ziyneddin elini kaldırıldı, sus-tular:

"Bana bak. Evindeki adam Zembilli İshak'tır. Bunu yalnız ben değil, herkes bilir. Hatta ilk geldiğinde handaki ocağına gitmiş, Mesud'a kendini böyle tanıtmıştır. Karşı-daki hasırcı bunu kulağıyla duymuş. Mesud zaten herkese söyledi."

Şeyh Nizamüddin istifini bozmadı, biraz sakinleş-miştı.

"Kendini öyle tanıttı diye o mu olacaktı? Bana ulaşmak için öyle bir yalan söylemiş. Gelen kişi Kayserili Şeyh İsmail'in gönderdiği bir derviştir."

Şahruh Bey eğlenceli bir şey oluyormuş gibi güllererek sordu:

"Adı neymiş?"

"Hasan."

Şeyhin bu adı söyleken yaşadığı duraklama dikkat çekiciydi. Üç konuk da birbirlerine baktılar.

Şahruh Bey sinirlenmişti:

"Görelim bakalım nasıl Hasan'mış bu? Çağırın hele bir gelsin."

Emir Ziyneddin sert baktı Şahruh Bey'e. Şahruh uyarı-yı anladı ve üstelemedi.

“Şimdi” dedi Emir Ziyneddin, “İshak’ı çağırırmayalım.” Sonra da Şeyh Nizam'a düşmanca baktı.

“Seninle konuşacaklarım var. Konuşuna ister Hasan de, ister Ishak. Bu adam geldiğinden beri terk ettiğin makama donecek misin dönmeyecek misin, önce bunu bana bir söyle.”

Şeyh Nizamüddin kendisiyle her türlü saygıyı bir kena-ra bırakarak konuşan Emir Ziyneddin'e içerde de bu konu üzerinde durmadı. Soruya kararlı bir sesle karşılık verdi:

“Dönmeyeceğim.”

“Be adam” diyerek toparlandı, göbeğini ite ite, soluk soluğa konuştu Emir Ziyneddin: “Bunu bana haber versende, kibarca izin istesen olmaz mıydı? İnsan bu kadar mı kendinden geber? Sen ki yaşını başını almış bir kişisin. Yol yordam bilmez dejilsin.”

Şeyh Nizamüddin derin derin iç geçirdi, mırıldanarak: “Benim artık postta gözüm yok. İlle de dost...” dedi.

Bu fiyakalı söz kimseyi etkilemedi. Hepsi de ortak bir hayatı gözleriyle paylaşıyor, şeyhin Ishak'ın burada olduğunu inkâr edişi karşısında ne yapacaklarını düşünüyorlardı.

“O zaman” dedi Emir Ziyneddin, “halkın önüne çık, neden kadılıktan vazgeçtiğini anlat. Ya dön, kadi makamına geç ya da neden dönmeyeceğini açıkla. Bunu yapmazsan seni ve Ishak'ı birbirinize bağlayıp Konya'ya yollaya-cağım.”

Bu açık tehdit karşısında ırkıldı Şeyh Nizamüddin.

“Ne diyeyim camide? *Dün gece dostla beraberdim, onunla şunları yaptım...* Sonra halkın gözüne baka baka söyle mi diyeyim: *Namaz avam içindir, siz kilmaya devam edin. Ben Allah'ı artik gönülle göreceğim...* Benden istediğiniz şu: *Balığı öldürdüün, şimdi suya at da dirilsin.* Kusura bakmayın, bende Isa'nın soluğu da, Musa'nın beyaz eli de yok.”

Emir Ziyneddin, "O zaman Emir Camii'nin yeni imamı, yeni kadı Şeyh Mahmud Efendi halka bunları anlatır."

Eskiiden olsa bunu büyük bir hakaret sayacak olan Şeyh Nizamüddin Dârâ aldırmadı.

"Çok isterdi, isabet olmuş."

Şahruh Bey bağırdı:

"Zembilli İshak bu şehrden gidecek! Bize yazık değil mi, yarın İlboğa gelip de, 'Benim aradığım adamı niçin sakladınız?' diye sorarsa, derimizi yüzdürüp yaralarımızı tuzlarsa, bu hoşuna mı gidecek?"

"Neden hoşuma gitsin Şahruh Bey? Bu Hasan'dır. Zembilli İshak kimdir tanımadım."

"Çağırın şunu gelsin!" dedi bu kez Emir Ziyneddin.

Mihri, İshak'ın çağrılabacağını biliyordu, kaçsaydı yetenince uzaklaşması için Emir'i, Durbaş'ı ve Şeyh Mahmud'u oyalamayı bile göze almıştı, salt gelemeyeceği yere kadar kaçın diye. Ne çare ki İshak kimildamamıştı bile. Korkusuz ve serin bakışları vardı. Yine de bu hali güven verici değildi.

Ziyneddin'in "Çağırın şunu!" diyen sesi gelir gelmez Mihri başıyla işaret etti İshak'a. Kapıyı itelediler, gıcırdarak açıldı. Bütün başlar kapiya dönüktü, İshak eşikten sekerek girdi ve yere kapandı.

Şahruh Bey Zembilli İshak'a bağırdı:

"Dinin hakkı için doğru söyle, sen *Ben İshak'ım*, dedin mi demedin mi?"

"Dedim."

"İshak misin?"

"İshak'ım."

Sustular. İshak'ı o anda görmüş gibi baktılar.

Şeyh Nizamüddin Dârâ ayağa kalktı, "Ben *Hasan'dır* dedikçe, siz *İshak* dediniz. Bir bildiğim vardı da öyle söyledim ama mademki hepimiz artık durumu öğrendik. Buyrun İlboğa'ya da haber verin. Gelsin alsın damadımı."

Bunları söyleyen adamın yüzünde tutku değil sitem vardı; bakışlarında akılsız beğenin görülmüyordu, tam tersine her şeyi düşünmüş bir babanın özgeciliği vardı. Şeyh cinsiyetten sıyrılmış biriydi ve erkek tavırlı başka birini gösteriyordu.

Şeyhin sözlerine yalnızca Ziyneddin, Mahmud ve Şahruh değil, İshak da şaşkı, dördü birden "Ne?" dediler.

"Bu adam benim damadımdır, adı İshak'tır, Fazila'nın kocası olacaktır. Mademki şehrın imamı da hazır gelmiş; kıysın nikâhlarını."

Şeyh Mahmud çok sevdiği öğrencisi Nureddin'le Fazila'nın durumunu iyi bildiği için öfkelendi, "Ama bu çok saçma!" dedi. "Nureddin'le Fazila'nın durumunu herkes bilir."

Şeyh Nizamüddin gözlerini devire devire Şeyh Mahmud'a baktı, kinini kustu birden:

"Oğlumu elimden aldın. Şimdi de kızımı mı elimden alacaksın? Sen ne zamandır bu evde olup bitene karışıyorsun?"

Emir Ziyneddin, "dur" anlamında Nizamüddin'e el kaldırırsa da yaşlı adam çığırından çıktı:

"Benim evlatlık aldığım kiza göz koyan evlat makbul müdür? Eğer benden kızımı Nureddin'e vermemi istemeye geldiyseniz, yanıtım 'hayır'dır. Mahalleliye karşı pencelerden 'Benim babam yok' diyerek bağırın evlada yanıtım bu işte: Benim de ona verecek kızım yok! Madem ben başası değilim bu evden gitsin. Gırsın Şeyh Mahmud Efenidi'sinin kanatları altına."

O sırada kapı önünde bir kadının boğuk boğuk ağladığı, çığlık attığı ve birine yalvardığı işitti. Babasının sözlerini işten Nureddin evi terk ediyor, ağlayarak onun arkasından gitmeye çalışan Fazila'yı şeyhin üç karısı güçlükle tutuyordu.

Şeyh Mahmud'a bir tiksinti geldi. Toparlandı ve Emir Ziyneddin'in kulağına, "Ben çocuğa bir bakayım" diye fısıldadı, şeyhin evinden ayrıldı.

Bilicilerin "Çok alametler belirdi" dediği hal Şeyh Mahmud'a görünüyordu. Şimdi dünya yıkılsa umurunda değildi, yapılması gereken tek şey Fazila ile Nureddin'i kurtarmaktı.

IV

Mihri, şeyhin üç karısını da olanı biteni hayret ve şaşkınlıkla izlerken gördü: Elif; yaşça en büyük olanı, şeyhin yaptıklarından utandı, ortanca kadın Şehriyar'a bir bulantı geldi, en küçük kadın Ayturna ise şaşırısa da her şeyi alayçı gözlerle izliyordu. Nureddin'in evden gitmesi, Fazila'nın İshak'a verilmesi ve şeyhin aslında İshak'la düşüp kalkan bir adam olması ona eğlenceli göründü. Şeyh Nizamüddin işte böyle bir günde yapayalnız kaldı ve bu sezgi yoksunu kadından medet umdu. Fazila'yı evlendireceğini öğrenir öğrenmez suratını asan, bir köşeye çekilen diğer kadınların nasıl davranışacağı belli olmuştı, Mihri bile şeyhle konuşmuyordu artık. Şeyh de İshak'la Fazila'nın nikâhi için gereken hazırlıkları yapması için Ayturna'yı görevlendirdi.

Mesud karısı Rabia'yı ve çocukları alarak evden ayrıldı, kayınpederinin evine yerleşti. Şems Ocağı'ndan ayrıldığını da babasına bildirdi. Şeyh Nizamüddin Mesud'a o kadar öfkelendi ki, çocukluğundan beri değer vermediği bu çocuğun öç almak için bu zamanı beklediğini söyleyerek yeri göğü inletti. Elif ve Şehriyar ağlaya ağlaya Fazila'ya yapılan bu kötülüğü konuştular, genç kızı yanlarından hiç ayırmadılar, "Nureddin'in emaneti" diyerek üstüne titretiler.

Şeyh Nizamüddin yine de, çevresinde oluşan ateş halkasına aldırmadan kızını ve İshak'ı karşısına oturtup nikâhlarını kıydı. Bunların neden başına geldiğini anlamayan Fazila, köleliğinin bedelini ödediğini düşündü: Ha kölelik, ha birinin kızı olmak, ne farkı vardı? Nureddin'in bu eve girememişi yetmezmiş gibi İshak'la evlendirilmek, acısını dayanılmaz hale getirdi, nikâhtan sonra mutfakta bileklerini kesti, Elif bunu görmese belki de genç kız ölüp giderdi. Nureddin'in yarası gibi onun yarasını da hamur topağı ve pişmiş soğanla sardılar. Fazila acı acı güldü, "Rüyam çıktı" dedi. *Ne çıktı*, desen söyleyemezdidi. Herkesin herkesi yanlış anlayacağı bir andı bu, fakat kadınlar acayı doğru yerden sezdiler ve bir odaya toplasıp ağlaştılar. İshak da Nizamüddin de bu sesleri işitiyordu ama acıယacak yerde öfke duyuyor, kayıtsız görünüyorlardı. Bu durumda üç kadın canlarının sıkıntısını ısil ısil ışıldayıp İshak'a şirin görünmek için sen kahkahalar atan Ayturna'dan aldı: Elif, Fazila ve Şehriyar, Ayturna'yı öyle bir dövdüler ve saçlarından tutup öyle bir sürüklédiler ki, felekler övündü. Burnu şişen, gözlerinin altına morlar oturan Ayturna ortalıktan adeta silindi; o haldeyken kimseye görünmek istemiyordu.

Nureddin evde olanı biteni öğrenmiş, çlgına dönmüştü. Beline soktuğu hançeri fark eden ve babaca bir şefkatle hançeri oradan çekip alan Şeyh Mahmud, "Fazila'nın gerçekte kimin karısı olduğunu cümle âlem biliyor" dedi. "Babanın yaptığı bu haksızlığı gidereceğiz, bu şehrin kadısı bensem, imamı bensem bana itaat etmek zorundasın. Sakın bir delilik yapma!" diyerek delikanlıyı durdurdu. Nureddin Fazila'nın nikâhlandığı halde İshak'ın odasına gitmediğini o sırada öğrendi. Ağabeyi Mesud gelmiş ve "Dayan" demişti, "evimize iblis dadanmıştır ya onu çkaracak güçteyiz."

Nureddin üzüntüyle, "Asıl o iblis seni çıkardı, kayın-pederinin evine gönderdi çolügenla çocuğunla" diyerek laf dokundurdu, ne kadar çaresiz olduklarını anlatmak istedi.

Fakat Mesud öyle düşünmüyordu.

"Saldırmak için içerisinde değil, dışında olman gereklidir" dedi; yaşamı boyunca hep saldırısı yönetmiş bir komutan gibiydi, lafi parlatmada üstüne yoktu.

Nureddin eni konu taraftarı olan bir konumda olduğunu bilmenin mutluluğuyla gülümşedi.

"Nasıl saldıracağız?"

"Sen değil" dedi. "Seni bu işe katamayız; mutluluğu koparıp sana vermek bizim işimiz olmalı."

"Biz kim?"

"Ben, Mihri, Rabia, Elif, Şehriyar..."

"Ne yapılacak, anlamadım."

"Zehirleyeceğiz o alçağı."

Nureddin ve Mesud bakıştılar. Nureddin işte o anda anladı Mesud'un neden burada olduğunu. Genç adam o anda ağabeyinin "Kardeşim mutlu olsun" diyerek kendini ateşe atmaya niyetlendiğini anladı, evdeki kadınların da işbirliği yaptıklarını görüp duygulandı.

Herkesten saklayarak ne yapacakları konusunda anlaşılır. Ne zaman ve nasıl olacağı konusunda da.

V

Şeyhin evindeki dayanışma İshak'ın canını burnuna getirdi; genç adam, "Karımı benden alamazsınız, kariyla kocanın arasına kim girebilir, kimin haddine!" diyerek ortalıkta dört döndü.

Bu kızgınlık, hem evlendiğinden beri yanına çıkmayan Fazila'ya hem de buna destek olan kadınlaraydı.

Kimse onu tınmıyordu fakat İshak da, "Karım yanımı gelmiyor" diyerek şeyhe şikayette bulunmuyordu. O şeytancıl akıyla şeyhin onu "İshak yanında dursun" diyerek evlendirdiğini anlamıştı; bu nedenle gönlünde yatanı büyük bir dikkatle saklaması gerekiyordu. Avın uygun bir yere gelmesini bekleyen kediler gibi sabırla sıpere yattı. Kadınlara bağırıp çağırırsa da bunu şeyhin ocakta olduğu zamanlara denk getiriyor, şüphe uyandırmamak için evde durmuyordu.

Mutfakta fasulye doğrarken burnu kaşınan Fazila elindeki bıçağı bırakmadan, bileğiyle gözyaşını sildi ve kendi sorup kendi yanıtladı:

"Kadınlara fikrini soran var mı? Yok."

Mihri iştitti bunu, hemen onun yanına oturdu, avcuna aldığı suyu anaç bir sevecenlikle Fazila'nın alnına sürdürdü. "Ağlama yavrum" dedi, "Emir Ziyneddin İshak'ı hapsede-

cek ve Konya'ya gönderecekti ama şeyhten söz aldı: İshak buradan gidecek."

Bunu teselli için söylediğini biliyordu, Fazila daha çok ağladı.

"Yanında geleceksin, dedi bana. Seni bırakmam, dedi."

Nureddin çok fazla insan tarafından desteklendiklerini düşünse de Fazila'ya göre kimseden umut yoktu; en ufak olayda sokakları dolduran ahlak kumkumaları, kapı taşlayan doğrucu Davutlar ortada görünmüyordu. Tam tersine halkın gazabı dedikodu rüzgârı olarak esmekte ve umut kırıcı bir şiddetle sevgililerin üzerine çullanmaktaydı: *Meğerki Fazila denen orospu gizli gizli İshak denen hergeleyle kırıştırılmış da şeyh bunu önlemek için ne yapısın, böyle karar almış.*

İshak'ın kanatlarını oynatan bir altın kuş yaptığı haberde de avanakları, dedikoduları ve boş kafalıları avlamıştı. Nizamüddin'e hoş görünmek için "Bu evden Emir Ziyneddin'in evine kadar uçarak giden bir altın kuş yapacağım" demesi, bu kuşu çoktan yapılmış hale getirdi de Niğde'nin üstünde uçurdu.

Yine de aklı başında herkesin yanıtını bulamadığı soru şuydu: Şeyh Nizamüddin, Fazila'yı İshak'a neden vermişti?

Mihri'ye göre bunun nedeni kör gözlü aşktır; Şeyh Nizam elbette oğlunun Fazila'yı istediğini biliyordu, Nureddin'e bir ceza verecekti, verdi. Fakat şeyh, Emir Ziyneddin'i ve Şahruh'u karşısında görünce İshak'ı bütünüyle yitireceğinden korkarak atıldı ve herkesi şaşırtan bu evlendirme kararını açıkladı. Sanıyordu ki İshak burada durduğu sürece hep altına yatacaktır. Aklınca İshak kadınlara yanaşmadığı için hem Fazila'ya yük olmayacak hem de görünüşte Fazila'nın kocası olarak sık sık Nizam'ın yanına gelecekti. Fazila'nın çekeceği acılar neydi, onu düşünen yoktu.

Aşk, yüzünü yere koyar, toprağa gözünü diker. Sevgiliyi yeter ki almasın elinden. Ne gerekiyorsa yapar. Yeter

ki gitmesin. Bu yüzden, sevgili gözünü başka bir yere mi dikmiş, görmez. Görse de buna bir anlam veremez. Aşk gideni görür yalnızca, yokluğu bilir. Aşkla gözü kamaşan kişi sevilmeyişi bile sineye çeker, yıkılışı ve dağılışı da. Yeter ki sevgili yerinde dursun.

Şeyh Nizamüddin Dârâ, damadına üst kattaki geniş odayı vermişti. Böylece, bir zamanlar Nureddin'le Fazila'ya siğınak olan yer, Zembilli İshak'a korunak oldu.

Durumu yine de pek de oralı değilmiş gibi şeyhe sıkâyet etti İshak:

"Tamam, görünüşte karım ama böyle yanına gelmemesi, ağlayıp sızlaması saçma. Lafımı bile dinlemiyor."

Şeyh Nizamüddin işi gücü bırakıp ocaktan çıktı, eve girdi ve Fazila'ya seslendi. Bu haliyle babadan çok acar bir uşağı andırıyordu. Genç kadın görünür görünmez, "Kari koca olarak sana ve kocana ayrılan odaya gelmeyeceğini söylüyor ve üstelik *Ben gelmiyorum*, diyerek bar bar bağırı-yormuşsun. Bu ne demek?" dedi. Fazila başı önünde utançla konuşulanları dinliyordu. Şeyh asasıyla üst katı gösterdi, "Senin yerin kocanın yanıdır" dedi. Bunu söyleterken inanmış, gözleri kararmış müritlere benziyordu.

O akşamda doğru Şeyh Nizamüddin'in bu davranışını her yerde duyuldu. Hop oturup hop kalkan Nureddin'i güçlükle durdurulan Şeyh Mahmud, "Sana söz veriyorum oğlum" dedi, "bu iş çok yakında, kökünden çözülecek. Baban ne söylese söylesin, Fazila İshak'ın yanına gitmeyecek. Korkma, asla gitmeyecek. Bana güven. Bekle. Seni anlıyorum, sen de beni anla."

Nureddin babasına öyle kızgındı ki, İshak'tan önce onu öldürebilirdi. Allah öldürmeyi yasaklamış, birine kötülık etmek günahmış, Nureddin bunları söyleyen kimseyi dinleyecek durumda değildi. Şefkat yok olmuştı. Onu ocakta derilerle uğraşırken, hayvanları boğazlarken görenler, elinden neler gelebileceğini anladı.

Süphesiz Şeyh Mahmud'un da aklına geliyordu bu. Nureddin bir delilik eder de İshak'ı öldürürse onu sağ koymazlardı. Herkes şunu çok iyi bilirdi: Bir kişinin İlboğa Han tarafından aranması, İlboğa'nın malı olması demekti. Tatar bu konularda çok acımasız olurdu.

Bu nedenle Şeyh Mahmud sabrı tükenerek bekliyor, herkesten çok o yolları gözlüyordu. İshak, Fazila'yla ilgili bir felaket yaratıp buralardan gitmeden İlboğa Han'ın yetişmesini en çok o istiyordu.

Çünkü Şeyh Mahmud, Emir Ziyneddin'le Şahruh Bey'in İshak'ı yollamak konusunda bir şey yapmayacağı düşündüğü için, çoktan İlboğa Han'a mektup yazmış, aradıkları kaçağın Niğde'de olduğu haberini göndermişti.

FAZILA

I

Fazila'nın konağa geldiği ilk gün şiddetli yağmur yağıyordu. Kapı önünde ne yapacağını bilemeden duran Fazila'ya "gel" diyerek işaret eden Mihri'ye uzaktan bir bakalım: Mihri, bu körpe ceylanın odalık olacağını sanarak üzülüyordu, üzgündü. gözleri "Vicdanı olan bir adam bu kızı yanaşmaz" düşüncesine eşlik ediyor.

Doğrusu, Fazila'nın odalık olmadığını öğrendikten sonra bu küçük kız için sevinmek yerine aklından geçirdiklerini anımsadıkça hâlâ utanır Mihri. Aklınca Şeyh Nizamüddin bir bu kızı bakacak, bir de aynada kendine; yaşıını başını düşünecek, o anda karlarını bile unutup, "Ben kimlerle uğraşıyorum, gözümün önünde Mihrim varken niye sağa sola gidiyorum!" diyerek acı çektektir.

Evin mutfakla selamlık arasındaki merdivenlerinde bir an duraksayıp yine bunları anımsıyor Mihri, "Neyse ki böyle düşündüğümü bir bilen olmadı" diyerek yürüyor, iç geçiriyor, kendini ayıplayanları görüyormuş gibi dişlerini sıkarak bir an uzaklara bakıyor.

Fazila hisimla inen yağmuru ardında sürükleyerek geldiği ilk gün sağır benziyordu, başka bir diyardaydı ve kendi dilinden başkasını konuşamıyordu. Kendi diyarında bir yabancıyla konuşamayanlar –yani Mihri gibi olanlar–

ise ahrazlaşır, tikaçlanmış gibi –göbek üstündeki bir yerden– şiser. Böyle bir durumda iki yabancının birbirine nasıl davranışlığını dikkatle gözlemeli: Onlar daha konuşmadan birbirine güvenmişse, aralarında sarsılmaz bir dostluk kurulacak demektir.

Fazila bu konakta ilk olarak Mihri'yi tanıdı ve konuşmadıkları halde ona güvenebileceğini anladı. Bu evde şeyhin Hıristiyandan dönme karısı Elif, Şeyh Nizamüddin ve oğulları dışında Romi dilini konuşan yoktu, Mihri bu dili öğreneceği yaşlarda medresede meydancılık eder, Hafız Ahmed'in edasını yansıtayarak Kur'an ezberler, yazısı bir kâğıttan öbürüne çekmeyi öğreten Musa'nın korkunç yüzüne bakamadan mum isinden mürekkep yapmayı öğrenirdi. Mihri zaten başka dil öğrenenlere de şaşardı, ona bütün konuşulanlar uydurma gibi görünürdü: Dil insanın cinsiyeti gibi doğuştan gelir, üzerinde düşünülmeden söylenilirdi. Onun için Fazila ona bazen gerçek değilmiş gibi görünmektedi.

Fazila'yı gördüğünden beri ocaktan çıkar çıkmaz neredeyse koşarak eve gelmeye başlayan Nureddin, Şeyh Mahmud'a çırak durduğu için babasıyla ettiği kavgaları bile unutmuş, Romi diliyle şakır olmuştı. Mesud ise sözlerini utana sıkıla söylüyor ama söylüyordu, onun Fazila'ya tutkun olduğu anlaşılacak türden değildi.

Böylece bir yıl geçti. Evdeki kime sorarsak soralım, Fazila'nın gelişinden sonra oraya huzurun ve neşenin yerleştiğini söyleyecektir. Bazı insanlar böyle gelir, acı çekseler bile arkalarından sürükleyp getirdikleri şey, mutluluktur. Kimileri de gülerek gelir, anlamışınızdır, arkalarından sürüklendi gelen şey upuzun zehirli bir kara yıldır. Gerçi Fazila için yine de çok mutlu bir yıl olmadı bu; çünkü o bir ana kuzusuydu, anadan babadan kopacak kıvama gelmediği için hep ayrılık acısıyla inliyordu.

Fazila -s harflerini pek söyleyemese de- bir yıl içinde Mihri'yle akıcı biçimde konuşmaya başlayacaktı. Bir gün ansızın, "Sen benim kucağında büyüdüğüm ikinci kişisin" dedi. "Biri beni yeniden dünyaya getirse emin ol ki o sen olurdun."

Mihri bu sözler ne zaman aklına düşse içlenir, çünkü Fazila'nın gizli koruyucusu oydu. Kızın üstüne titrer, onu kadınların saçma sapan buyruklarından korurdu. Şeyhin olmadığı zamanlarda Fazila'nın tepesine çullanan kadınların elinden onu çoğu kez Mihri çekip alır, ödevlerini çalışması için kızın karşısına oturup ne öğrenmişse ona anlatırırdı. Anlatanın daha iyi öğrendiğini henüz bilmedikleri bir zamandı bu; Fazila hızla öğrenir, Mihri de bu kadar küçük yaşta bunları anlatabilen bir genç kız görmemin şaşkınlığıyla onu dinlerdi.

Mihri, Fazila'nın dili bu kadar çabuk konuşmasında kendine çok pay biçse de onun gökler ve yıldızlar katını öğrenebilmesine, sayılar bilimini göz kamaştıran bir hızla kavramasına etki etmiş olamazdı. Düşündükçe hayret ediyor, şaşkın bir sevinçle, "Bir kız bunları nasıl öğrenebilir?" diyordu. Aynı soruyu soran kadınların sesi kızgınlıktan titriyordu o başka.

Fazila dili öğrendikçe geçmişi de adım adım açığa çıktı: Denizler ortasında *Thira* denen bir şehirde yaşadığı söylüyordu Fazila; babası Atanasios adında bir papazmış, annesine de Elizaveta derlemiş. Bu ada, manastırın gerisindeki en yüksek tepesine çıktığında bütünüyle görülebilen ağaçtan yana kit, bağlık bahçelik bir yermiştir. "Öyle ki" diyordu Fazila, "bir mevsim boyu üzüm çubuklarından mı desem, yoksa yapraklarından mı, adaya öyle bir koku yayılır ki kendinden geçersin. Deniz masmavidir, beyaz köpükleri vardır."

Deniz nedir hiç görmemiş olan Mihri, kızçağızın çocuk

yaşa başından geçenleri ağlamadan dinleyemiyordu. "Babamın gözleri badem gibi idi, sürmeliydi. Candan bakardı, gözünün içi gülerdi. Biliyorum, o şu anda bir yererde yaşıyor ve belki de beni düşünerek gözyaşı döküyor ama ben onun nerede olduğunu bile bilmiyorum. Annemi düşümde göremiyorum, korkarım ki yüzünü unutacağım."

"Hadi seni ailene vermeye gidiyoruz" dense bile nasıl gidileceği bilinmeyen o uzak ve hayal gibi adadan her söz edilişinde Mihri kızın düşsel bir geçmiş olduğuunu düşünür, bazen onun insanı oluşturan malzemeden değil de başka bir şeyden yapıldığını işitmek isterdi. Kanı yeşil olsundu, belleği zayıf, duyguları az ve belirsiz; çektiği acıya gülebilsindi, ağlaması ise şakadan ağlayıp *ce-ee* yapan çocuklara benzesindi.

Bağda çalışırlarken oğlanları, kadınları ve kızları ani bir baskınla ele geçiren korsanların onları döve döve bir sandala bindirdiğini anlatan Fazila hiç şaka yapmıyordu. Bir genç kızın hayallerini süsleyen cinsel oyunlar onun yaşamında cezaya dönüşmüştü. Fazila'nın anlattığı iğrenç adamlar akla sığmayacak işkenceler yaparak kadınlara, oğlanlara ve kızlara tecavüz ediyor ve onları satmak üzere uzak diyalarlara götürüyordu.

İşte bu anıların acılarından sıyrılamamışken Nuredin'in aşkıni fark eden Fazila bu çocuğun davranışlarından tiksindi, ona karşı öfkeyle karışık bir nefret duydu. Nureddin'e öyle bir çıktı ki, genç adam keskin bir bıçakla parmağını kesmiş gibi irkildi. Mihri bunu her anımsayışında şaşırır; Fazila, kolundan yakalayarak Nureddin'i durdurmuş ve yüreği ağzına gelen delikanlı afallayarak ona bakarken şöyle bağırmıştı:

"Erkeklerin bir kadını beğenip onu sevmesinden nefret ediyorum anladın mı? İzin ver de kimi seveceğimi ben seçeyim!"

II

Nureddin ergenlerin abartılı gururuyla ve boş inadıyla Fazila'dan aylarca uzak durdu. Böyle yaparak Fazila'nın onu gözden geçirmesine olanak tanıdığını bilmiyordu. Oysaki genç kız belirsizlikle geçen o aylar boyunca Nureddin'i sevdigini için için düşünmüştü bile; üstelik "ikna edilmeye gerek duymadan" ona gönül verebileceğini de anlamıştı. Zaten yan yana duran insanlar taş da olsa birbirlerine karşı yumuşarlar; her gün biraz daha tanışan bu çocukların önünde sonunda birbirlerine tutulacağını anlamak için kâhin olmak gerekmektedi.

Ne var ki Nureddin'le Fazila ruhları tartan bir teraziye konulabilseydi, bu iki insanın eşit niteliklere sahip olmadıkları da görülebilirdi. İncelikli, yıldızlarla dolu bir akilla, bağırsak, deri ve simyayla uğraşan aklın birbirine tutulması sık görülebilecek bir şey değildir. Bu durumda *İnsan elindekiyle yetinir*, diyerek geçip gideceğiz, daha fazla konuşmak dedikoduya girer.

Zaten seçici gözler tanık olmuştur ki, aşkların neredeyse tamamı birbirine denk olmayan insanlar arasında yaşanmaktadır. Her aşk kaziğa bağlanan ipi akla getirir, ip ve kazık farklıdır ama onları birbirlerine tutturur da kaziğı

yere çakarsan, ipe bağlanan hayvanın kaçabileceği hiçbir yer kalmaz.

Böylece iki âşığın geç kalmış ama heyecanı artmış aşklarının coşkusu koca evi sardı, evin her yanında hissedilen bu cilvelilik hali kadınlar kadar Mihri'nin de canını sıkıyordu. Çünkü başkalarının mutluluğu mutsuzluk verrir; herkes elbirliği etmiş gibi mutlu insanları mutsuzluğa düşürecek yollar arar. İnsan kötülüğü kendine bile itiraf etmeden kurar. Kadınlar bu konuda erkeklerle göre daha inceliklidir; hınçları usturaya benzer, öyle keserler. Oysa erkek dediğin koca bir keser sapıdır, olur olmaz yere iner ve incitmedik budak bırakmaz.

Evin içinde yaşananları evin gözünden gören, pencerenin kapının veya damın bakış açısından düşünen biri şunu söyleyecektir: Kadınlar ve erkeklerin yaşamı kesin olarak birbirlerinden ayrıdır; birilerinin yaptığına diğerleri ne anlar ne de görür. Şeyh Nizamüddin'in evindeki kadınlar da bu kuraldan bağımsız değildir: Perdedeki nakişla, yatak örtüsüyle veya halilarla ilgilenip yemek yaparlar. Erkekler ise dünyanın, iyiliğin ve ahlakin tek sorumlusuymuş gibi yüksek konulardan söz eder, baş başa kaldıklarında da o ciddi bakışları yüzlerinden silerek kadınların orası burası hakkında konuşırlar.

Ne var ki şeyhin evindeki bir kişi bilinen hiçbir kadın tanımına uymaz, bilinen erkek davranışlarına da şaşar. Şeyhin karıları gibi yemekten, dikiş nakiştan, çocuklardan zevkle söz etmez. Gözlerini döndüre döndüre onu bunu çektiştirmez ve üstelik saçını parmağına dolar, elindeki risaleyi okur. Bilgeliğiyle nefret uyandıran bu kişi on altı yaşıını süren gencecik bir kızdır. Ona, *aklından ikide bir yıldızlar kayan Fazila* da diyebiliriz.

Şeyhin üç karısı da onun erkeklerle özendiğini düşünüyor, aklının gücünü kavrayamıyordu. Şüphesiz şeyhin bu

kızı övgü dolu sözler ettiğini de görmüyor dejildiler fakat sıradan gözler bilgi dolu yüzleri okuyamaz; basit düşünce karmaşık olanı kavrayamaz. Kadınlar, Fazila'ya güzel olduğu için böyle davranışlığını düşünüyor ve onu kendi aralarında "çirkin" diyorlardı. Doğrudan vuramadıkları için Fazila'yı mahvedecek bir şey ummaya başlamışlardı artık, gözlerini ikide bir Allah'a çevirerek genç kızın felaketin içi dla ediyorlardı.

Fazila da gerçekten kadın gibi davranmıyor, kızlara öğretilen utangaçlığı, kendini kapatıp kaçmayı, cilvelenmeyi beceremiyordu. Üstelik Türkçe konuşmayı kadınlardan değil de erkeklerden öğrendiği için sözlerini onlar gibi "Dost", "Yâr", "Ey güzel" gibi sözlerle süslüyor, gülünç duruma düştüğü zamanlarda bile sevimli bakışlarıyla zor durumdan sıyrılip çıkıyordu. Erkekler özendiği düşüncesi de yanlış sayılmazdı: Onlar gibi simya bilgisile uğraşıyor, sayıların gizemini düşünüyor, yıldızların yolculuğunu inceliyordu. Damdaki kıl saksıları kaldırıp güneş gören o zeminde bıçakla oya oya bir şeyler çiziyor, bu davranışlarının kadınları ne kadar kızdırduğunu görse de aldırmıyordu. Bu, aslında onların gücünü bilmediği içindi; neden korkulacağını bilmeyen yavru kedilere benziyordu. Pencere önündeki çizgileri gören Elif, "Ne bunlar, dinsiz misin sen?" derken kocasının öğrettiği bu şeylerin hesabını Fazila'dan sorduğunu aklına bile getirmiyordu. Böylece kocasını da kâfirlikle suçladığını düşünmeden kızı boş yere sıkılmış oldu. Oysa zalimler gibi "Niye çiziyorsun?" diyeceğine, akıllı insanlar gibi "Ne çiziyorsun?" dese şu yanıtı alacaktı:

"Güneşin doğuş açısını izliyorum ve onları bir yere yازıyorum."

Elif elbette bunları işittiğinde ibret almazdı, tam tersine Fazila'nın iyiden iyiye saçmaladığını düşünerek onu daha çok hırpaladı. Herkes bilir ki kuzuyu yemeye ha-

zırلانan kurt, suyun üst yanında durduğu halde “İçtiğim suyu bulandırıyorsun” diyerek bahane uydurur. Fazla ne yaparsa yapsın merhamet uyandıramazdı, o bir tutsaktı ve köle olarak bu eve getirilmişti. O halde Elif canının sıkıntısını ondan çıkarabilir, bundan ötürü de hiçbir vicdan sizisi duymazdı.

Sevgi ve umur görmüş kadınlardaki merhamet bütün yüreklerde sızar ve sevilen kadının mutluluğunu herkes tanır. Bu, sevilmeyen kadınların acımasızlığını herkesin bir bakışta anlayacağı anlamına da gelir. İyilik dolu bakışlarıyla yürek ısitın Fazila'yla Mesud'un karısı Rabia bir yanadır, şeyhin karıları bir yanda; bu üç kadın sevilmeyişin içten pazarlıklı bunaltısıyla kararmıştır.

“Ya erkekler?” diyerek bu yazınlara gözlerini dikmiş olanları satırların arasından görüyor Mihri. Sevilmenin erkekleri ne hale getireceğini merak eden bir yiğin insana, onların kendisini göremediğini bilerek fisildiyor: *Cok sevmek erkegi şımartır, hoyrat ve acımasız hale getirir.* Niye mi fisildiyor, çünkü bir merhamet yoksununun bulunduğu yerde acımasız davranış herkese bulaşır, *neme lazımlı* demeliidir, yavaş konuşmalı ama kötüyü herkesin birbirine iletceği açıklıkla yermelidir. Böylece acı çekenler acı çekenlere sesini ulaştırabilir. İnsan deneyimleriyle bilir ki acı çekmiş ama yine de çektiği acıdan ötürü birilerine kinlenmemiş erkeğe güven duyulur; sevilmeyen ve sürekli terk edilen erkekler merhametlidir.

Sevilmeyen çocuklara gelince, onlar sevilmeyen kadınlara benzer; Mesud babasının İshak'la yattığını anladığından beri kıskançlık ve hasetle babasını kötüler, İshak'ın “verici” olmasını, hem de Mihri'nin gözüne baka baka aşağılar. O anda Mihri'nin bu sözlerden incineceği akıldan geçmez. Aslında pek çok erkek gibi parlak bir civan bulsa hemen yanaşacak olan Mesud, yine pek çok erkek gibi ya-

naşlığı oğlanları aşağılamaya eğilimlidir. Bundan şunu anlar ki Mihri, Mesud babasının tutkusunu kıskanmaktadır, babasını değil.

Fazila'ya yeniden dönüyor Mihri ve onun pencere önündeki tahta zemine çizdiği şeyler için Elif'ten azar işittiği güne gidiyor. Çizilen şey bir yarımdaireydi: Bu dairenin üzerine güneşin her sabah doğduğu yerin izdüşümü işaretlenmişti; güneş her gün farklı yerden doğuyor ve yıldızlar onu başka bir bileşimle izliyordu. Fazila gün doğumlarıyla yıldız doğumlarını izleyip bunlar arasındaki sayı düzenini bir deftere yazmıştı. Bu defterlerde Tanrıydı, Merih ve Nahid arasında bir bağ kurulmuş ve bu üçünün arasından yıldızlarla bezeli bir ip sarkılmıştı. İpin ucunda sepet vardı. Bu sepet, babasının bir zamanlar seve seve anlattığı kale manastırlarından esinlenilmişti. Tesalya papazları saldırganlardan korunmak için merdivensiz yapılan manastırlarına sepelerin içine oturup bir çırıklık çekile çekile çıktıları. Yiyecekler de böyle taşındı. Fazila bütün bunları Yakup'un göge dayanmış merdiveni imgesiyle birleştirmiş ve ateşten arabasıyla göge tırmanan İlyas'ı da bir kenara yazarak yine defterin o bölümünde birtakım sayılar işaretlemiştir.

Fazila çocukça bir saçmalık yaptığını daha sonraları söyleyecektir. Yaptığı şey, sayıların tılsımıyla oynamak ve olmadık varlıklarını bir araya getirerek mucizeler olabiliyorsa ona varmaktı. Çünkü annesiyle babasının yanına dönmek istiyordu; bu amaçla o günde gözlemlerinden çıkan rastlantısal sayıları bir yere yazıyor, bunlara hangi gün hangi ay içinde olunduğunu da ekleyerek bu fal oyununu bir hayal oyunu olarak sürdürüyordu. Bir gün bu oyunun kurbanı olacağını elbette bilemezdi.

İshak damat olarak damdaki o odaya yerleştirildiğinde bu defteri bulmasa, içindeki Romi yazıları okumasa,

oradaki merdiveni ve sepeti kendi hakkındaki bir bilincilik gibi algılamasa ve üstelik bütün bunları yapanın bir kadın olduğunu görmese Fazila'ya salt güzel olduğu için bu kadar tutkuyla bağlanmazdı. Onu çılğına çeviren şey, kendisinin buraya geleceğini Fazila'nın fal bakarak bildiğine inanmaktı. Çılğına dönmüştü çünkü hep sevilmeye alışmış olan yüzünde şimdi sevilmeyişin yarı deli, eserekli kötülüğü duruyordu. Kadının defterine kaderini yazdığını halde bunu inkâr ettiğine inandığı için yüreğinde fesat ve şüphe birikiyordu.

Şeyhin büyük karısı Elif, İshak gelmeden çok önce, damda bulduğu yarım çemberi ve rakamları gerekçe göstererek Fazila'yı azarlayacak yerde bu defteri yırtsaydı, bütün herkesin yazgısını değiştirmiş olurdu.

YIKIM

I

Sözün tam burasında Mihri, yazmayı bıraktı, kafasını kaşıya kaşıya düşündü. Şeyh Mahmud'la konuşan Nureddin'in aklından geçenleri yıllar sonra fark etmenin acısıyla elle-riyle yüzünü kapadı, ağlamaya başladı. İşlerin yolundan çıkışmasında ve kötüye gitmesinde başta Mesud'un, sonra da kendisinin sorumlu olduğunu anlamıştı.

Şeyh Mahmud, "Sana söz veriyorum, bu iş yakında kökünden çözülecek" derken Nureddin bunu "İshak'ı zehirleyeceğim" biçiminde yorumlamıştı. Oysa Mahmud çoktan gelmesi gereken Tatar askerlerini beklediği için, Ishak'ın gidişinin pek yakın olduğunu biliyor ve bu nedenle *Sabır ol*, diyordu.

Nureddin neden o gün Ishak'ın zehirleneceğini düşündü? Mihri bir gün önce bağ evinde yapılan konuşmayı anımsatıyor: Mesud, bağda "kadınlarla birlik olup Ishak'ı zehirleyeceklerini" söylemese, Nureddin Şeyh Mahmud'un "Her şey kökünden çözülecek" sözünden "Nureddin zehirlenecek" anlamını çıkarmazdı.

Felaketin ikinci sorumlusu Mihri hep tutkuyla bağlandığı, ne yaparsa yapsın sevmeye devam ettiği Şeyh Nizamüddin'e düşmanlık etmek için o günü seçmese yanğın büyümeyecekti. Hele Ishak'ı –tam da o gün– bütün ömrün-

ce suçlandığı her şeyin sorumlusu olarak görmese, Niğde unutulmayacak biçimde, temelinden sarsılmazdı.

Mihri üzüntüyle yazıyor ve diyor ki, Mesud yaşadıklarını anlattıkça olaylardaki payını görüp hastalandı ve bunları anlatamaz oldu. Mihri de yazdıktan insanları yanlışca sürüklendiğini görmekte ve bundan böyle iflal olmayacağı düşündürmektedir.

Mihri, Mesud'la yaptığı gizli plan gereğince İshak'ı zehirlemekte kullanılacak zehri istemek için Şeyh Mahmud'a gitti. *Mutfağa lağım fareleri dadandı*, diyecek ve havadan suдан söz edecekti. Şeyh Mahmud zehri ona mutlaka verirdi, üstelik bu ilk alıştı da değildi. Ocağa geldi ama o sıra simyayla ilgili bir ders vardı, içeri giremedi. Mihri'nin geldiğini öğrenip meraklı olan Şeyh Mahmud, Nureddin'i gönderdi:

“Git bakalım, ne istiyor. Bir şey mi olmuş...”

Nureddin, Mihri'yi görünce bir tuhaf oldu. Hep evde görmeye alıştığı kâhyayı ocakta görünce, yabancılık çekti.

“Şeyh, niye geldiğini soruyor.”

Mihri sözünü sakınmadı bile:

“Zehir alacağım.”

Nureddin, Mihri'nin yüzünü endişeyle inceledi:

“Fazila'ya bir şey mi oldu? Senin yüzün niye böyle?”

“Neyim var ki?” dedi Mihri elini yüzüne sürerek.

Nureddin öyle aşkla doluydu ki, Mihri'nin İshak'ı öldürmeye karar vermesi bile ona dokunuyordu: Nureddin'e göre, Fazila'nın başına kötü bir şey gelmese, Mihri bu kararı vermezdi.

Hemen kâhyanın ellerine sarıldı, “Bir şey olmuş, saklama benden” diyerek yalvardı, o anda bu kurumuş zayıf ellerin çocukluğunda onu seven düzgün, kadınsı eller olduğunu anımsıyordu. Gözleri niye doldu bilemedi, belki de Mihri'ye acımkıydı.

Mihri ağzında bakla ıslanmayışına kızıyordu, kendi kendini azarlıyor, *içindeki bir kadın sesinin* şu sözleri ettiğini işitiyordu:

“Son söyleyeceği kişiye ilk söyler. Mihri de pek salaktır anam, pek salak.”

Nureddin dizlerini nazikçe bitiştirerek oturan, kırılan Mihri’yi inceledi.

“Neler oluyor evde?”

Mihri anlatmadan duramazdı, “İshak, Fazila’yı benden bile kıskanıyor!” dedi. “Kuşku dolu bir adam. Herkesin işbirliği ederek Fazila’yı elinden almak için düzen kuracağını düşünüyor. Haklı. Tez elden buradan gitmenin bir yolunu arıyor. Çok haklı. Babana gelince: Onun kadınlara ilişmeyeceğini sanıyor. Ishak bunu bildiği için Fazila’yı alıp gitmekte ısrarcı değil. Çünkü baban şüphelenir. Ishak kızın yumuşamasını bekliyor.”

“Çok bekler.”

Mihri güldü.

“Çok.”

Sonra kaygıyla baktı Mihri.

“Ishak inat ediyor. Tutulmuş. *Mademki Fazila nikâhimdadır, bana kimse karışamaz,* diyor. Bunları babanın yokluğununda Ayturna olacak o salağa söylemiş. Oh ellerine sağlık, ne dayak attı karılar ona.”

“Ben söylemişim sana!” dedi kızgınlıkla Nureddin, “Bazıları iki yönlüdür demiştim de sen...”

Mihri elbette ne dediğini anımsıyordu, özür dileyerek baktı. “İşte bu yüzden öldüreceğim o iti!” dedi. “Yanlışımı temizleyeceğim.”

“Nasıl başaracaksın bunu? O tek eliyle seni tavana yapıştırır.”

“Onu bana bırak.”

Nureddin sağı solu gözleriyle inceleyerek sokuldu ve fısıldadı:

“Şeyh fare zehrini niye aldığıni anlarsa seni mahveder. Ocağın yeminidir, sırlar asla bir kimseye zarar vermek için kullanılmaz. Kadıdır, sana on değnek vurulmasını söylese çok ağlarsın.”

Mihri korktu ama yine de ısrar etti:

“Sen zehir bul o zaman. Kıskıvrak edeyim şu iti. On-dan sonra isterlerse bin değnek vursunlar.”

Nureddin, “Git!” dedi ayağa kalkarak. “Git de başına bela alma hadi.”

Mihri, “Git” dedikten sonra ayağa kalkıp uzaklaşan Nureddin'i gözleriyle izledi, biraz orada oturdu ve neden sonra eli boş olarak eve yollandı.

II

Şeyh Nizamüddin Dârâ hep sevilmiş ve sevginin acılarıyla hiç kırılmamış olmanın güvenli kovuğundan çıkmıştı artık; rüzgârda yaprak gibi salınıyordu. Olaylar gözünün yaşına bakmadan yazısını değiştirmiştir. Şeyh Nizam, yaşamaktan mutluluk duyduğu zamanları, tehlikeden habersiz yaşadığı halleri özlüyordu.

Nizamüddin Dârâ'nın yürüyüşü bile değişmişti, onda artık sözünün dinleneceğini bilen, kendine güvenen bir insanın yürüyüşü yoktu. Ellisini yeni geçse de yaşlıydı; öksürüğü karttı, uzağı da yakını da göremez olmuştu, konuşurken baktığı insanın yüzündeki anlamı seçemiyordu. Ama yine de şeyhe kör denemezdî, eğriyi doğruya görüyordu. Örneğin kızını İshak'a vermekle yanlış yaptığını anlamıştı. Çünkü yanına geleli daha on iki gün olduğu halde o muhteşem sevgili değişmiş, tanınmaz olmuştu; İshak'a rahatça hödük, suratsız ve aksi biri denebilirdi. "Güzelî ve çirkini" ayırmayan Melami fakiri yoktu artık, güzele zorla el koyan Tatar zengini vardı. Mehdilik taslayan, karanlık ve bencil bir adam göründü evinde. İşte böyle bir adama Fazila'nın ruhsatını kendi eliyle vermişti. Fazila'nın Allah gözündeki yasal sahibi artık ne yazık ki İshak'tı; bu nedenle araların-

da nasıl bir kavga olursa olsun, İshak Fazila'ya "Boş ol" demedikçe kimse bu anlaşmazlığa karışamazdı.

Nizamüddin yitirdiklerini düşünerek acı çekiyordu. Yemyeşil bir şenlik yeri olan evini kendi elleriyle çöle çevirdiğini görerek utanıyor, dışarı çıkamıyordu. Kadınların kadınlarla kavga ettiğini işitiyordu günlerdir, bazen Nureddin'in geldiğini, bazen Mesud'un ortadan kaybolduğunu ama İshak'ın evdeki bütün kadınlarla çekiştiğini anlıyordu. Mart kedisi gibi azlığı İshak, bu bir erkekti ve sesinde cilveli oyunlar yaparak kıvrana halinden iz yoktu. Şeyh Nizam, kandırıldığını düşündü, tanıdığı İshak'ı arzuyla animsادı, bu İshak'tan nefret etti.

Aylarca düşünen biri bile kararını bir anda alır ve her şey o kararın hismiyle yön değiştirir. Konuşulmasa da benzer düşünceler evdeki insanlar arasında dolaşmıştır, birilerinin düşündüğünü ötekiler de düşünmüştür, düğüm birden çözülmüştür.

Öyle oldu.

Şeyh Nizamüddin için her şey birdenbire tersine döndü: Şah-ı Lâmekânmış, melametmiş, şarapmış, Allah yolunda yürümekmiş, Ene'l Hak'mış, bütün bunların hepsini birden aşağıladı. Şimdi, derhal pişman olmazsa Allah'ın ona büyük bir ceza vereceğinden korktu. Tez canlı bir korkuydu bu, kapiya elini sıkıştırmaktan kurtuldun kurtuldu, yoksa yandın gibi bir şeydi.

İnsanın düşüncesini çevreleyen karlar bir erimeyegör-sün neler ortaya çıkar!

Şeyh Nizamüddin, Zembilli İshak'a boşuna tutulmamıştı, bunu açıkça görebiliyordu şimdi. Ünү bütün Rum diyarına yayılmış bir ustanın hünerlerini öğrenecek ve onun şeyhi olduğundan daha çok nam salacaktı. Nizam, aşk acısıyla inlerken bile İshak'ın bilgilerini aşırmak istediğini şaşırarak animsادı. İshak'ın tam bir sıร kübü olduğunu anladığında aşkı da sarsıntıya uğradı.

Nizamüddin utanmadı, kendine kızdı. Bu kızgınlığın herkes tarafından bilinmesini istediler. Kalkıp odasında bir o yana bir bu yana yürüdü; eli belindeydi. Düşünceler evin içine dağılır mı bilinmez ama ses dağılıyordu; şeyhin kızgın kızgın söylenerek dolandığı, en azından biri için kötü sonuçlanacak bir karar vermek üzere olduğu anlaşılıyordu.

Fazila, şeyhin çıkardığı patırtıyı üst kattan işitmekteydi; hakkında kötü karar verilecek kişi olmaktan korktu. Yitirecek hiçbir şeyi kalmamıştı, *Kim ne derse desin*, diyerek doğruldu, tırnaklarını yedi. İshak'ın onu yanında sürükleyeceğini sezmişti, öylesine korkuyordu ki, kapıya elini sıkıştırmaktan kurtuldun kurtuldun, yoksa yandan gibi bir düşüncenle yerinden fırladı, koşarak merdivenlerden indi, şeyhin odasına girdi ve onun önünde diz çöktü. Ellerini iki yana açan Fazila, sargılı bileklerinin acısını unutarak, boydan boya yırtılan bir kumaşın paralanmasına benzeyen seviyle iç acısını haykırdı:

"Babacığım, senin neyin eksiki de bir altına güneşim diye sarıldın? Sen öyle istedin kabul, iyi ama beni niye ışiksız koydun?"

Genç kadının konuşurken savrulan saçları şeyhin aklin'a eskiden gördüğü bir düşü getirdi: Düşünde hamur gibi elle yoğrulabilen, kıvrılabilen bir altın burgusunu örüyordu şeyh. Örgü, ansızın çözüldü ve savrulan saçların esnekliğiyle ilmeklerinden kurtuldu. Bunlar Fazila'nın saçlarıydı, altındandı. Şeyh saçlardan sakındı, sıçradı ve uyandı.

Neden o sırada haydutlar aklından geçti, bunu bilemiyordu.

Fazila'yla şeyh şaşkın şaşkın bakıştılar. Sessizlik, tek deyimle küt diye ortaya düştü. Şeyh bilerek sessizliği bozmadı, aslında Fazila'nın bu eleştirel yakarışından çok fazlasını hak ettiğini biliyordu ama yine de herkesin gö-

zünde aklanmak istedî. Yüzüne hiçbir şeyden haberi olmayan yaşlı bir adamın maskesini taktı, çipil çipil baktı.

"Ne?" dedi. Ağlamakla öfkelenmek arasında bir yerde olduğunu göstermek için titreyen ellerini ileri uzattı. "Gel" diyordu işaret diliyle. O sırada kapıya üzüşen ve olayı izleyen kadınlara döndü.

"Fazila'yla Nureddin'in işini hepiniz biliyor muydunuz?"

Böyle söylemekle her şeyi yeni öğrendiğini ima eden şeyh, o anda suçsuz olduğuna yürekten inandı. Suçüstü yakalananlarda bile bu hal görülür; yapmadım der kişioğlu, bir de bakarsın yapmadığına inanmıştır.

Şeyh kadınlara bağırrarak sorusunu yineledi:

"Size sordum, olanı biteni biliyor muydunuz?"

Kadınlar kendilerine böyle bir şey sorulacağını daha önceden kestiremedikleri için korkmuş, suçluluk duygusuyla somurmuşlardı. Ne yanıt vereceklerini bilemiyor, kararsız görünüyorlardı. Elif suçu üstüne aldı:

"Ben biliyordum şeyhim."

Nizamüddin Dârâ gösteriş düşkünü olduğunu belli eden bir çalımla atıldı ve asasını kadının omzudur deyip indirdi.

Aşağıda bir şeylerin değiştiğini, yukarı katta uyuyan, kadın çığlıklarına uyanan İshak bile anladı. Hızla doğruldu, kulağını sese yöneltip gözlerini aça aça, merakla dinledi. Aşağıda her şeyin sonunu getirecek bir olay yaşandı yordu.

Sırtüstü devrilip düşündü. Buraya geleli kaç gün olduğunu içinden saydı. On iki gün olmuştu. On iki günde yaşananlar onun bile başını döndürdü.

Aklından Şeyh Nizamüddin, kadınlar, Fazila ve bir takımı adamlar geçti, hepsi de toplanmış İshak'a Fazila'yı boşaması için yalvarıyordu. İshak kararlıydı, "Boş ol"

demeyecekti, "Öldürseniz bile demem" diyecekti. Zaten Fazila'yla karı koca hayatı yaşamadıkları için, bu odada pinekleyen, dama tünemiş baykuşa benzeyen, her gün bir nefret dalgasının içinde dolaşan İshak, kararını çoktan vermişti. "Bana mutluluğu çok görenlere" dedi, "mutsuzluğu bile fazla bulurum."

Elif'e sopayı indiren ve hissümla Emir Ziyneddin'e gitmeye karar veren Şeyh Nizamüddin, ona ne diyeceğini bilemese de bir şeyler yapmak gerektiğini düşünüyordu. Neye mal olursa olsun, İshak'tan kurtulmanın bir yolu bulunmaliydi.

Şeyh Nizamüddin sokağa çıktı. Onu perişan bir halde gören esnaf, komşu ya da asker şaşırıldı, çocukların peşine düştü. Şeyhe laf atanlar, "Boynuzlu" diyenler, "Gördün mü ananinkini" diyenler çoğaldı, şeyh bunu hak ettiğini düşündüğü için daha çok hakarete uğrasa bile boyun eğeceğini aklından geçirdi. Melametin "kendini aşağılamak" düşüncesini o ana kadar bu kadar içерiden, böylesine fiyakasız, yüreğinde hissetmiş değildi.

Hanın önündeki pazaryerine gelince birden Dericiler Ocağı'na doğru yürümeye karar verdi. Merakla bakanlar oldu, "Ne yapıyor bu?" diyenler de.

Ocağın yakınlarına geldi, kararsızdı, sokakta durdu. O durunca arkasındaki bir yiğin insan da durdu. Meraklı mırıldılar sokağı doldurmuştu.

"Nureddin!" diye bağırdı şeyh. Bu beklenmiyordu işte. Şeyh de o ana kadar ne diyeceğini bilmiyordu. *Oğlumu gör eyim, af dileyeyim*, düşüncesinden başka bir şey düşündüğü söylenemezdi. Fakat sokakta yürüdükçe mırıldılardan, sövmelerden ve oğluyla ilgili düşüncelerden ötürü öyle bir zihinsel dönüşüm geçirdi ki, kendisi bile buna şaştı. O anda oğlu Nureddin'den daha önemli hiçbir şey yoktu; şeyh, oğluna kölece davranışları zamanlara dönmüştü, onun için

ölecek kadar duygulandı, niye böyle olduğunu kimse bileymez ama bu, sözlerinden de anlaşılıyordu:

“Nureddin!” diyerek yineledi sözünü ve oğlu çıkışmış da karşısına gelmiş gibi bağırdı:

“Oğlum ben ağırlığımca altına battım. Dünyada hep iyilik ve umur gördüm. Fakat şunu anladım ki gerçek hazine sensin. Ben bir hata ettim, bağışlanmak dilerim.”

Büyük bir uğultu oldu. Şaşkınlık ve hayret dolu bir uğultu.

Şeyh Nizamüddin kalabalığı öylece bırakıp yürüdü, Emir Ziyneddin'in konağına gidiyordu.

Kalabalık yerinden kipirdamadı, Nureddin'in buna ne yanıt vereceğini bekliyordu. Ne var ki kapıdan başını uzatan bile olmadı.

Kapının arkasında olan biteni herkes ne bilsin, Şeyh Mahmud, Nureddin'i arıyordu. O sırada gizemli bakışıyla avluda oturan Mesud'u gördü.

“Nureddin nerede?”

“Eve gitti şeyhim” dedi Mesud.

Mahmud'un içinde bir an “O eve gittiysen burada niye oturuyorsun?” sorusu uyandı ama kabalık olurdu, yutkundu ve uzaklaştı.

III

Mesud burada oturuyordu çünkü İshak'ın onun hakkında söylediği bir şeyi, hana uğrayan bir kuyumcudan dinlemiş, küplere binmişti.

"Niğde Kuyumcular Ocağı'nın halifesı Çilli Mesud, öyle bir babanın oğlu olmasa kuşak bağlayamaz, orada oturamazdı; hatta ocağa çırak bile olamazdı" dermiş İshak, yol boyundaki hanlardan birinde. "Hiç tanımadığı biri hakkında böylesine rezil bir dedikodu yapan kişi yaşasa ne olur ki, gebersin!" diyerek öfkeyle handan çıkışmış ve Dericiler Ocağı'na kardeşini görmeye gelmişti.

Mesud'u o halde gören Nureddin beti benzi sararmış halde koşarak gözden kaybolmuş, az sonra gözlerine yerleşen korkunç bir bakışla geri dönmüştü.

"Sen otur!" demişti. "Sen otur!"

Mesud'u orada bırakıp gittikten sonra Nureddin yan sokakta bir kalabalık görmüş ama sonra bakarım diyerek eve koşmuştu; eğer kalabalığı o anda merak edip gitse, başının kendisini aradığını görecekti. Fakat Nureddin eve gidiyordu, kararlı ve öfkeliydi.

Şeyh Nizamüddin, Dericiler Ocağı'nın önünde durup tam o sırada Nureddin'e seslendi. Mesud bunu işitti, önce kulaklarına inanamadı, sonra kapıya kulak verdi, dışarı çıktı.

sam mı, dedi, sonra Nureddin'e zaman kazandırmak için kırırdamadı. Artık İshak'ın sonu gelmişti, şöyle ya da böyle.

Şeyh Mahmud ne düşündüyse kaybolduğu yerden çı-
kip geldi; Nureddin'in gidip İshak'ı öldürceğinden kork-
muştu; Mesud'un üstüne yürüdü ama gerçekte Nureddin'i
azarlıyordu:

"Siyaseten ölüm fermanı verilmedikçe Nureddin bu
adımı öldürürse, onu kurtaramam. Kısasa kısas. Kellesini
vurdurmak zorunda bırakmasın beni. Koş, bir delilik et-
mesin. Fazila'yı kurtaracağız diyorum, şu yaptığına bak."

"Ne yaptı ki?" dedi Mesud, büyük bir güvenle.

Şeyh Mahmud soruya soruyla karşılık verdi:

"Eve niye gitti ki?"

Mesud da başka bir soru sordu:

"Gidilmeyecek gibi mi?"

Mesud içinden, "Öldürmeyeceksin demek kolay!"
dedi. "Hiç kimse Nureddin'in yaşadığıni yaşamıyor.
Nureddin'in mutlulukla sarıldığı, ona bakarak kendini
bildiği insaniyla kedinin fareyle oynadığı gibi oynadılar,
bunlar ne diyor! İshak'ın yokluğu bile Nureddin'in içinde
kalan acayı yok etmeyecek, öfkesi, ömrü oldukça onunla
yaşayacak. Allah'ın böyle bir yazgıyı bu iki sevgiliye layık
görmesi nasıl bir acımasızlıktır!"

Nureddin de zaten eve giderken benzer şeyler düşünmüştü. "Bir haftadır durmadan birinin yokluğu üzerine
kurulmuş bir hayatı düşünmek zorunda kaldım. Kambur,
topal, kör veya çolak olanlar nasıl ki hep vücudunu düşü-
nerek yaşarsa, nasıl ki aşkta, işte, alışverişte, düşünüşte bile
sakatlığının sıkıntısını çekerse, ben de Zembilli İshak adın-
daki bir sakatlığın sıkıntısını çekiyorum, onsuz bir hayat
sürdüremiyorum!"

Bunu söyleرken ağrı veren dizinin üstüne basamıyor,
sekerek yürüyordu.

Elif, Fazila, Mihri ve Şehriyar, –şeyhin sokakta bir kabalalık önünde yürüdüğü sırada– eve seke seke ama hissümla gelen Nureddin'i durdurdu. "Biz konuşacağız..." dediler, "sen dur." Nureddin, Mihri'ye bir şey verdi. Fazila ağlayarak Mesud'un elini tuttu, Nureddin'in üzerinde öfke titremesi vardı. O da ağladı.

Elif, şeyhin asasını indirdiği morarmış omzunu tutarak bağırdı: "Ağlaşmayın!" Şehriyar'a döndü ve büyük olmanın verdiği azametle, "Yürüyün!" dedi. Mihri elinde bir testiyle onların peşine takıldı. İki sevgiliyi aşağıda bırakıp İshak'ın odasına çıktılar.

Bu oda bir zamanlar, Nureddin'le Fazila'nın aşkla oynadığı odaydı. Nureddin'le Fazila herkesin gözünden uzakta cilveleşir, sevişirlerdi. Şimdi odanın rengi solmuşa benziyordu, pislik içindeydi.

Elif, İshak onları buyur ederken sözcü gibi davrandı, omzu çok ağrıldığı için büyük el kol hareketleriyle konuşamıyordu.

"İshak" dedi, "sen bilgili bir dervişsin. Fazila Nureddin'i severdi, sana çok söyledik, hâlâ seviyor, bunu da biliyorsun, biz gözümüzle çok gördük, hem de bu odada oynasılardı. Bırak, sevenleri ayırma. Onların ahı seni tutar, etme..."

İshak kayıtsızdı, duvar gibiydi.

"Gönlümü hoş tutan, dünyada benzeri olmayan, ayağına gelip yüz sürdüğüm, yanından ayrılamadığım, yüzünü bir an görmezsem öleceğimi düşündüğüm Fazilamı neden boşayacağım ki?"

Kadınlar hayret içinde birbirlerine baktılar. Ya hayal görüyordu ya da deliydi bu adam.

Onlar yukarıda İshak'la konuşadursun, mutfakta oturan Nureddin'le Fazila, bir atının hızla geldiğini ve evin önünde hop diyerek yere atladığını isittiler. Nureddin he-

men selamlığa çıktı, kapiya yürüdü. Eve birinin geldiği belliydi.

Kapıda Şahruh Bey'in habercisi Hacı İlyas vardı.

"İlboğa Han'ın adamı Gürcü Noyan kapımıza dayandı. Emir Ziyneddin, İshak'a haber vermemizi istiyor. Gelsin diyor."

IV

Haberci bunları söylerken Tatarların geldiğini bildiren davullar gümledi. Nizamüddin Dârâ, oğlu Nureddin'den özür dileyip de üzgün üzgün, ayaklarını sürüyerek Emir Ziyneddin'in konağına doğru yürüken oldu bu. Tam da Şeyh Mahmud'un Nureddin'i aradığı sırada. "Bir delilik yapmasın!" dedi ya, işte o zaman. Kadınlardan İshak'la konuşup onu Fazila'yı bırakmaya ikna etmek isterken.

Birden şehirde vaveyla koptu. "Tatar geliyor!" sözünün söyleneceği günden korkmak Niğde'nin yetmiş yıllık takıntısıydı. Bu söz, Tatar'ın gelişinden bile korkunçtu. O yüzden hiç de gerekmemiş halde, "Tatar geliyor" sözü büyündü, duvardan duvara sekti, burçlara çarptı, avlularda kıvrıldı, ağaçlara doğru uzadı ve bacalardan içeri girdi. Şehir halkı ürpererek kapısını penceresini kapadı, yalnızca esnaf birliklerinden ve şehrin ileri gelenlerinden seçilmiş kişiler cami etrafına ve emir konağına geldiler, sessizce ufka baktılar.

Emir Ziyneddin, Bor tarafından yaklaşan, toz bulutunu savura savura ilerleyen üç yüz kişilik birliğe içi açıyarak bakıyordu. İlboğa'ya haber verilmese, bu kadar tez elden Gürcü Noyan çıkar gelir miydi? Böyle bir hainliği kim yapmıştı? Kim Niğde'yi ateşe atacak bir deliliği göze almıştı?

Tatar birliği yaklaşınca Niğde şehrinin kale kapılarında zincirler çözüldü ve asma köprü, uysal bir at gibi başını indirdi. Elleri sapanlı, belleri hançerden biraz uzun kısa kılıçlı, sırtları sadaklı, başları sivri kara miğferli, çekik gözlü, kısa boylu üç yüz adam şehre girdikten sonra kapı aralıklarından onları gözleyenlerin bile aklı başından gitti. Bu adamlar düşündüklerinden daha korkunçtular, sert bakıyorlardı, en ufak bir alayçı gülüse, sert bakışa tahammüllerini olmadığı belliyydi.

Şeyh Nizamüddin Dârâ, Şeyh Mahmud, demirciler, dericiler, halıcılar, baharatçılar, çömlekçiler, fırıncılar, kasaplar, ne kadar esnaf varsa onların şeyhi, hacısı hocası ahisi Emir Ziyneddin'in konağı önünde toplanmış, Tatar birliğinin alana yerleşmesini bekliyordu.

Gürcü Noyan en öndeymişti, mağrurdu ve tekti. Atının üstünde iğrana iğrana gidiyordu. Esmer ve sakallı yüzü, çekik gözlü adamlarından farklı görünmüyordu. Savaşmaktan vahşileşmişti yahut böyle görünmekten hoşlanıyordu. Keskin gözleriyle şüpheli bakışlar fırlatarak gelmekteydi. Atının başı her adımda ileri geri sallanıyor, o da ara sıra sağ elini hayvanın yelesine koyuyordu. Yüzlerce askerin ayağından çıkan gürültüyle, yüzlerce atın ayağından çıkan sesler durulduğunda derin bir ses boşluğu oldu. Sessizlik değildi bu, bazı seslerin kesilmesinden doğan boşluktu. Atların homurtusundan ve derin derin soluyuşlarından çıkan uğultu her şeyin üstünü kaplamıştı.

Emir Ziyneddin, Tatar buyruğu gereği, noyanın üzengisini öptü, sonra da onun elini tuttu. Gürcü Noyan yere zıpladı ve askerlerine dönüp elini kaldırdı. O anda üç yüz adam "hav" ya da "ov" gibi bir ses çıkardı ama ne dedikleri anlaşılmadı.

Şehrin ileri gelenleri, yanlarında Gürcü Noyan olduğunu halde, emir konağına girdiler. Daha kıçını mindere bile

koymadan Gürcü Noyan'ın, "İshak'ı çağırın!" demesi, askeri birliğin buraya rastlantıyla gelmediğini açıkça gösteriyordu.

İshak, Gürcü Noyan'ın onu çağırmasından korkacak yerde heyecanla hazırlanmaya başladı. Bu bir kaçının davranışına uygun görünmüyordu. Sürekli aranan ve hiç yakalanmayan bir kaçak, yakalandığında niye sevinsindi ki? Mihri tanrısal bakışlarını ona diktı ve bu adamın iç dünyasını anlamaya çalıştı. Gördü ki bazen tanrısal bakış bile anlatılan kişinin doğru kavranmasına yetmemektedir.

Mihri dikkatle bakınca onun sevincinin nedenini anladı. Ishak kendi gücüyle alıp götürüremediği Fazila'yı, Tatar'ın gücünü kullanarak alacağını ve onunla birlikte buradan gideceğini hesaplıyordu.

Eşyalarını bir köşeye yiğdi, heyecanla yol hazırlığı yaptı. Odasını süzdü, "Pis oda!" dedi. "Senden kurtuluyorum. Bambaşa bir hayata gideceğim. Sen böyle bokluğunla kal. Beni karım sevemedi ama..."

Sözlerinin devamını getirmeden, su içmek istedi, Mihri'nin testideki suyu yenilediğini görmüştü, tam o sırada merdivende sesler işitti. Dönüp baktı ki Fazila geliyor, bugüne kadar bu odaya asla adım atmayan Fazila.

İshak sevinçle kapıya yöneldi. Fazila eşikte durdu, şışmiş gözlerle bakıyordu.

"Ağlaya ağlaya..." dedi Fazila, "gözlerimde fer kalmadı. Beni götürürsen, kendimi öldürreceğim. Bunu söylemeye geldim."

Zembilli Ishak hiçbir acımasızlığı olmayan, sadece malını almak ve gitmek isteyen tüccar havasındaydı, "Sen nasıl istersen Fazila!" dedi. "Ama Tatar kapıya dayandı, görünsün. Beni götürürecekler. Yalnız gitmek devardı ama bütün bu yaptıklarından sonra şimdi seni ne olursa olsun götürüreceğim."

Fazila inledi:

“Yaptıklarım mı? Ne yaptım ki ben?”

İshak, “Sen daha iyi bilirsin!” dedi ve Fazila'nın bir şeyi bildiğini ima etti. Aslında kadını kızdırmaktan başka amacı yoktu. Fazila'nın daha iyi bildiği ne olabilirdi ki, sevmediği adamın yanına gitmeyeceğini söylemekten başka? Genç kadın deliye dönmüştü; yararsız bir atak yaptı:

“Bu kadar kendine güvenme. Kim bilir, belki de sen şimdi gider gitmez kelleni uçuracaklar.”

“Eh!” dedi Ishak, “Madem kellemi uçuracaklar, niye kaygılanıyorsun? Hiç kendini öldürmeyi düşünerek vaktini harcama. Sevin. Mutlu ol hadi. Ben ölmeye gidiyorum.”

Fazila iyiden iyiye alayçı bir zalime benzeyen Ishak'a yalvaran gözlerle baktı.

“Bu yaptıkların neye yarıyor? Sadece benim değil, senin için de kötü bir şey bu. Hem Nureddin için, hem bu evdeki bütün insanlar için... Sen iyilik nedir bilmez misin?”

Sevdi mi her şeyi kendisi için hak gören erkek davranışları, Ishak'ın yüzünde bir an yırtıcı hayvan bakışı olarak belirdi, Fazila'yı süzdü Ishak.

“İyilik nedir bilirim ama iyilik mi önce gelir, yoksa aşk mı dersen aşk seçerim. Çünkü aşk iyiliğin doruguudur.”

Fazila az kalsın kusacaktı. Ishak kendi aşkindan başka bir şey görmeyen bencilliğin kıskaçına düşmüştü. Bencilliği o kadar belirdindi ki, Ishak'ın kadını itip hırsla kapıdan çıkıştı bile yeterince korku uyandırıcıydı.

Fazila uzaklaşan ayak seslerini dinledi, ağlamaktan şişmiş gözleri küçüldü, gözyaşı döktü, burnu aktı, çocukların gibi içini çekerek ağladı, koluna sümüğünü silerken çenesi titriyordu, testiyi aldı, odanın kapısından terasa çıktı, elini yüzünü suyla yıkadı, Ishak'ın testiye ağızını değiştirdiğini düşünerek iğrendi, suyu avcuna dökerek birkaç yudum içti, saçlarını sıvazladı ve bir zamanlar bu dağlara bakarak Nureddin'le oynastıkları o mutlu günleri andı.

Bu adam önlenemiyordu işte; gitmekle kalmıyor, Fazila'yı da yanında götürüyordu. Yaşamı boyunca hep el koynulmuş, hep arzu edilmiş ama arzu ettiği hiçbir şeyi yapamamış bir kadın olarak hem de.

Bir hamur kabarcığını düşündüğü ve pit pit eden zamanı tutmaya çalıştığı düşü akılına geldi. O sırada ikindi ezanı okunuyordu. Bu anı daha önce yaşadığı izlenimine kapıldı, elini kolunu nereye koyacağını bilemedi. Midesi bulandı, keskin bir sancıyla kırvıldı.

Ezan sesini işten Elif, "Hadi sofrayı yavaş yavaş kuru" derken İshak'ın kapının önünden geçtiğini gördü. İğrenerek yüzünü çevirdi. "Hadi artık!" dedi yeniden; bu söz, acele içinde namazını kılmak için söyledişi dualara karıştı. Elinde seccade yürüdü, o sırada Şehriyar'ın, "Aytur-na! Mihri!" diyerek seslendiğini işitti. Şehriyar, "Fazila nereye gitti, beş kere seslendim yok!" diyordu.

Namazda secdeye vardığında seccadeye degen burnuna hali kokusunu geldiğini fark etmeden doğrulan, dizleri üstünde oturup başka şeyler düşünün Elif, "Ettehiyatü" dedi, namazda fisıldayarak dua okumayı seviyordu, dizinin sancısı yüzünden duasını kesip oturuşunu biraz değiştirdi, yana kaydı. Tuvalette oturmanın da güç olduğunu düşününce irkildi. Namazda olduğu için böyle şeyler düşünmenin günahından ürküdü, yine de *Allah affeder*, dedi, *Allah doğru ile yanlışı, haklı ile haksızı, kötü ile masumu görür*. Nureddin'i görür... İshak'ı... O sırada Fazila'yı düşünüyordu, çevresindeki sesler kulağına çalındı, Şehriyar kapıda beliren Nureddin'e sesleniyordu:

"Fazila'yı gördün mü?"

"Yoo."

Nureddin'e, "Çıkıp bir yukarı baksana!" diyen Şehriyar, namazdaki Elif'in gözlerinde canlandı. Şehriyar, "Adamın mahremine giremiyoruz korkudan..." diyordu, (taklit

ediyordu tuhaf bir sesle) “*Benden izinsiz girmeyin, (kızıyor-
du) olur itin dölü.*”

Nureddin'in ayak seslerini işitti Elif, ayağa kalktı, tekrar eğildi, secdeye vardı, yeniden halı kokusunu, burnunu kaşındıran yünlü dokuyu, tövbe estağfurullah diyerek memelerinin öne yığılışını düşünmekten bu anda bile kaçamadığı aklından geçiyordu ki, boğazlanan birini akla getiren, acı bir erkek çığlığıyla namazı unuttu, doğrulup telaşla baktı ve “Nureddin!” diye bağırdı.

V

Gürcü Noyan ve şehrin ileri gelenleri, Emir Ziyneddin'in konağında öğle yemeğindeydiler. Birileri şarap çanağına, birileri ayran tasına kafasını batırılmış, birileri de küçük bardaklarla sunulan şerbetleri yudumlayarak yemeye içmeye dalmıştı. Yemekte on beş kişi vardı ve üç siniye böülünmüşlerdi. Sinilerin etrafında diz çöküp bağdaş kurarak yemek yiyorlardı. Hizmetkârlar oradan oraya koşutuyor, ter içinde fisildaşıyor ama fisiltaları bile yaşadıkları telaşın büyüklüğünü göstermeye yetiyordu.

Emir Ziyneddin, Tatarların Niğde'ye gelmesinden ötürü yaşadığı tedirginlikten az da olsa kurtulmuştu; bu rıhatlık Gürcü Noyan'ın Tatar yüzü olmayılarından geliyordu biraz. "Hiç değilse çekik gözlü kurtlara değil de insana benzıyor!" dedi. Geldiğinden beri öyle anlaşılıyordu ki, Gürcü Noyan oturmasını kalkmasını bilen biriydi, astığı astık kestiği kestik davranışını yordu.

Sofralarda etler, hamur işleri, meyveler ve tatlı çeşitleri vardı. Bolluk ve bereket göz kamaştırıcıydı. Daha doğrusu böyle sofralar ancak masallarda anlatıldığı için görenin akıları kalıyor, bir bakan bir daha bakıyordu.

Şeyh Mahmud, Gürcü Noyan'ın sağında, Emir Ziyneddin ise solundaydı. Gürcü Noyan, Zembilli İshak'ı karşı-

sına oturtmuştu ve ona ara sıra dik dik bakıyordu. Şeyh Nizamüddin Dârâyla Şahruh Bey de o sofradaydı.

Yine de ne emir getirdiği belli olmayan bir adamlı aynı sofrada olmak zor bir durumdu. Bakışlarında yalnızca iştah pırıltısı olan Gürcü Noyan, İshak'a bakarak lokmasını ağızına koymadan önce sordu:

“Ne demeye kaçtin?”

Sonra bir parça et kopardı, ağını kocaman açarak lokmayı ısırirken gözünün biri küçündü. İshak bunu düşündü, gülmek isterdi ya gülemedi. Akı başında görünmeye çalışarak, “Evlenmek için yollara düştüm, Şeyh Nizamüddin'in dillere destan bir kızı vardı, onu görecektim!” dedi.

Yalanları birbirine bağlayan ve bundan hiç gocunmayan İshak, Gürcü Noyan dışında sofradaki herkesin midesini bulandırdı. Bir kız için Niğde'ye geldiğini söylemekle burada yaşadığı her şey birdenbire yalan olmuştu. Bunu biliyordu, böyle baskınla ele geçirilmese kaçacağını da biliyordu ama İshak için yalan söylemenin sınırı ve engeli olamazdı. Bütün kendine tutulmuş olanlar, kendilerini aynada görenler başkalarını yok edecek yalanlar üzerinde yaşırlar. Kendi yalanlarını küçümseyen Çilli Mesud'a benzeyenler ise yalanlarıyla başkalarını zenginleştirir; başka insanlara mutluluk veren yalanlar söylemek olsa olsa erdemdir.

Gürcü Noyan bir an eğildi Nizamüddin'e baktı, sonra İshak'a güldü.

“Alabildin mi bari kızı?”

“Nikâh ettim. Beş gündür karımdır. Şöyle bir dinlenip karımı da alıp yola çıkışım diyordum ki siz geldiniz. Ne kadar şanslıyım, sevinçten ne diyeceğimi bilemiyorum.”

Korku ve acımasızlık dolu bir düsten uyanamamaya benziyordu bu; ne diyeceklerini bilemeden İshak'a bakıyor, Fazila'yı kurtarmanın artık olanaksız olduğunu düşünme-

nin endişesiyle zıkkıma dönüşmüş olan yiyecekleri tırtık-liyorlardı.

Birbirlerinin gözlerine baktılar. Her ne kadar ağaçta taşa dağa tapan biri olsa da Gürcü Noyan dediğin de insandi. Vardı bir vicdanı. Bu kadarı olmazdı. Şeyh Mahmud, Şeyh Nizam ve Emir Ziyneddin gözleriyle anlaştılar.

“Ben” dedi Emir Ziyneddin, “İshak’ın hak ederek ev-lendiği düşüncesinde değilim. O kadın acılar içinde kıvrır-nırken burada susup oturmak olmaz.”

Gürcü Noyan sofradaki neşesizliğin sırrını birden çöz-dü, dik dik baktı Emir’e. Sonra diğerlerini süzdü.

“Yani?”

“İshak’ı alın gidin. Kız resmen satıldı. Babası tarafın-dan. Ama şimdı pişman.”

Gürcü Noyan istifini bozmadı, kocaman bir but ısrırdı ve sordu:

“Babası niye konuşmuyor?”

“Pişmanım!” dedi Nizam.

“Verdin mi kızı?”

“Verdim.”

Gürcü Noyan, “O zaman yapacak bir şey yok!” dedi ve butu kaba bir hareketle sofraya attı. Küçümseyerek ko-nuştı:

“Bunlar sizin âdetleriniz. Benden daha iyi bilirsiniz.”

Sonra *konu kapanmıştır* anlamına gelen bir hareket ya-parak sesini yükseltti:

“Şeyh Mahmud hanginiz?”

Mahmud ürperdi, bir çırpıda aklından bir yiğin tatsız-lık geçti. “Benim” dedi.

Gürcü Noyan bir kese altın uzattı:

“İlboğa Han’ın hediyesi.”

İhbarcının kim olduğu anlaşılmıştı. Fakat sofradakile-rin çoğu ona kızacak yerde minnetle bakıyordu. Mahmud

altın kesesini aldı, "Sağ olun" dedi, "kimden yana olduğumuzu sanırım yazdiğim mektup göstermişir. Size yalnızca gerçeği söylediğim umarım anlaşılmıştır. Şu sözüm de gerektir: İshak'ın yanında götürmek istediği kadın başkasındır ve burada yanlışlık olmuştur. Bir melamet eri nasıl evlenir? Niçin bir kadın için yola düşer? Burada bir yalan var. İshak'ın karısıyla bir kez konuşun, yeter. Bunu dileriz. Bu kadar şeyh, hoca ve emir önünüzde bir kız için ricacı oluyorsa orada kulak verilmesi gereken, adalet bekleyen bir şey vardır."

Mahmud o kadar içtenlikle konuştu ki Gürcü Noyan sustu. Mahmud para kesesini İshak'ın önüne koydu.

"Ben seni para almak için bildirmedim."

İshak para kesesini itti.

"Ben Fazila'yı parayla değiştirmek için almadım."

Gürcü Noyan, İshak'ın gösteriş yaptığını düşündü, başka birini çok etkileyebilecek olan bu sözler ona nobranca göründü. Zaten İshak'ın her yerden kaçip da Niğde'den kaçamayışı ona tuhaf görünmüştü. Bütün bunları aklından geçirdi ve Şeyh Mahmud'a gönül alıcı bir sesle gülümsedi.

"Bana yalnızca İshak'ı getirmem emredildi. Kadını götürmesem de olur. Ama şimdi yemeğimizi bir bitirelim, dinlenelim. İçin doğrusu neyse onu yaparız. Kuşkunuz olmasın. Dileklerinize kulağımı tıkamayağım."

Salon birden civildadi. İshak dışında herkesin çiçekleri açtı, kuşları öttü. Dışarıdan gelen kuş sesleri o zaman işitildi. Avluda yankılanan kuş sesleri. Bu kuşların altında duran gölgelikler ve onun serinlikleri. Dallara konmuş kuşların neşe içinde zıplayıp bir anda dalı boş bırakmaları. Yemeklerin kokuları.

Tabaklar elden ele geçti, tatlılar geldi.

O sırada büyüklerin eteğinin ucunu öperek içeri giren Nureddin topallaya topallaya yürüdü, sofradakileri eğ-

lerek selamladı. Şeyh Nizamüddin oğlunu orada görünce onu heyecanla Gürcü Noyan'a tanıttı:

“Oğlum. Nureddin.”

Fakat temennah için eğildiğinden yüzü görünmeyen Nureddin doğrulunca Nizamüddin ve Mahmud dehşetle ürperdiler. Onu böyle bakarken hiç görmüş degildiler. Nureddin'in bakışları yaşamıyordu.

İşte o anda Nureddin, önünde oturan ve çenesini uzaata uzata bakan Zembilli İshak'ın saçını sol eliyle kavradı, kalbinin üstünde tuttuğu geniş ağızlı kocaman bir bıçağı adamın boynuna sapladı. Kasaplıktan gelen ığdırıyla bıçağı kanırtarak İshak'ın şahdamarını kesti ve diğdiren kan Gürcü Noyan'ın yüzüne püskevirdü, Emir Ziyneddin'in sarığı kan oldu. Hırıltılar içinde çırpınan İshak yüzünden ortadaki siniler darmadağın oldu, büyük bir gürültü çıktı. İnsanlar korkudan değil de her şey tam istendiği gibi olacakken böylesi bir mahvolusa inanamadıklarından deliye dönmüşlerdi. Nureddin'i durdurabilmek için atıldılar fakat İshak'ın ölümünü görmeye kararlı olan Nureddin hırıldayıp duran kurbanını asla bırakmadı.

Bağışmalar avludaki kuş seslerini çoktan gölgедe bırakmış, avludaki atlar kişnese duyulmayacak bir kargaşa ortaya çıkmıştı. Tatar askerleri hemen içeri doluştı, fakat İshak'ın olduğunu anladıkten sonra hiçbir saldırgan davranışı kalmayan Nureddin'i direniyormuş da onu durdurmaya çalışıyorlarmış gibi tartaklayarak Gürcü Noyan'ın karşısına getirdiler.

Gürcü Noyan giysilerini gösterdi ve “Sen ne cüretle beni bu hale koyarsın?” dedi. Sanki o anda sorulacak tek soru buydu.

Nureddin'in amacı onun giysilerini kanlandırmak degildi ki, yanıt vermedi.

Gürcü Noyan:

"Benim Konya'ya götürüreceğim adamı nasıl öldürürsün? Bu bana meydan okumak değil midir?"

"Efendim!" diyerek araya girmeye çalışan Ziyneddin'i eliyle durdurulan Gürcü Noyan, devam etti:

"Benim huzurumda birini öldürmek, beni öldürmekle birdir."

Nureddin karşılık vermedi.

Gürcü Noyan o kadar kızdı ki, iki eliyle herkesin anlamını bildiği bir işaret yaptı. Bu, "Götürün boğun!" demekti.

Bu davranış evin damının çökmesi kadar büyük bir etki yarattı. Nureddin'i sürükleyerek götürülerken Şeyh Nizamüddin ağlıyordu, ne dediği anlaşılmıyor, hayatı küsmüş gözlerle kendisine bakan oğlu gitmesin diye kendini yerlere atıp Gürcü Noyan'ın ayaklarına kapanarak yalvardıyordu. Gürcü Noyan burnunu havaya ditti, hiç kimseyi dinlemedi ve çıkıştı.

O anda Şeyh Nizamüddin, Dericiler Ocağı'na giren Nureddin'i vazgeçirmek için çabaladığı sıralarda karısı Güzizar'a söylediği bir sözü anımsadı: "Oğlum Dericiler Ocağı'ndan çıkma bir kasap olacağına ölüp gitsin daha iyii."

Böyle bir şeyi söylediğini bile unutmuşken şimdi o uğru söz sanki karşısına geçmiş ve Nizamüddin'e, "Sen dilemedin mi bunu?" diyordu. Şeyh o anda tanımı olanaksız bir acıyla yeri göğü inletti, attığı çığlık yedi mahalleden işitti.

Şeyh Mahmud bunun üzerine hemen Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın koluna girdi ve "Şeyhim!" dedi, "Hadi gidelim."

Bu yapılan şeyin bir açıklaması yoktu, Nureddin'in böyle bir deliliği niçin yaptığıni anlayan beri gelsindi. O sırada Mesud'u gördü Şeyh Mahmud; Şeyh Nizam'ın büyük oğlu bir kenarda dikilmiş, kanlı gözleriyle bakıyordu.

Şeyh Mahmud bakışlarıyla “Ne oldu?” dedi. Kaşları kalkmıştı, gözleri iri iriydi. Mesud ağlayarak Nureddin'in İshak'ı neden öldürdüğüne açıkladı:

“Fazila'yı damda ölü bulmuş” dedi. “Zavallı kadının saçları ıslakmış. Yüzü membeyazmış.”

Zehrin ustası Şeyh Mahmud sağ elinin dışıyla sol elinin içini dövdü, vahlandı:

“Zehirlenmiş, vay yavrum!”

Hemen yürüdü hızla. Aklı başına gelmişti.

“Kim yaptı bunu?”

Mihri orada değildi ama şimdî bunları yazarken diyor ki: “İshak'ı zehirleyecek ve bunu kimin yaptığı sorduklarında da mertçe ortaya çıkıp ben yaptım diyecektim. Ama kim Fazila'nın ve İshak'ın ölümüne yol açtıktan sonra ortaya çıkıp ben yaptım diyebilirdi?”

Çenesi büzülesice Mihri şimdî bunları yazsa da bir an önce anlattıklarının sonunu getirmek ve susmak istiyor. Hiç de kendini temize çıkarmak gibi bir derdi yok. Suçu o. Kasti yok. Fazila'yı kurtarmaktı kasti. Üstelik Nureddin'le işbirliği yapmıştı. Testiye zehir koymuş, İshak'ın odasına çıkarmıştı. Her gün suyunu değiştirdiği için şüphe uyandıracağı yoktu. “Zehirlese şimdîye zehirlerdi” denecek kadar bir zaman geçmişti çoktan. Bir de kolay mıydı Tatar'ın kovaladığı adamı öldürmek? Oysa Mihri çoktan kendini feda etmeyi göze almıştı. Fakat nereden bilecekti ki tam o anda Tatarlar apar topar İshak'ı çağıracaktır ve tam o anda da bu odaya İshak geldiğinden beri çıkmayan Fazila çıkış olacaktır?

Böyle oldu işte. Nureddin odaya girip de Fazila'yı o halde bulunca kendi eliyle tuzağa düşenlerin korkunç pişmanlığını yaşayabilir ve o anda testiyi başına dikebilirdi. Öyle yapmadı; bütün dünyası değişmiş gibiydi. Hiçbir yanlış yapmadığı halde Allah tarafından sürekli cezalan-

dırılışına başkaldırdı, "Fazila benim yanlışım yüzünden mi İshak'a verildi?" diyerek doğruldu. "Babamın bana düşman olması da mı benim yanlışım yüzündendir? Anamın zamansız ölmesi, İshak'ın bu gülyüzlüye göz koyması da mı benim yanlışdım dandır?"

Nureddin bir tike yardım görmediği Allah'a isyan etti. Kadını göstererek göklere bağırdı:

"Ne oldu? Bu muydu istedigin? İyi mi oldu böylesi?"

Ahlanıp vahlanacağına kutsal bir amaca yönelen fedailer gibi sakınleştı. Adım adım ne yapması gerektiğini düşündü. İlk işi başka biri daha içebilir, diyerek testiyi damdan aşağı atmak oldu. İshak'ın bir daha bu odaya giremeyeceğini biliyordu. Pof diye bir ses işitti yalnızca. Hayatın sona ermesi gibi: Pof.

Şeyh Mahmud ve Şeyh Nizamüddin telaş içinde eve geldiler. Fazila'nın ölüsünü, genç kadının başında oturan, ağlaşan ev halkını gördüler. Kadınların durgunluğundan şüphelenen Şeyh Mahmud, Fazila'yı ölü görmenin sarsıntısını yaşıyordu şimdi de; kendini yerden yere atan şeyhi tuttu, "Dur bir" dedi, kadınlara bağırdı:

"Fazila'ya dokunmayın!"

Şeyh Mahmud olmasa o gün Fazila'ya dokunan herkes ölüp giderdi. Mahmud hem zehirlerin hem de panzehirlerin ustasıydı.

Nureddin'in ölüsünü çok geçmeden getirdiler. Gürcü Noyan aman yaman dinlememiş, "Nedir bu çocuğun derdi bir soralım, araştıralım" denmesine kulaklarını tıkamış, zavallı Nureddin'i boğdurmuştu.

Nureddin'e sarılıp ağlayan Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın ağıdı yürek dağlayıcıydı. Gencecik delikanlığının ölüsüne sarılarak ağlayan yaşlı adam çocuğunun elini ayağını öpüyor, ölmek istiyor, "Diri diri gömdüler beni!" diyerek feryat ediyordu.

Nizamüddin Dârâ bir ara oğlunun sağ eline baktı. Nureddin, eğer o kargaşanın ve o hayhuyun bir sonucu olarak değilse, bilerek ortaparmağını işaretparmağının üstüne getirmiş, öylece ölmüştü. Çocukluğunda “Küstüm” denince yaptığı gibi. Nizamüddin Dârâ, o anda Nureddin'in hayatı küserek ölüme gittiğini düşündü.

Yaşlı adam, “Vay ağızım!” diyerek o kadar çok dövündü ki onun bunu Nureddin'le ilgili olarak ettiği her sözü anımsayarak söylediğini kimse bilemedi. O günden sonra Şeyh Nizam ortalıkta görünmedi, ne cenaze namazına gitti ne taziye kabul etti. Evinin önünden geçenler onun yüksek sesle konuşarak paraya, altın ve gümüşe sövdüğünü işittiler: “Ene'l Hak diyen altındır, bu dünyada paranın sultانlığı vardır” demesini ise alaycı yüzlerle, kaş göz haretleriyle dinlediler.

Fakat bir gün cavlaklardan biri evden yükselen bu bağırtuları dinledi ve Şeyh Nizamüddin karşısındaymış gibi kel kafasını ıslata ıslata bağırdı:

“Behey moruk, seni bu hale para getirmedi mi, şimdidi bize ne demeye akıl öğretiyorsun? Acılarını hazırlayan sensin, çocukların harcayan da sen. E bizi niye öfkenle terbiye ediyorsun? Şimdi edebinle sus ve çocukların yok etmiş ama hazinesini kaybetmemiş bir adam olarak malına mülküne sarılıp uyu!”

Bu şüphesiz biraz ağır bir hakaretti ama bütünüyle haksız değildi. Şeyh evde sedirin üstünde otururken yere bakarak dinlediği bu azarı sineye çekti, o günden sonra bağırap çağırmayı bıraktı.

VI

Bir zamanlar Şeyh Nizamüddin Dârâ'nın koca konağının gölgesinde uzun kirpikli, gülümseyerek bakan develer dinlenirdi. Bakışlarında iyimser yaşlı kadınların şirinliği olurdu. Bunlardan biri, sanki geviş getirmez de yanındakine, "Niğde Kuyumcuları Ocağı şeyhi Nizamüddin Dârâ'nın evi de ne ev canım!" derdi.

Yıllar geçtikçe o ev hayale döndü. İlk zamanlar evin önünden geçenler şeyhin altına, gümüşe, paraya lanet okuyan sesini duylardı. Sonra yalnızca anısı kaldı: *Kara Bahtlı Şeyh* dendi mi herkes olayı anımsar fakat artık görseler tanımayacakları bir adamdan söz ettiklerini bilirlerdi.

Şeyh Nizamüddin Dârâ ölmeyi istedikçe ölemedi, yaşımı yaptığı yanlışlarla yüzleştiği bir işkence yeri olmuştu. İshak'ın gelişiyile birlikte yaşananlardan sorumlu olduğu düşünerek Mihri'ye şunu söyledi bir gün:

"Çobanyıldızı öyle parlaktır ki, talihsiz yolcu onu Kutupyıldızı sanırsa mahvolur. Çöllerde parlaklııyla kervanları yaniltır, yönünü şaşırtır, bu yüzden adına *kervankiran* denmiştir. Sabah serinliğinin ürpertilerini akla getirir, Tanyıldızı'dır. Sıcağı hâlâ bugulu yeryüzünü akla getirir; Akşamyıldızı'dır. Ona Zühre de denir; Zühre bir pişmanlık

iniltisiidir, bütün yanlış kararların sonunda ışıl ışıl damlayan gözyaşının parıldısıdır.”

Talihsiz ölüler kolayca unutulsa belki şeyhin acısı biraz hafiflerdi; fakat Şems Ocağı'nın dervişleri *Kalleşçe öldürüüldü*, dedikleri İshak'ı aziz haline getirdiler, her yıl *İshak çarhı* kurdular. Hay huy ederek, esrar çekerek dön baba dön, semah ettiler. İshak için kaval çalarak, kudümleri patlatır gibi döverek yapılan bu tören yas değil de oynamak isteyenlerin kurtlarını döktüğü bir düğüne benziyordu. Oysa Nureddin'le Fazila'nın hikâyesi anlatılırken ağlamayan yoktu; bu iki talihsiz için söylenen destanlar dilden dile dolaşıyor, sonunda şeyhe ulaşıyor ve onu da yerlerde süründürüyordu.

Bu acı da zaman içinde duruldu. Şüphesiz yaşam durmadan acılarla tutunup vahlanılacak bir yer değildir. Niğde halkı olanları unuttu, “Nureddin'le Fazila” denince acının yalnızca adı kaldı, Şeyh Nizamüddin de uzaktan uzağa anılır oldu.

Fakat bazen öyle olur ki, bütünüyle unutulduğu sañılan şeýlerin anımsanması bir işaretе bakar. Tuhaftama olayları hiç yaşamayanlar bile bir şeýler anımsarlar. Birileri o sira çıkip aynen söyle der: “Her şeý sanki biraz önce olmuştu.”

Bu nedenle bir gün sokaklara fırlayan şeyhi görenler, Nureddin'le Fazila'nın başına gelenleri dün olmuş gibi anımsadılar. Şeyhin yalnızca yoksulların giydiği bir iç fanınilaya hoplayıp zipladığını, sakalının kar gibi beyazladığını, belinin büküldüğünü ama yine de onun şen olduğunu gördüler. Yaşlı adam işitilmeyen bir ritme ayak uydurmak için sendeleyerek, tökezleyerek zıplıyordu. Fakat bu hal kimseye seyirlik bir şeý gibi görünmüyör, kimse durumla alay etmiyordu. Tam tersine, Şeyh Nizamüddin Dârâ'yı gören herkes acıyla elini ağızına götürüyordu; o nereye yürüse kalabalık da onun arkasından yürümeye başladı.

Şeyh Nizamüddin Dârâ kendi etrafında done done
şehrin dışına çıktı, kalabalık da onun arkasından yürüdü,
şeyhin nereye gittiğini anlamışlardı.

Mezarlığa geldiler, onde titrek, neşeli bir yaşlı adam, arkasında yüzlerce üzüntülü erkek, kadın, yaşlı ve genç insan mezarların arasından geçtiler. Şeyh Nizamüddin Dârâ, Fazila ile Nureddin'in otlar bürümüş, çökmüş, artık neredeyse kaybolmuş mezarlarının başında durdu; düşündü düşündü. Başını kaldırıp kalabalığa baktı, yıllar önce "Hazinene sarılıp uyu" diyerek ona kızan dervişi arar gibi sağına soluna bakındı, bilinmeyen yerleri görmüş, bilinmeyeş şeyleri işitmeye benzerdi. Birden işaretparmağını kaldırdı, "Hay Hak!" dedi, mezarları gösterdi:

"Altınlarım burada! Hazinem burada gömülü!"

Sonra bir köpek gibi tozları savura savura, elleriyle mezarları kazmaya başladı.

